

Cum să crești un copil bilingv

Ghidul pentru
părinții care cresc
copii bilingvi

PEaCH
for bilingual children

PEaCH
for bilingual children

Cum să crești un copil bilingv

Ghidul pentru părinții care cresc copii bilingvi

Autori

Catherine Bouko
Julie Carton
Ute Limacher-Riebold
Mary-Pat O'Malley
Rita Rosenback

Proiect

2019-1-BE02-KA201-060323

© PEaCH Project & Authors 2020

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of European Union

Cuprins

1	Bun venit	7
	Despre proiect	9
	Cum se folosește acest ghid?	9
	Ce se întâmplă?	10
	Recomandare	11
	Activități	11
	Și dacă încep acum?	12
	Întrebări și răspunsuri	12
	Câteva aspecte de reținut, înainte de a începe	13
2	Beneficii și mituri	14
2.1	Beneficiile bilingvismului	15
	Abilități de comunicare	15
	Multiculturalism	15
	Personalitate	16
	Coeziune familială	16
	Avantaje cognitive	16
	Succes educațional	17
	Avantaje pentru sănătate	17
2.2	Demontarea miturilor	18
	Copiii bilingvi au întârzieri în dezvoltarea limbajului	18
	Copiii devin confuzi auzind mai multe limbi	18
	Copiii vor asimila automat limbile pe care le vorbesc părinții	19
	Persoanele bilingve nu ar trebui să amestece limbile	19
	Bilingvismul are efecte negative asupra succesului școlar	20
	A fi bilingv înseamnă a fi pe deplin și în egală măsură fluent în două limbi	21
	După copilărie nu mai poți deveni bilingv fluent	22

3	Cine, ce și când ar trebui să vorbească - stabilirea strategiei de limbă a familiei	23
3.1	Cum să alegi strategia potrivită	24
3.2	Strategii obișnuite	25
	O Persoană - O Limbă.....	25
	Limba Minoritară Acasă	26
	Timp și Loc	26
	Doi părinți - Două Limbi	28
3.3	Frații bilingvi	28
3.4	Întrebări și răspunsuri.....	30
4	Călătoria bilingvă a copilului tău	37
4.1	Înainte de naștere.....	38
	Ce se întâmplă?.....	38
	Recomandare	39
	Activități	40
	Întrebări și răspunsuri	40
4.2	0 - 18 luni	42
	Ce se întâmplă?.....	42
	Recomandare.....	44
	Activități	45
	Și dacă încep acum?	46
	Întrebări și răspunsuri	47
4.3	18 - 24 luni.....	48
	Ce se întâmplă?.....	48
	Recomandare	49
	Activități	50
	Și dacă încep acum?	52
	Întrebări și răspunsuri	53
4.4	2 - 4 ani	54
	Ce se întâmplă?	54
	Recomandare	56
	Activități	56
	Și dacă încep acum?	59
	Întrebări și răspunsuri	59

4.5	4 - 6 ani	61
	Ce se întâmplă?	61
	Recomandare	63
	Activități	64
	Și dacă încep acum?	68
	Întrebări și răspunsuri	69
4.6	6 - 9 ani	70
	Ce se întâmplă?	70
	Recomandare	72
	Activități	75
	Și dacă încep acum?	79
	Întrebări și răspunsuri	80
4.7	9 - 12 ani	83
	Ce se întâmplă?	83
	Recomandare	85
	Activități	88
	Și dacă încep acum?	92
	Întrebări și răspunsuri	93
5	Cum să gestionăm pozitiv rezistența din partea celorlalți	95
5.1	5 ponturi	96
5.2	Întrebări și răspunsuri	98
6	Copiii care vorbesc târziu	104
6.1	Câteva aspecte importante de reținut	105
6.2	Ce este întârzierea de vorbire?	107
	Cum pot identifica întârzierea de vorbire la copilul meu?	108
	Vor depăși decalajul odată cu vârsta?	108
6.3	Când ar trebui să mă adresez unui logoped?	110
6.4	Cum pot ajuta?	110

7	Să încheiem într-o notă optimistă!	112
8	Glosar	114
9	Index de întrebări și răspunsuri	118
10	Resurse	120
11	Autori și contribuții	122
12	Bibliografie	125

The background of the slide is a vibrant yellow, densely populated with a repeating pattern of small, hand-drawn geometric shapes in a light pink color. These shapes include various line segments, zig-zags, and semi-circles. On the right side of the slide, there is a large, rounded rectangular area in a solid pink color. Within this pink area, at the top, is a yellow number '1' followed by a horizontal yellow line.

1

Bun venit

Bine ai venit la Ghidul PEaCH pentru părinții care cresc copii bilingvi!

Dragă părinte al unui copil sau viitor copil bilingv,

Dacă citești aceste rânduri, ai făcut probabil minunata alegere de a **crește un copil bilingv**. Mai mult, ai ajuns în locul potrivit pentru a afla cum poți face acest lucru! Ghidul nostru PEaCH a fost conceput pentru a te însoți, pas cu pas, în călătoria parenting-ului bilingv. Acesta te va ajuta să înțelegi cum funcționează bilingvismul, cum să transformi această experiență într-una distractivă și plină de satisfacții atât pentru tine, cât și pentru copilul tău și cum să gestionezi optim orice obstacole îți vor ieși în cale.

Bilingvismul este un concept mult mai larg decât se crede. În cadrul proiectului PEaCH adoptăm definiția dată de renumitul profesor de psiholingvistică, François Grosjean:

“

«o persoană bilingvă este cea persoană care folosește în mod regulat două sau mai multe limbi sau dialecte în viața de zi cu zi».

”

Privind lucrurile din această perspectivă, înțelegem că bilingvismul este realitatea unui număr mare de persoane - de fapt, peste jumătate din populația globului! Este de remarcat faptul că Grosjean nu menționează un anumit grad de fluentă necesar pentru a fi considerat bilingv sau un anumit număr de limbi, și transmite astfel un mesaj foarte important. Ești bilingv atâta timp cât folosești mai mult de o singură limbă, indiferent în ce mod și indiferent la ce nivel. De ce îți spunem acest lucru? Pentru a te elibera de presiune bilingvismului și pentru a te ajuta să începi călătoria cu o mentalitate corectă. Indiferent de nivelul de fluentă la care ajunge copilul tău în fiecare din limbile pe care folosește, faci o treabă minunată și îi oferi copilului un **dar prețios**.

Despre proiect

Ghidul de față privind creșterea copiilor bilingvi este unul dintre rezultatele PEaCH, un proiect Erasmus+ finanțat de Comisia Europeană. PEaCH este acronimul care traduce principalul obiectiv al proiectului nostru: „Preserving and promoting Europe's cultural and linguistic heritage through empowerment of bilingual children and families” („Păstrarea și promovarea patrimoniului cultural și lingvistic european prin abilitarea copiilor și familiilor bilingve”). Concentrându-se pe cele 24 de limbi UE oficiale, PEaCH dorește să vină atât în sprijinul părinților, cât și al pedagogilor copiilor bilingvi cu scopul de a susține folosirea limbilor vorbite acasă. Pe site-ul nostru părinții pot consulta acest ghid, precum și o colecție online generoasă de materiale didactice în toate limbile UE și un set de materiale video cu ponturi privind transmiterea și păstrarea limbii/limbilor familiei. Pentru profesori și educatori, proiectul va veni cu un set de instrumente utile pentru crearea unui mediu multilingv pozitiv în clasă și sprijinirea părinților în transmiterea limbii familiei către propriii copii. Ghidul PEaCH «Cum să crești un copil bilingv» este primul dintre materialele pe care proiectul PEaCH le va dezvolta cu scopul de a sprijini și promova bilingvismul în rândul familiilor UE.

Cum se folosește acest ghid?

Ghidul nostru este structurat astfel încât să poți naviga cu ușurință la secțiunile specifice situației tale. Iată aici o **prezentare generală** a diferitelor capitole.

Dacă încă ai îndoieli legate de îmbarcarea în această călătorie și ai nevoie de un ultim imbold, ar fi bine să începi cu capitolul despre mituri și beneficii, în care vei găsi o listă de argumente valabile, bazate pe cercetări, care susțin importanța alegerii de a crește un copil bilingv și demontează unele dintre cele mai obișnuite mituri.

Parenting-ul bilingv începe cu un plan. Înainte de a începe călătoria, tu decizi unde vrei să mergi și cum dorești să ajungi acolo. În primul capitol, Cine, ce și când ar trebui să vorbească - stabilirea strategiei de limbă a familiei, te încurajăm să te gândești la obiectivele tale și să stabilești o strategie care te va ajuta să le atingi.

Și așa începe: călătoria bilingvă a copilului tău. În această parte principală a manualului, urmărim evoluția copilului din pânțece până la vârsta de doisprezece ani. Călătoria trece prin **șapte categorii de vârstă**, concentrate în jurul etapelor importante din dezvoltarea copilului tău. Reține că aceste etape de dezvoltare nu sunt nicidecum fixe. **Limbajul nu este o știință exactă.** Dezvoltarea limbajului este o experiență unică, specifică fiecărui copil, cu o serie de factori variabili, motiv pentru care cel mai util este să te concentrezi pe progresul susținut și nu pe cifre. **Categoriile de vârstă** au rolul de a oferi un cadru orientativ privind evoluțiile la care te poți aștepta.

- 1 sarcina
- 2 0 - 18 luni
- 3 18 - 24 luni
- 4 2 - 4 ani
- 5 4 - 6 ani
- 6 6 - 9 ani
- 7 9 - 12 ani

În cadrul fiecărei categorii de vârstă vei găsi următoarele subsecțiuni:

Ce se întâmplă?

O prezentare generală clară a dezvoltării limbajului copilului dintr-o perspectivă multilingvă.

Cu toate că cele mai multe transformări au loc în capul copilului tău, dezvoltarea depășește aspectele genetice și stimularea celulelor cerebrale. Pe măsură ce copiii cresc, limbajul lor interacționează cu o întreagă gamă de factori sociali, educaționali și relaționali care fuzionează într-o poveste unică. «Ce se întâmplă» te ajută să înțelegi călătoria bilingvă a copilului tău.

Recomandare

Ponturi și îndrumări privind abordarea călătoriei parenting-ului bilingv.

Cum îți poți sprijini și motiva copilul? Care este mediul optim pentru încurajarea bilingvismului? Ce poți face pentru a crește încrederea copilului tău?

Activități

O listă de activități gata de utilizare pe care le poți face cu copilul tău pentru a ajuta la dezvoltarea și păstrarea abilităților sale lingvistice în limba vorbită acasă.

ajutăm să înțeleagă limba de acasă, să învețe și să pronunțe cuvinte noi, să vorbească fluent, etc. În ultimele trei categorii de vârstă, acordăm o atenție deosebită **abilităților de scriere și citire** în limba de acasă. Acest aspect se adresează în mod particular părinților care doresc să dezvolte abilitățile de citire și scriere ale copilului. A se reține că nu este obligatorie efectuarea tuturor activităților. Acestea sunt **sortate de la efort minim la maxim**, astfel încât să poți să le alegi pe acelea care corespund abilității copilului tău și să le ajustezi potrivit timpului și resurselor pe care le ai la dispoziție. **Regularitatea este cheia**. Cu cât repeți mai mult o activitate, cu atât mai bine o va asimila și și-o va aminti copilul. Vei observa că anumite activități fac trimitere la **resursele PEaCH**. Acestea sunt șabloane pe care le poți descărca de pe [site-ul](#) nostru web. Anumite secțiuni din activități conțin un **chenar despre cultură și patrimoniu** cu ponturi pentru integrarea moștenirii tale culturale în activitățile lingvistice.

Și dacă încep acum?

Recomandări pentru părinți care doresc să introducă o a doua limbă într-o perioadă mai târzie din viața copilului.

Calea prezentată în acest manual pleacă de la premisa că această călătorie bilingvă a copilului tău începe de la naștere, însă, în realitate, situația nu este întotdeauna așa. Anumiți părinți vorbesc cu copilul lor limba majoritară începând de la naștere și introduc limba maternă doar mai târziu. Pentru fiecare categorie de vârstă, vei găsi ponturi privind introducerea limbii tale materne la un anumit moment din viața copilului.

Întrebări și răspunsuri

Întrebări frecvente care reflectă incertitudinile, preocupările și provocările împărtășite de mulți părinți de copii bilingvi.

Întrebările și răspunsurile sunt sortate în funcție de vârstă, însă la sfârșitul ghidului se află un index cu toate întrebările și răspunsurile în funcție de temă.

Odată redată călătoria bilingvă a copilului până la vârsta de doisprezece ani, în încheiere, ghidul prezintă detaliat câteva aspecte importante ale creșterii copiilor bilingvi. Capitolul Cum să gestionăm pozitiv rezistența din partea celorlalți îți prezintă modul cel mai potrivit de a reacționa la persoanele care emit judecăți sau opinii negative cu privire la alegerea ta de a crește un copil bilingv. Copiii care vorbesc târziu, este capitolul în care logopedul Mary-Pat O'Malley explică ce este întârzierea în dezvoltarea limbajului, modul în care părinții o pot depista și soluțiile disponibile. La finalul acestui ghid vei găsi un glosar cu explicațiile unor termeni importanți folosiți frecvent pe tot parcursul ghidului.

Câteva aspecte de reținut, înainte de a începe

- Categoriile de vârstă nu sunt bătute în cuie. Acestea reprezintă o **indicație aproximativă** a posibilelor direcții de dezvoltare; fiecare copil bilingv are propria sa cale. Ești cel mai bun evaluator al abilităților copilului tău. Dacă simți că nu este pregătit pentru o anumită activitate, consultă categoria de vârstă precedentă. De asemenea, o activitate pentru categoria de vârstă 6-9 ani poate fi perfect adaptată pentru un copil de 5 ani.
- În aceeași notă: **nu îți compara** copilul cu alți copii. Nu există doi copii cu un parcurs identic. Concentrează-te pe **progresul individual** al copilului tău.
- A fi bilingv nu înseamnă că trebuie să fii fluent și să știi să citești și să scrii. **Alege ceea ce funcționează** pentru tine și familia ta.
- Orice încercare de a-ți ajuta copilul să îți învețe limba este binevenită!
- Nu este **niciodată prea târziu** să faci primul pas.

2

Beneficii și mituri

2.1 Beneficiile bilingvismului

Dacă ai luat minunata decizie de a crește un copil bilingv, poți consulta acest ghid pentru a te informa, a găsi idei de activități și răspunsuri la întrebările tale. Dar dacă încă nu te-ai hotărât? Dacă lupti încă cu întrebarea «de ce»? Te poți pierde ușor în toate acele broșuri și site-uri web și poate fi dificil să pui în balanță argumentele pro și contra, cu toate că termenul de «argumente contra» nu este cea mai fericită alegere, deoarece, în realitate, nu există niciun fel de argumente împotriva creșterii unui copil bilingv. Din contră, copilul tău va avea nenumărate beneficii. Desigur, vor exista și provocări din când în când, însă nu sunt acestea inerente drumului anevoios însă atât de plin de recompense al parenting-ului? Cel mai important mesaj de reținut este că **orice efort de a-ți ajuta copilul să îți învețe limba va merita din plin**. Dacă ai îndoieli legate de beneficiile creșterii unui copil bilingv sau dacă ai nevoie să îți reamintească de ce faci acest lucru, iată o prezentare generală a oportunităților și avantajelor pe care bilingvismul i le aduce copilului tău.

Abilități de comunicare

Persoanele bilingve sunt sensibile și adaptabile așteptărilor comunicative și nevoilor partenerilor lor de dialog, deoarece au o mai mare capacitate de a asimila perspectivele altor persoane.

Multiculturalism

Persoanelor bilingve le sunt accesibile două lumi de experiențe și nu doar una. Cea mai bună cale de a pătrunde într-o altă cultură și de a te conecta efectiv la ea este să vorbești limba acelei culturi. Mai mult, copiii bilingvi pot face punte între culturi și contribui la comunicarea transculturală, întrucât cunoașterea limbilor le facilitează înțelegerea diferențelor culturale.

Personalitate

Persoanele bilingve au tendința de a fi mai tolerante și au un nivel de empatie mai ridicat.

Coeziune familială

Creșterea copiilor bilingvi care pot vorbi limba familiei și prietenilor lor din străinătate sustine relații importante și prețuirea tradițiilor.

Avantaje cognitive

Bilingvismul nu vine doar cu un avantaj lingvistic, ci potențează și alte funcții cognitive. Persoanele bilingve sunt mai creative, se concentrează

mai eficient și au un talent înnăscut pentru multitasking și gândire abstractă. Acestea se descurcă mai bine în activități care reclamă gestionarea conflictelor și au premisele necesare pentru a dobândi un nivel mai înalt de conștiință metalingvistică.

Succes educațional¹

Copiii bilingvi au în general șanse mai mari de a absolvi liceul² și de a frecventa o formă de învățământ universitar³. Totodată, aceștia au șanse mai mari să obțină locul de muncă pentru care candidează . Un CV care face dovada mai multor limbi cunoscute este un alt bonus al bilingvismului, nu-i așa?

Avantaje pentru sănătate

Un număr de studii au arătat că persoanele bilingve întreaga lor viață sunt mai protejate împotriva simptomelor demenței⁵ , care apar în medie cu cinci ani mai târziu.

¹ Rumbaut, R. G. (2014). English Plus: Exploring the Socioeconomic Benefits of Bilingualism in Southern California (SSRN Scholarly Paper ID 2440950). Social Science Research Network.

² Feliciano, C. (2001). The Benefits of Biculturalism: Exposure to Immigrant Culture and Dropping out of School among Asian and Latino Youths. Social Science Quarterly, 82(4), 865–879.

³ Callahan, R. M. (2009). Latino Language-Minority College Going: Adolescent Boys' Language Use and Girls' Social Integration. Bilingual Research Journal, 31(1–2), 175–200.

⁴ Porras, D., Ee, J., & Gándara, P. (2014). Employer preferences: Do bilingual applicants and employees experience an advantage? In R. Callahan & P. Gándara (Eds.), The bilingual advantage language, literacy and the US labor market. Multilingual Matters, 236–262.

⁵ Alladi, S., Bak, T. H., Duggirala, V., Surampudi, B., Shailaja, M., Shukla, A. K., Chaudhuri, J. R., & Kaul, S. (2013). Bilingualism delays age at onset of dementia, independent of education and immigration status. Neurology, 81(22), 1938.

2.2 Demontarea miturilor

Copiii bilingvi au întârzieri în dezvoltarea limbajului

Acest mit se datorează probabil faptului că părinții au impresia că copilul lor bilingv are întârzieri în dezvoltarea vocabularului și alcătuirea propozițiilor comparativ cu copiii monolingvi de aceeași vârstă. Chiar dacă copiii bilingvi cunosc mai puține cuvinte dintr-o anumită limbă comparativ cu un copil monolingv, știința spune că vocabularele generale sunt comparabile ca volum dacă ne raportăm la numărul de cuvinte cunoscute din cele două limbi⁶. Cu toate că este adevărat că un procent mic de copii mici au dificultăți de limbaj, este important să reținem că **bilingvismul nu este niciodată cauza acestor dificultăți**. O întârziere în dezvoltarea limbajului nu are nicio legătură cu numărul de limbi pe care le vorbește un copil. În situația în care copilul tău bilingv a fost diagnosticat cu o întârziere în dezvoltarea limbajului sau a vorbirii, poți fi sigur că creșterea lui într-un mediu bilingv nu îi va face niciun rău și nu va înrăutăți situația⁷.

Copiii devin confuzi auzind mai multe limbi

Copiii bilingvi nu sunt confuzi dacă sunt expuși la două limbi în paralel. De fapt, expunerea regulată la două limbi, încă de la naștere, este cea mai «ușoară» cale spre succesul bilingv (cu toate că există numeroase căi posibile care sunt la fel de adecvate). Copiii bilingvi pot face diferența între limbile pe care le aud, încă de la cea mai fragedă vârstă. Începând cu vârsta de patru sau cinci ani, copiii încep să dezvolte un anumit nivel de **conștiință metalingvistică**, ceea ce înseamnă că devin conștienți de cele două limbi și pot reflecta asupra modului în care le folosesc. Atunci când părinții le vorbesc fiecare într-o altă limbă, copiii devin repede capabili să facă diferența și chiar să răspundă în limba în care li se vorbește (evident, dacă au învățat să vorbească respectiva limbă). Oricât ai încerca, nu vei putea găsi niciun semn de confuzie.⁸

⁶ Parafrazăre dintr-un interviu cu Casey Lew-Williams (vezi Contribuții)

⁷ Parafrazăre dintr-un interviu cu Mary-Pat O'Malley (vezi Contribuții)

⁸ Guiberson Mark. (2013). Bilingual Myth-Busters Series Language Confusion in Bilingual Children. Perspectives on Communication Disorders and Sciences in Culturally and Linguistically Diverse (CLD) Populations, 20(1), 5–14. (pagina 6)

Copiii vor asimila automat limbile pe care le vorbesc părinții

Cu toate că este adevărat că toți copiii învață mult ascultând și observând, ar fi incorect să spunem că aceștia asimilează automat orice limbă pe care o aud acasă. Procesul de învățare a unei limbi este o combinație complexă de factori favorizanți. **Expunerea variată și regulată** la o anumită limbă reprezintă un aspect important, însă cea mai eficientă metodă de învățare constă în exersarea cât mai frecventă și **interacțiunile semnificative din viața reală**.

“

Știind că ai nevoie să vorbești o limbă pentru a comunica cu o comunitate, rudele din străinătate sau părinții tăi, reprezintă o motivație extrem de eficientă pentru învățarea unei limbi.⁹

”

Persoanele bilingve nu ar trebui să amestece limbile

Una dintre cele mai răspândite preconcepții despre bilingvism este ideea că utilizarea ambelor limbi în aceeași propoziție sau enunț este în detrimentul dezvoltării lingvistice a copilului. Multe persoane se raportează incorect la «**amestecul de limbi**» al copiilor (folosirea a două limbi într-un singur enunț), considerându-l un semn de confuzie. Din contră, acest amestec este o dovadă de ingeniozitate și o **evoluție normală** în dezvoltarea bilingvă. S-a dovedit că limbile unui copil bilingv se dezvoltă independent una de cealaltă și că acești copii au capacitatea de a le diferenția de la o vârstă foarte mică¹⁰. Atunci când copilul tău amestecă limbile, vei observa că propoziția rămâne corectă, urmând structura limbii de bază. Atunci când un copil bilingv folosește un cuvânt în germană într-o propoziție în engleză, se va asigura că respectivul cuvânt se potrivește în structura respectivei propoziții (*Mummy, can I have a piece of Kuchen?*). Acest lucru dovedește faptul

⁹ Rephrased from an interview with Casey Lew-Williams (see Contributors)

¹⁰ Guiberson Mark. (2013). Bilingual Myth-Busters Series Language Confusion in Bilingual Children. Perspectives on Communication Disorders and Sciences in Culturally and Linguistically Diverse (CLD) Populations, 20(1), 5–14. (page 6)

că creierul copiilor bilingvi poate face diferența între două limbi, în ciuda faptului că aceștia uneori le combină. De fapt, acest amestec de limbi face parte dintr-o evoluție naturală și normală, demonstrând cât de **plin de resurse** este copilul tău. Dacă nu cunoaște un cuvânt într-o limbă, creierul său încearcă să găsească o soluție și îi oferă respectivul cuvânt într-o altă limbă. Pe măsură ce vocabularul copilului tău se dezvoltă în ambele limbi, tendința de a le combina în cele din urmă va dispărea. Ceea ce rămâne este **schimbarea de cod**, care se referă la vorbitorii bilingvi care folosesc alternativ mai multe limbi într-o singură conversație.

Bilingvismul are efecte negative asupra succesului școlar

Este posibil ca școala sau profesorii copilului tău să aibă cunoștințe limitate despre bilingvism și, prin urmare, să nu știe să lucreze cu un copil care vorbește acasă o limbă minoritară. Își fac griji că respectivul copil va rămâne în urmă cu materiile de la școală deoarece nu stăpânește limba majorității și nu poate ține pasul cu ceea ce se întâmplă în clasă. Aceasta poate fi o îngrijorare reală, însă s-a dovedit a fi nefondată. Anumite școli sfătuiesc părinții, în mod eronat, să vorbească acasă limba majoritară sau le interzic copiilor bilingvi să folosească în incinta școlii limba vorbită acasă. Din păcate, importanța limbii vorbite acasă pentru bunăstarea emoțională a unui copil este frecvent trecută cu vederea în situații de acest gen, neținându-se seama de faptul că reprezintă o parte semnificativă a culturii și dezvoltării lor emoționale. În fapt, bilingvismul este asociat cu beneficii cognitive precum abilități mai bune de multitasking, creativitate și memorie de lucru sporite, ceea ce poate **contribui la performanțele școlare** la anumite materii. Mai mult, abilitățile din limba vorbită acasă pot fi transferate noilor limbi și pot consolida capacitatea generală de înțelegere a limbilor¹¹. Prin urmare, există suficiente dovezi că păstrarea și încurajarea limbii vorbite acasă poate aduce multiple avantaje în plan școlar pentru copilul tău.

¹¹ Ibid. (page 9)

A fi bilingv înseamnă a fi pe deplin și în egală măsură fluent în două limbi

Aceasta este o preconcepție foarte nefericită, deoarece pune enorm de multă presiune pe părinții care cresc copii bilingvi, dintre care mulți consideră că au reușit doar atunci când copilul lor este la fel de fluent în toate limbile cunoscute de el. Ideea că nu ești un vorbitor bilingv «adevărat» până când nu cunoști perfect ambele limbi este limitativă și nedreaptă în raport cu abilitățile tale bilingve valoroase. **Bilingvismul are nenumărate forme și mărimi.** Anumite persoane bilingve înțeleg ambele limbi și vorbesc doar una dintre ele, altele le cunosc pe ambele, dar folosesc doar una dintre ele. Unele vorbesc una dintre limbi cu accent, altele au un vocabular mai dezvoltat într-o limbă sau pot scrie doar într-una dintre cele două limbi. Este important să reținem că **două limbi nu sunt niciodată asimilate în circumstanțe identice.** Le putem învăța în etape diferite ale vieții noastre, în locuri diferite, le folosim în comunități diferite și în scopuri diferite. Prin urmare, abilitățile copiilor bilingvi nu sunt, în mod firesc, la același nivel în ambele limbi. Doar un număr mic de persoane bilingve au cunoștințe la fel de avansate în cele două limbi. Rețineți că

“

copilul dumneavoastră este cu adevărat bilingv de îndată ce folosește două sau mai multe limbi în viața de zi cu zi, indiferent de context, de persoanele cu care le folosește sau de cât de competent este. Învățarea limbilor este o călătorie fără o destinație fixă. Oamenii învață cuvinte noi la orice vârstă și nu încetează niciodată să își dezvolte competențele lingvistice. Îmbrățișează bilingvismul copilului tău și fii mândru de ceea ce ai realizat și de darul prețios pe care i l-ai făcut copilului tău.

”

După copilărie nu mai poți deveni bilingv fluent

Iată un mesaj frumos pentru fiecare părinte care dorește să crească un copil bilingv: nu este niciodată prea târziu. Multe persoane consideră că există un punct ultim în preajma sfârșitului copilăriei, după care nu mai este posibil să devii fluent sau să vorbești o a doua limbă precum un nativ, însă milioane de oameni din întreaga lume sunt dovada vie că acest lucru este fals. Cu toate acestea, modul de învățare a unei limbi poate fi diferit în funcție de vârstă. Copiii au un avantaj în sensul în care creierul lor se dezvoltă foarte rapid și sunt capabile să asimileze o limbă într-un mod natural, aparent fără efort, în timp ce pentru un adolescent acest lucru ar putea necesita mai mult efort și exersare activă, însă rețineți că învățarea unei limbi este întotdeauna posibilă la orice vârstă și că orice abilitate lingvistică pe care o dobândește copilul tău merită efortul.

3

**Cine, ce
și când ar
trebui să
vorbească
- stabilirea
strategiei
de limbă a
familiei**

3.1 Cum să alegi strategia potrivită

Odată ce ai decis că dorești să îți crești copilul ca vorbitor al limbii tale, pasul următor este de a stabili un plan de atingere a acestui obiectiv. Ca în orice alt context de viață, pentru a atinge un obiectiv mai întâi trebuie să îl definești. Ce limbi dorești să vorbească copilul tău și la ce nivel de fluentă? Odată stabilite aceste obiective, gândește-te la resursele disponibile pentru atingerea acestora. Cine ce limbă poate vorbi în familie? Cât timp poate petrece vorbitorul fiecărei limbi cu copilul? Răspunsurile la aceste întrebări te vor ajuta să alegi cea mai potrivită strategie de învățare a limbii familiei.

Scopul strategiei este de a **maximiza expunerea** la fiecare dintre limbile pe care dorești să le învețe copilul tău. Pentru a estima nivelul de expunere a copilului tău la fiecare limbă, ia în considerare toate situațiile în care copilul va avea ocazia să audă și să folosească o limbă. Bunicii, precum și alte rude sau alți prieteni, se pot dovedi o sursă valoroasă de expunere la limbă. Dacă acasă se vorbește mai mult de o singură limbă (adică o limbă diferită de cea de la școală), trebuie să cauți cel mai bun **echilibru** între nivelurile de expunere la acestea.

Găsești mai jos descrierile celor mai frecvente **strategii de învățare a limbii familiei** și situațiile în care acestea se pot folosi. Reține că, în situația în care mediul lingvistic al copilului tău se schimbă, de pildă din pricina mutării într-o altă țară, începerii școlii într-o altă limbă, separării familiei sau altor motive, ar trebui să îți revizuiești strategia aleasă. Se poate menține expunerea optimă a copilului la limbă?

Odată ce ai ales o strategie, comunic-o și altor persoane importante din viața copilului tău și, dacă este necesar, explică-ți planul. Implică-le ori de câte ori este posibil. Cu cât vor fi mai multe persoane care să te sprijine și să te ajute în menținerea strategiei alese, cu atât mai bine. În cazul în care vă confrunțați cu persoane care vă pun la îndoială decizia, citiți capitolul Cum să gestionăm pozitiv rezistența din partea celorlalți pentru idei de gestionare a acestor situații.

Strategiile reprezintă îndrumări pentru configurarea strategică a învățării limbii familiei. Este important ca strategia aleasă să fie confortabilă pentru familia ta. Nu ezita să schimbi abordarea dacă strategia pare să nu funcționeze sau dacă nu vezi rezultatele pe care le dorești. De asemenea, reține că în ciuda unei anumite consecvențe necesare în acest demers, rigiditatea nu își are locul. Strategiile pot fi și ar trebui să fie adaptate nevoi-

lor lingvistice ale copilului tău. Ca regulă generală, nevoia de consecvență în utilizarea limbii crește pe măsură ce expunerea la respectiva limbă se reduce. Cu cât expunerea este mai redusă, cu atât mai perseverenți ar trebui să fie vorbitorii, asigurându-se că există suficiente oportunități în care copilul să audă și să folosească limba și să devină un vorbitor încrezător al acesteia.

3.2 Strategii obișnuite

O Persoană - O Limbă

Strategia **O Persoană - O Limbă (OPOL)** înseamnă că părinții sau îngrijitorii vorbesc fiecare o limbă diferită cu copilul. În mod ideal, fiecare persoană va alege limba cu care se simte cel mai confortabil, în special în transmiterea emoțiilor, și va vorbi doar acea limbă cu copilul în interacțiunile lor unu-la-unu.

În situația în care părinții vorbesc cu copilul două limbi *minoritare* diferite și fiecare părinte înțelege și vorbește limba partenerului (cu o anumită fluentă), aceștia pot decide să folosească una dintre limbile minoritare ca limbă a familiei.

Părinții care optează pentru strategia OPOL folosesc frecvent o a treia limbă între ei, ceea ce nu reprezintă o problemă pentru proaspeții părinți în primele luni de viață ale copilului lor, însă în contextul familial se recomandă alegerea unei anumite limbi care să fie folosită ca limbă a familiei. În cazul în care părinții nu înțeleg limba partenerului, pot face un efort să o învețe împreună cu copilul, fapt ce presupune acordul lor de a-și traduce unul altuia atunci când este nevoie. Alternativ, părinții pot alege să vorbească o a treia limbă între ei și să o folosească în situații familiale, combinând strategia OPOL cu strategia Timp și Loc (vezi mai jos).

Limba Minoritară Acasă

În strategia **Limba Minoritară Acasă (LMA)**, ambii părinți vorbesc aceeași limbă minoritară acasă. În acest scenariu, există o separare clară a limbii de acasă de limba de la școală (sau majoritară), iar limba minoritară devine limba familiei în toate situațiile, atât în interacțiunile unu-la-unu, cât și atunci când familia este împreună.

Dacă unul dintre părinți vorbește limba majoritară însă, totodată, se simte confortabil să vorbească limba minoritară, părinții pot decide să aplice strategia LMA pentru a încuraja folosirea limbii minoritare, oferindu-i copilului mai multă expunere la aceasta. Această strategie s-a dovedit a avea cea mai mare rată de succes în menținerea în uz a limbilor minoritare acasă.¹²

Timp și Loc

Strategia **Timp și Loc (T&L)** se bazează pe un anumit orar, prin care părinții (și copiii) decid să vorbească limbi diferite, în funcție de timp și loc, sau ambele. Această strategie poate fi combinată cu strategiile OPOL sau LMA, atunci când există mai mult de două limbi vorbite în cadrul familiei.

Strategia este adecvată pentru:

- părinții care vorbesc ei înșiși mai multe limbi și doresc ca copiii lor să le învețe;
- părinții care sunt separați din diverse motive și unul dintre părinți dorește să încurajeze copilul să folosească și limba partenerului;
- părinții singuri care doresc să vorbească mai mult de o singură limbă cu copiii lor;
- părinții care doresc să introducă o limbă suplimentară mai târziu.

Când *Timpul* este factorul decisiv, părinții pot:

- folosi o limbă în timpul zilei și o alta seara;
- împărți limbile între zilele din timpul săptămânii și zilele de la sfârșitul săptămânii;
- vorbi limbi diferite, alternându-le săptămânal, la două săptămâni sau lunar.

¹² De Houwer, A. (2003). Trilingual input and children's language use in trilingual families in Flanders. In C. Hoffmann & J. Ytsma (Eds.), *Trilingualism in family, school and community*. Multilingual Matters. 118-135; Lanza, E. (2007). Multilingualism and the family, in P. Auer and Li Wei (Eds.), *Handbook of multilingualism and multilingual communication*. De Gruyter Mouton. 45-67.

Când *Locul* este factorul decisiv, părinții pot:

- folosi o limbă acasă și o alta în afara casei (școlile de imersiune sunt o variantă de T&L)
- folosi camere diferite din casă dedicate fiecărei limbi
- separa limbile prin activități regulate acasă și afară (pentru a evita omitearea unui vocabular specific din cealaltă limbă este recomandat să se inverseze periodic limbile)

Totodată, părinții pot decide să treacă la cealaltă limbă într-un anumit context regulat din viața familiei, ca de exemplu în timpul meselor sau în timpul dedicat lecturii sau jocurilor cu copilul, sau în timpul vizitelor pe care familia le găzduiește. Atunci când părinții introduc această strategie trebuie să se asigure că copilul înțelege și acceptă motivul schimbării limbii, deoarece un copil care recunoaște nevoia de a trece la o altă limbă asigură succesul acestei strategii.

Doi părinți - Două Limbi

Strategia **Doi părinți - Două Limbi (2P2L)** este adoptată în general de părinți care vorbesc ambele limbi și decid ca ambii să le vorbească pe amândouă cu copiii lor.

Mulți părinți hotărăsc să înceapă cu strategia OPOL și adaugă celelalte limbi ulterior. Dacă se aplică cu consecvență și în mod organizat, această strategie poate avea un succes enorm.

Trecerea de la o limbă la alta este o practică obișnuită în familiile bilingve, fiind inevitabilă în special în situațiile în care în familie se vorbesc trei sau mai multe limbi acasă și toți membrii familiei sunt împreună.

Anumite familii aleg să discute chestiuni diferite în limbi diferite, ceea ce poate face ca respectivii copii să dezvolte un vocabular situațional în fiecare sau anumite limbi vorbite acasă. Alte familii decid să folosească o anumită limbă în timp ce vizionează filme, citesc cărți, fac sport, etc., combinând această strategie cu strategia Timp și Loc. Alegerea limbii poate depinde de ceilalți participanți la discuție sau activitate.

Părinții trebuie să fie conștienți de faptul că dacă o limbă vorbită acasă este limba majoritară și/sau limba de la școală, limba minoritară va avea de suferit. Prin această strategie, perseverența în încurajarea limbilor minoritare devine și mai importantă comparativ cu celelalte strategii, întrucât părinții vor trebui să asigure suficientă expunere pentru a sprijini folosirea limbilor minoritare pe parcursul anilor și să le mențină ca limbi preferate de vorbit în familie.

3.3 Frații bilingvi

Alegerea unei strategii de limbă a familiei când există un singur copil este, de cele mai multe ori, o decizie directă și simplă. **Cu sosirea celui de-al doilea copil, dinamica familiei se schimbă, fiind necesar uneori ca strategia aleasă să fie ajustată.** Timpul dedicat fiecărui copil în interacțiuni unu-la-unu se reduce, astfel că este nevoie de atenție la volumul de

expunere a fiecărui copil la limba/limbile familiei. Totodată, diferențele de vârstă și personalitate dintre copii pot duce la situația în care un copil primește mai multă atenție decât celălalt. Un copil timid poate avea nevoie de mai multă încurajare pentru a folosi limba/limbile vorbită/vorbite mai puțin. Pe de altă parte, o limbă comună a fraților pe care nu o pot înțelege și alți copii poate consolida și mai mult legătura dintre frați - au o limbă «secretă», doar a lor. În situația în care fratele mai mare merge la școală, acesta poate alege să vorbească limba de la școală cu fratele sau sora mai mică. Oricât de mult ar dori părinții să influențeze limba pe care copiii o vorbesc între ei, alegerea este, în ultimă instanță, doar a lor, iar experiența a demonstrat că alegerea lor poate fi independentă de strategia pe care o folosesc părinții.¹³ Impunerea limbii pe care copiii o folosesc între ei poate funcționa o vreme, însă, de îndată ce nu mai sunt auziți, vor reveni, în mod firesc, la limba cu care se simt confortabil. Ceea ce poți face este să stabilești o rutină cât mai stabilă posibil, pentru a avea ocazia să vorbești limba ta cu copiii tăi. Le poți cere fraților mai mari să te ajute cu predarea limbii bebelușului, oferindu-le astfel un rol important în menținerea limbii/limbilor familiei.

¹³ Barron-Hauwert, S. (2011). *Bilingual siblings. Language use in families*. Multilingual matters. (page 160)

3.4 Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Vom avea în curând o fetiță și ne-am informat despre modul în care o putem crește ca vorbitor bilingv, învățând-o ambele noastre limbi materne. Cum oferim o expunere echilibrată la cele două limbi? Trebuie să ne asigurăm că este expusă 50% la fiecare dintre limbile vorbite acasă?*

Răspuns *Cantitatea de expunere necesară depinde de mulți factori. Ați întâlnit probabil afirmații potrivit cărora, pentru a dobândi o limbă, un copil trebuie expus la respectiva limbă cel puțin o treime din timpul în care este treaz. Cu toate că acesta este un obiectiv util, nu există până în prezent niciun studiu care să susțină această teorie. Timpul nu este singurul factor care determină cât de bine și cât de repede poate un copil asimila o limbă. Calitatea expunerii este esențială, la fel și interacțiunea. Acesta este motivul pentru care vizionarea unui program TV într-o anumită limbă nu este deloc o metodă la fel de eficientă precum o activitate sau vorbitul cu altă persoană. Atunci când decideți asupra strategiei de limbă, cea mai potrivită pentru a maximiza expunerea la fiecare limbă pe care fiica voastră o va învăța, trebuie să vedeți imaginea de ansamblu. Gândiți-vă la toate situațiile în care va auzi și ulterior va interacționa în limbile pe care le asimilează. Dacă va auzi una dintre limbile voastre și în afara familiei, de exemplu când este la bunici, cu o bună sau la creșă, atunci este nevoie de mai puțină expunere la respectiva limbă. Dacă tu și partenerul tău vorbiți o treia limbă între voi, gândiți-vă la câtă interacțiune va exista efectiv în fiecare limbă și alegeți strategia în consecință. Acasă, accentul se pune pe expunerea la limba/limbile care nu este/sunt vorbită/e la creșă, școală sau în comunitate.*

Întrebare *Tocmai ne-am mutat într-o altă țară și dorim ca copiii noștri să devină bilingvi. Ar trebui să trecem la limba majoritară astfel încât copiii să o învețe mai rapid? Sau ar trebui să treacă la limba majoritară doar unul dintre noi? Ambii cunoaștem limba, însă nu o vorbim fluent. Nu cunoaștem alți vorbitori nativi ai limbii noastre aici unde locuim acum.*

Răspuns *Nu este nevoie să treceți la noua voastră limbă majoritară, în special dacă nu o vorbiți fluent și nu vă simțiți confortabil să o folosiți cu copiii voștri. Scopul limbii este de a crea conexiune cu copiii voștri, fiind așadar important să folosiți limba pe care o percepeți ca fiind cea mai naturală în comunicarea cu copiii, limba în care puteți exprima nuanțe și subtilități atunci când este vorba de emoții și umor, de pildă. Limba familiei voastre are nevoie de sprijin semnificativ, acum când nu mai este limba comunității mai largi, iar modul în care faceți acest lucru depinde de vârsta copiilor voștri. Vorbitul la telefon sau convorbirile video cu alți vorbitori ai limbii materne pot fi utile, la fel și vacanțele, dacă există această opțiune. «Cititul» împreună folosind cărți cu imagini și fără text este un alt mijloc minunat de dezvoltare a conexiunii voastre emoționale și a limbii familiei.*

Întrebare *Vreau ca fiul meu să îmi învețe limba, însă nu știu cum să abordez situația. Soția mea vorbește limba majoritară și înțelege limba mea destul de bine, însă nu o vorbește. Mă simt nepoliticos să trec la limba mea de față cu ea. Ce ar trebui să fac?*

Răspuns *Vorbește cu soția ta despre faptul că te simți nepoliticos când treci la limba ta. Ce părere are ea? Copiii nu confundă limbile și încep să le deosebească foarte devreme. Aceștia încep să audă la aproximativ 25 de săptămâni de sarcină, și se nasc cu capacitatea de a distinge limbile. Prin urmare, nu vei crea confuzie când vorbești cu ei în limba ta maternă și soția ta răspunde în limba majoritară. În acest fel veți dezvolta ambele limbi. Poți continua să îți folosești limba, soția ta își poate folosi propria limbă, iar în cuplu veți avea o limbă comună, ceea ce este perfect. Reține că copiii sunt, în mod natural, dotați cu capacitatea de a dobândi limbi și nu devin confuzi.*

Întrebare *Partenerul meu nu vorbește și nici nu îmi înțelege limba. Vorbește doar limba majoritară. Cu toate acestea, amândoi ne dorim învățarea limbii mele de către copiii noștri. Cum pot să transmit limba mea maternă fără a-mi exclude partenerul din conversațiile noastre? Dacă partenerul meu se va simți dat la o parte? Dacă copiii vor învăța doar limba mea și partenerul meu nu îi va înțelege?*

Răspuns

Este important să discutați cea mai bună opțiune pentru situația familiei voastre, munca voastră și viața voastră de familie. Copilul vostru are o relație unică cu fiecare dintre voi și faptul că vorbește două limbi nu va afecta această relație. Timpul de calitate petrecut cu fiecare părinte în parte este important pentru relație și pentru dezvoltarea limbii. Poți să îți folosești limba cu copilul tău în interacțiuni unu-la-unu, partenerul tău își poate folosi propria limbă și veți avea și o limbă comună. Este un lucru pozitiv faptul că partenerul te sprijină în decizia de a-ți învăța copilul propria limbă. Discută cum poți face acest lucru fără ca partenerul tău să se simtă exclus. Ar putea învăța în rând cu copilul? Comunicarea deschisă este importantă - ar trebui să îți spună dacă dorește să înțeleagă ceva și tu ar trebui să traduci bucuroasă ori de câte ori ți se cere. Puteți avea conversații distractive în familie cu privire la asemănările și deosebirile dintre limbi - în funcție de vârsta copilului vostru, desigur. Acest lucru va aduce conștientizare metalingvistică, benefică pentru dezvoltarea limbii și pentru abilitățile de scriere și citire, în general.

Întrebare

Eu și partenerul meu vorbim limbi materne diferite și, împreună, vorbim limba majoritară, deoarece așa ne-am cunoscut. Înțelegem fiecare limba celuilalt destul de bine. Vrem să îi învățăm pe copiii noștri limbile noastre materne, dar și limba majoritară. Ar trebui să păstrăm limba majoritară ca limbă comună? Dacă nu, cum putem comunica în cadrul familiei?

Răspuns *Faptul că tu și partenerul tău vă înțelegeți reciproc limbile materne este deja un plus pentru familia voastră deoarece nu vă veți întâlni cu situații în care unul dintre voi nu înțelege ce le spune celălalt copiilor. Poate conveniți ca fiecare să vă îmbunătățiți aptitudinile lingvistice în limba partenerului pentru ca, într-o bună zi, să puteți să vă sprijiniți partenerul în promovarea respectivei limbi în relația cu copilul, dacă va fi cazul. Puteți păstra limba majoritară ca limbă comună, de exemplu când luați masa împreună, petreceți timp în familie, iar, pe de altă parte, puteți vorbi limbile materne cu copiii voștri în interacțiunile unu-la-unu cu ei.*

Întrucât limba majoritară va deveni, cel mai probabil, limba dominantă pentru copii, în special dacă vor fi școlarizați în respectiva limbă, s-ar putea să fiți nevoiți să aplicați o strategie precum Timp și Loc în care decideți momentele și situațiile, ca familie, în care să vorbiți o anumită limbă dintre limbile voastre materne. Acest lucru se poate face la sfârșit de săptămână sau în anumite momente din zi. Înainte de a decide cu privire la limba vorbită în familie, este important să stabiliți obiective clare cu privire la nivelul de fluentă pe care doriți să îl atingă copiii voștri, intervalul de timp pentru atingerea acestor obiective, etc. Va fi necesar pentru copii doar să vorbească sau și să citească și să scrie în limbile voastre materne, și la ce vârstă ar trebui să atingă acel nivel de fluentă și cu ce scop? În situația în care intenționați să vă mutați într-una din țările voastre de origine în viitorul apropiat, va trebui să încurajați respectiva limbă puțin mai mult pentru a asigura o tranziție lină pentru copiii voștri.

Întrebare *Avem o situație lingvistică complicată în familia noastră. Eu și partenerul meu avem limbi native diferite. Ne-am întâlnit în străinătate, într-o altă țară, iar limba respectivei țări a fost întotdeauna limba noastră comună. Recent ne-am mutat împreună cu copiii noștri într-o altă țară, ceea ce înseamnă că amestecului deja existent i se adaugă o a patra limbă. Cine ar trebui să vorbească ce și cu cine pentru a ne asigura că copiii învață și păstrează cel puțin una dintre limbile noastre materne și, preferabil, și limba comună a mea și a partenerului meu, precum și noua limbă majoritară?*

Răspuns

Probabil aveți deja o strategie de limbă a familiei în care tu și partenerul tău vorbiți, fiecare, propria limbă maternă cu copiii. Atunci când sunteți toți împreună vorbiți „limba comună” pe care ai vorbit-o întotdeauna cu partenerul tău. În funcție de vârsta copiilor voștri, este posibil ca aceștia să o înțeleagă sau chiar să o vorbească deja. În ceea ce privește noua limbă majoritară, aceasta va deveni limba vorbită la grădiniță sau școală. Având în vedere faptul că v-ați mutat recent, nu se recomandă să schimbați nimic în strategia de limbă pe care o aveți deja în familie. Păstrarea limbilor vorbite acasă așa cum erau înainte vă va oferi un sentiment de continuitate și echilibru care este posibil să lipsească momentan din alte sfere ale vieții voastre. Atât copiii, cât și voi veți avea nevoie, probabil, de timp pentru a vă adapta noii limbi majoritare și pot exista momente în care să vă fie dificil să vorbiți acea limbă sau oricare dintre limbile familiei voastre. Toate acestea fac parte din etapa de adaptare. Vă puteți ajuta copiii să păstreze limbile familiei în timp ce învață limba majoritară, crescând durata conversațiilor avute împreună. Tranziția nu este cel mai bun moment în care să ne creștem așteptările privind limbile vorbite acasă. Este mult mai important să menținem comunicarea activă. Împărtășiți-vă experiențele, încurajați și promovați toate limbile vorbite deja acasă, explorând în același timp noua limbă din când în când. Nu este realist să vă așteptați ca totul să decurgă lin și copiii să atingă o fluentă echilibrată în toate limbile lor într-o perioadă scurtă de timp. Oferiți-vă un an (sau mai mult) pentru a vă adapta, pentru a învăța noua limbă și pentru a găsi moduri în care să încurajați utilizarea tuturor limbilor voastre acasă și în afara casei. Este posibil să fiți nevoiți să găsiți sprijin pentru limbile materne din partea școlii, comunității largi în care locuiți și familiei extinse.

Întrebare *Am crescut cu două limbi, iar ca adult am devenit fluentă în limba soțului meu monolingv. Aș dori ca și copiii noștri să învețe ambele mele limbi materne. Se poate ca un părinte să transmită două limbi?*

Răspuns *Da, este posibil ca un părinte să îi transmită copilului două limbi, însă ar trebui să te întrebi întotdeauna ce limbă ar trebui să poată vorbi copilul. Dacă răspunsul este ambele, pentru a putea comunica cu familia extinsă, de pildă, atunci poți găsi căi de a transmite ambele limbi. Este recomandabil să se înceapă cu o limbă per persoană (urmând strategia OPOL: partenerul tău vorbește limba sa, iar tu una dintre cele două limbi ale tale) și să adaugi cealaltă limbă mai târziu sau folosind strategia Timp și Loc. Recomandarea noastră este să alegi limba în care îți exprimi spontan emoțiile, cea care este dominantă în cazul tău la respectivul moment sau cea în care te exprimi cel mai confortabil. Aceasta ar trebui să fie limba în care știi poezii sau cântece pentru copii și cea în care te simți confortabil să îi citești copilului tău. Alege-o pe cea care cere mai puțin efort pentru a o folosi spontan cu copilul tău, deoarece aceasta va fi limba în care vei vorbi cu el în interacțiunile voastre unu-la-unu.*

Poți încuraja și învățarea celei de a doua limbi prin cântat și citit, urmând a-i dedica mai mult timp ulterior. Este important să pui nevoile copilului tău pe primul loc și să adaptezi strategia situației date.

4

Călătoria bilingvă a copilului tău

4.1 Înainte de naștere

Ce se întâmplă?

“

“Primele lecții de limbă sunt în pântec”

- Andrea Bader-Rusch

”

Bebelușii sunt drăguți și pot părea neajutorați, însă sunt mult mai isteți decât credem noi. Creiere lor și abilitățile lor lingvistice se dezvoltă încă de dinainte de a se naște. Anumiți părinți în devenire vorbesc cu copilul nenăscut, îi pun muzică pentru a-l familiariza cu respectivele sunete. Acesta nu este un mit, **bebelușii pot auzi și procesa limbajul chiar înainte de a se naște**. Cercetătorii au arătat că prin comunicarea cu copilul nenăscut se stimulează capacitatea acestuia de a asimila limbajul. Chiar și în pântec, bebelușii pot recunoaște sunetul părinților vorbind, în special vocea mamei. Aceștia vă pot auzi începând cu a 25 săptămână de sarcină și încep curând să învețe structura limbajului, ritmuri și intonații¹⁴ auzindu-și mama vorbind. Mai mult, le place să audă aceste sunete, care, așa cum s-a arătat, le încetinesc ritmul cardiac și îi calmează. În mod interesant, acest efect este mai puternic atunci când mama vorbește în **limba maternă** comparativ cu situația în care vorbește într-o limbă străină¹⁵. Acesta este, așadar, un bun început pentru familia voastră bilingvă - bebelușul vostru este un fan al limbii tale materne chiar înainte de a se naște! Dacă ați decis să vă creșteți copilul ca vorbitor a două sau mai multor limbi, merită, cu certitudine, să vorbiți acele limbi cu el în timp ce se află încă în pânțe - atât mama, cât și tatăl! În plus, acest obicei vă face să vă simțiți confortabili cu acele limbi în rolul de părinți, dacă nu sunteți obișnuiți să le vorbiți acasă.

¹⁴ Chamberlain, D. B. (1999). Life in the womb: Dangers and opportunities. *Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health*, 14(1-2), 31-43. (page 36)

¹⁵ Tokuhamu-Espinosa, T. (Ed.). (2003). *The multilingual mind: Issues discussed by, for, and about people living with many languages*. Greenwood Publishing Group. (page 104)

Recomandare

- Gândește-te la nevoile de comunicare ale copilului tău. În ce limbi va fi nevoit să vorbească, să citească și să scrie?
- Planifică și alege o strategie de învățare a limbii familiei pe care să o urmați odată ce copilul se va naște. Cine ce limbă va vorbi cu copilul, când și de ce? Discută aceste aspecte cu partenerul tău și asigură-te că ajungeți la un consens. În acest capitol vei găsi tot ceea ce ai nevoie pentru a alege strategia cea mai potrivită pentru familia ta.
- Dacă nu ai vorbit limba maternă de ceva vreme, dar dorești să o vorbești cu copilul tău, va trebui probabil să **îți exersezi abilitățile în limba maternă**. Urmărește canale YouTube în limba ta maternă despre subiecte care te interesează, vizionează filme și emisiuni TV pentru a te familiariza cu argoul prezent. Dacă ai ocazia, **adâncește-te** în limbă citind, cântând cântece în limba maternă, re-învăță câteva poezii pentru copii, întreabă-ți prietenii sau rudele ce cărți pentru copii recomandă. Poate reușesc să îți trimită câteva pe care să le citești cu voce tare chiar și înainte de a se naște copilul. Ți se poate părea straniu la început, însă te va ajuta să îți fie mai ușor să vorbești cu copilul tău în primele luni.

Activități

- **Vorbește cu burtica ta!** Începând cu cea de a 25-a săptămână de sarcină, copilul tău te poate auzi și va asculta sunetele pe care le faci.
- Ascultă **muzică** în limba ta (și/sau a partenerului tău) și cântă și tu.

cultură și patrimoniu

Reține că limba și cultura se întrepătrund. Actualizează-ți cunoștințele despre patrimoniul tău cultural - poveștile, legendele, poeziile și cântecele tradiționale.

Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Vom avea în curând primul nostru copil și toți cunoscuții îmi spun că ar trebui să vorbesc cu bebelușul limba mea maternă și nu cea pe care o vorbesc cu soțul meu și în cadrul comunității, însă nu știu dacă o mai stăpânesc. Nu îmi vorbesc limba la perfecție; dacă greșesc și copilul nostru nu o învață corect?*

Răspuns *Teama de a-ți pierde prima limbă este reală. La început, s-ar putea să ți se pară dificil să o vorbești din nou, însă ar trebui să fie ușor să folosești limbajul simplu pe care părinții îl folosesc, de regulă, când vorbesc cu bebelușii sau copiii mici. Poate fi un bun prilej să îți păstrezi și să îți îmbunătățești limba maternă. Citește-i copilului povești simple. Vorbește-i într-un limbaj care este accesibil pentru tine și vei vedea că începi să te descurci din ce în ce mai bine. Cu toate acestea, pe măsură ce copiii cresc și au alte așteptări lingvistice, este posibil să nu mai fie suficient să vorbească această limbă doar cu tine. La acel moment poate fi idee bună să implici și alte persoane care pot vorbi respectiva limbă (bunici, verișori, etc.)¹⁶*

Întrebare *Nu simt că limba mea este atât de importantă aici unde locuiesc acum. Ce diferență va face în viața copiilor mei dacă vor învăța să o vorbească sau nu? Nu ne vom muta niciodată în țara de origine. Viețile lor sunt acum aici. De ce ar trebui să mă preocup?*

Răspuns *Indiferent dacă limba ta maternă are un statut important în țara de reședință sau nu, se recomandă ca toți copiii să aibă acces la limbile părinților. Adulții și adolescenții regretă frecvent că nu au învățat limbile părinților și doresc să exploreze acea parte a identității lor.¹⁷ Limba nu înseamnă doar comunicare, ci și cultură, cultura pe care o reprezintă. Cunoscând limba vor avea acces la informații despre cultura respectivă, ceea ce reprezintă o parte importantă a identității lor.*

¹⁶ Interviu cu Una Cunningham (vezi Contribuții)

¹⁷ Nakamura, J. (2020). Language regrets: Mixed-ethnic children's lost opportunity for minority language acquisition in Japan. *Multilingua*, 39(2), 213–237.

¹⁸ Interviu cu Una Cunningham (vezi Contribuții)

Întrebare

Sunt însărcinată cu primul nostru copil. Trăiesc departe de țara mea natală de foarte mulți ani. Pot încă să îmi vorbesc limba maternă, însă am pierdut fluența deoarece nu am mai vorbit-o zilnic. Nu am ținut pasul cu vocabularul recent și uneori am dificultăți în a alege expresia potrivită. Doresc să o vorbesc cu copilul, însă nu știu dacă este o idee bună. Cum mă pot pregăti pentru sosirea celui mic?

Răspuns

Ai menționat că dorești să o vorbești cu copilul tău, prin urmare este, cu siguranță, alegerea corectă pentru tine. Poți să te pregătești pentru sosirea celui mic vorbind limba cât mai mult posibil, asigurându-te că dobândești încredere și te simți confortabil să o vorbești din nou. Pentru idei despre cum poți face acest lucru, vezi recomandările din secțiunea de mai sus.

4.2 0 - 18 luni

Ce se întâmplă?

De la auzit la ascultat și apoi la vorbit

Bebelușii sunt maeștri în arta observației. Aceștia sunt atenți la ritmul și structura limbii și încep să identifice șabloane imediat după naștere. Deja la doar câteva luni copiii pot **face diferența între două limbi**, deoarece

sunt sensibili la diferențele de sonoritate. În mod uimitor, fac acest lucru folosindu-și nu doar urechile, ci și ochii. Începând cu vârsta de aproximativ șase luni, bebelușii sunt fascinați de fețe și pot face diferența dintre limbi urmărind mișcările buzelor^{19 20} persoanei care vorbește.

În primul lor an de viață, bebelușii învață treptat să **recunoască cuvinte**. Întrucât adulții leagă toate cuvintele într-un șir natural, te întrebi probabil cum știe bebelușul unde începe și unde se termină un cuvânt, și mai mult decât atât, în două limbi diferite! Ei bine, cu toate că este vorba despre un proces cognitiv complicat, acesta are loc în mod natural. Pe măsură ce copii înregistrează noi achiziții în fiecare limbă, încep să înțeleagă și să își amintească cuvinte pe care le-au auzit înainte și știm că sunt capabili să facă diferența între limbile pe care le aud, fără nicio problemă. Ai observat că adulții folosesc, frecvent, o anumită voce «cântată» sau «**limba bebelușilor**» atunci când vorbesc cu ei? Acest mod de a le vorbi are, de fapt, un scop important: intonația exagerată ajută bebelușii să descompună fluxul de vorbire în segmente mai mici²¹, fiindu-le astfel mai ușor să știe unde încep și unde se termină cuvintele. Cele mai ușoare cuvinte sunt cele auzite cel mai frecvent izolat, precum tati sau salut, nefiind așadar o coincidență că tot acestea sunt, cel mai frecvent, și primele cuvinte pe care le rostesc.

În timp ce bebelușii învață să înțeleagă multe cuvinte și chiar expresii, în

¹⁹ De Houwer, A. (2009). *An Introduction to Bilingual Development*. Multilingual Matters.

²⁰ [Hearing Bilingual: How Babies Tell Languages Apart](#)

²¹ [Baby talk helps infants learn language](#)

primul an de viață, nu sunt capabili să vorbească prea inteligibil, întrucât nu și-au dat încă seama cum să producă limbaj. Exersează **încercând tot felul de sunete**, precum gânguritul, mârâitul și murmuratul. Sugarii descoperă modul în care vocile și gurile lor funcționează, treptat.²² Majoritatea bebelușilor încep să gângurească în silabe repetate, precum ta ta ta sau ma ma ma înainte de a împlini un an. Acesta este ultimul pas spre magica etapă-cheie a primelor cuvinte. Este important să știm că nu există un moment universal valabil la care să aibă loc acest lucru, întrucât plaja de normalitate este foarte largă. Cu adevărat important este faptul că, în această etapă de dezvoltare, copilul tău are capacitatea să te asculte și găsește moduri de a comunica cu tine. În jurul acestei vârste, copiii învață totodată să înțeleagă conexiunea dintre obiecte și cuvinte și pot arăta obiectele pe care le numești. Cu toate acestea, nu toți bebelușii încep, în mod neapărat, să vorbească ambele limbi deodată. Nu renunța dacă bebelușul tău folosește, pentru început, doar cuvinte dintr-o limbă - limbile copiilor bilingvi se dezvoltă rareori simultan, însă vor recupera, cel mai probabil!

Recomandare

- Dacă nu i-ai vorbit bebelușului tău în limba ta maternă pe perioada sarcinii, începe de la naștere. Vorbește cu el cât mai mult posibil! Scufundă-l într-o baie de limbă vorbită acasă!
- Dacă obișnuiești să vorbești acasă o limbă diferită de cea pe care o vorbești cu bebelușul, conștientizează cât de des treci natural la limba cu care ești obișnuită (când vorbești cu partenerul tău, gândești cu voce tare, etc.) Dacă observi că pendulezi mereu între cele două limbi, definește momente în care să folosești consecvent limba pe care o vorbești cu bebelușul. Consultă capitolul referitor la strategia de învățare a limbii familiei pentru a afla cum poți face alegeri de limbă consecvente.

²² De Houwer, A. (2009). Bilingual first language acquisition. Multilingual Matters.

Activități

- Ori de câte ori ești singură cu bebelușul, **vorbește-i** cât mai mult posibil, despre activități, sentimente, obiecte și mediul înconjurător. Descrie cu voce tare ceea ce faci. Poți face acest lucru în timpul plimbărilor, în timp ce îi faci baie sau mergi la cumpărături. Toate aceste ritualuri zilnice sunt ocazii minunate și naturale în care copilul tău poate învăța cuvinte. Câteva exemple: Când mergi la cumpărături, spune *Te pun în mașină și apoi mergem la supermarket*, numește alimentele pe care le cumperi și felul de mâncare pe care dorești să o gătești. Când îi faci baie, spune *acesta este rățoiul Bob sau hai să luăm săpunul și să spălăm burtica*, numind părțile corpului pe care le speli. Urmărește reacțiile bebelușului și stabilește contact vizual cu el în timp ce îi vorbești.
- Cântă-i **cântece pentru copii**. Poți face acest lucru și în timpul rutinelor zilnice, ca de pildă când îl pui la somn, îl hrănești sau îi faci baie. Pentru a face versurile mai dinamice și interactive, însoțește cântatul cu gesturi, bate din palme, folosește păpuși pentru degete sau mimează cuvintele cântecului. Variaza intonația și volumul și vezi cum răspunde bebelușul la schimbare. Dintre cântecele consacrate amintim «cap, umeri și genunchi, degețel» sau «Micul păianjen», însă poți inventa propriile cântece. Două sau trei propoziții și gata!
- Ascultă cu copilul **muzică în limba ta maternă**. Nou-născuții apreciază în mod deosebit muzica auzită când erau încă în pânțele, deoarece le creează un sentiment de siguranță și îi liniștește. Cântatul sau dansatul împreună va adăuga un plus de distracție activității!
- Spune-i copilului tău tot felul de **povești sau basme**. Micuțul tău de o lună nu le va înțelege (încă), dar va iubi să stea în brațele tale și să îți asculte vocea, aceasta fiind și o bună metodă prin care să îl familiarizezi cu intonațiile specifice limbii tale. Odată ce copilul își poate concentra privirea pe obiecte, poți folosi **cărți cu imagini** pentru a-i spune povești scurte.
- Începând cu vârsta de aproximativ șase luni, bebelușii sunt **fascinați de fețe**. Profită de această ocazie pentru a privi împreună fotografii de familie și introdu cuvinte noi. Arată-i imagini cu tine, bunicii lui sau alte rude și descrie acele persoane și fețele lor.
- Bebelușul tău ar putea încerca să spună cuvinte sau să denumească obiecte, dar va articula doar o singură silabă (ca de pildă *eu, bu, sau tu*). Dacă știi ce încearcă să articuleze, pronunță cuvintele clar și repetă-le într-o propoziție cu sens. De exemplu, când copilul vede o margaretă afară și spune *mag*, laudă-l și spune *uite, o margaretă. Ai găsit o margaretă! Ce*

margaretă frumoasă! **Continuă să reiei cuvântul** în zilele și săptămânile următoare.

“

Copiii au nevoie să audă un cuvânt de multe ori și în contexte diferite înainte de a putea să îl articuleze și să îl folosească activ.

”

cultură și patrimoniu

Caută cântece de leagăn și poezii tradiționale, din cultura ta. Cântă-le și recită-le cu cel mic! Dacă nu îți amintești niciuna și internetul nu te ajută, întreabă-ți părinții sau rudele mai în vârstă.

Și dacă încep acum?

Acesta este momentul perfect în care să începi să vorbești cu bebelușul tău în limba ta. Dacă, din indiferent ce motiv, nu ești obișnuită să vorbești în limba ta, vezi activitățile prezentate în capitolul anterior pentru un început cât mai confortabil. Un bebeluș mic nu va fi deranjat de faptul că treci la o altă limbă; prin urmare, poți începe să vorbești limba ta oricând te simți pregătită. Când încep să apară primele cuvinte în jurul vârstei de un an, fă o trecere mai treptată pentru a facilita adoptarea noii rutine lingvistice. Arată-ți entuziasmul la fiecare cuvânt nou, indiferent de limba în care este rostit. Pentru mai multe idei privind trecerea de la o limbă la alta, vezi secțiunea „Și dacă încep acum?” din următorul capitol. De asemenea, poți citi capitolul Cine ce ar trebui să vorbească pentru a decide o abordare comună în familia ta.

Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Suntem fericiții părinți ai primului nostru copil. Este o schimbare mare pentru noi și totul este nou. Întrucât nu vorbim fluent în limbile fiecăruia dintre noi, am ales întotdeauna engleza ca limbă comună. Dorim ca micuțul nostru să învețe ambele limbi, însă pare ciudat să ne folosim limbile materne, chiar și pentru noi, deoarece nu am făcut niciodată acest lucru în familia noastră. Cum putem gestiona această situație fără a ne simți ciudat, în special dat fiind faptul că vor fi, de fapt, monologuri, întrucât va mai trece un timp până când copilul va răspunde?*

Răspuns *Vorbește cât mai mult posibil! Vorbește cu tine, gândește cu voce tare, exprimă totul, vorbește mai mult decât ai face-o de obicei, oferă cât mai mult context în care copilul să audă limba. Fă o prezentare live a vieții tale. Este ciudat, dar încearcă să nu te concentrezi pe acest aspect²¹. Important este să începi, iar cu timpul lucrurile vor deveni mai ușoare. Totodată, este util să faceți un efort conștient să învățați mai mult din limba fiecăruia dintre voi astfel încât să puteți înțelege ce îi spune celălalt părinte copilului. Cu o atitudine pozitivă față de cealaltă limbă și dorința de a învăța veți observa în curând că înțelegeți mai mult din ceea ce se vorbește.*

²³ Interviu cu Annabelle Humanes (vezi Contribuții)

4.3 18 - 24 luni

Ce se întâmplă?

De la cuvinte la expresii scurte

În primele 18 luni de viață, bebelușii au trecut de la înțelegerea cuvintelor la reproducerea lor. Au început o fascinantă călătorie și și-au găurit drumul spre următoarea etapă de dezvoltare a limbajului: **combinarea cuvintelor în enunțuri cu sens**. În acest sens, trebuie să își dezvolte, înainte de toate, dicționarul mental. Începând cu vârsta de 18 luni, copiii vor pronunța din ce în ce mai multe cuvinte individuale. Odată ce au adunat suficiente cuvinte, să spunem aproximativ 50 de²⁴ cuvinte, cumulate din toate limbile la care au fost expuși (nu este nevoie să le numeri, e suficient să aproximezi), copiii vor începe treptat să lege cuvintele în propoziții scurte. Până la vârsta de doi ani, sunt capabili să facă **combinații de 2-3 cuvinte**, ca de pildă *cățelul mănâncă sau uite pisica*. Nu îți fă griji în privința pronunției - probabil că nu înțelegi decât jumătate din ceea ce spune, însă este doar o chestiune de timp.

În funcție de ocaziile pe care copilul le are să interacționeze în limba sa, **una dintre limbi se poate dezvolta într-un ritm diferit de cealaltă**. Este foarte posibil ca, la această vârstă, copilul să folosească doar una dintre limbi - nu te îngrijora. Echilibrul între limbile pe care le vorbește se poate schimba prin schimbarea gradului de expunere. Reține că toți copiii sunt deja foarte receptivi la alegerea de limbă a părinților lor²⁵. Dacă tati vorbește întotdeauna spaniolă cu el, vor spune, cel mai probabil, doar cuvinte în spaniolă când vorbesc cu el (desigur, dacă cunosc deja cuvinte în spaniolă). Dacă tati spune deodată ceva în limba mamei, copilul va avea o reacție puternică.

Procesul de învățare poate fi diferit pentru fiecare limbă în parte. Anumiți copii doar gânguresc până la vârsta de doi ani, în timp ce alții sunt capabili să se facă înțeleși destul de bine și pronunță propoziții scurte²⁶. De cele mai multe ori, aceste diferențe se estompează de la sine, în mod natural.

²⁴ Making the Leap from Words to Phrases...: Tips for Helping Your Toddler Learn to Combine Words

²⁵ De Houwer, A. (2009). *An Introduction to Bilingual Development*. Multilingual Matters.

²⁶ Idem.

“

Compararea copilului cu alți copii de aceeași vârstă, indiferent cu câte limbi sunt crescuți, nu reprezintă nicio indicație cu privire la dezvoltarea lor individuală. Fiecare familie este diferită, din atâtea și atâtea puncte de vedere. Concentrează-te pe progresul copilului tău și bucură-te de incredibila sa călătorie!

”

Recomandare

- Copilul tău dobândește acum vocabular nou într-un ritm mult mai alert. Asigură-te că îți aduci contribuția necesară și creezi stimulii potriviți pentru a încuraja limba/limbile familiei și pentru a-l ajuta să învețe cuvinte noi.
- În situația în care copilul începe să meargă la creșă și nu știe limba care se vorbește acolo, va fi într-un mediu nefamiliar în care nu va înțelege ce vorbesc ceilalți. Pentru a-i ușura situația și a-l face să se simtă mai confortabil, este oportun să cunoască câteva cuvinte importante în limba majoritară. Cu toate acestea, rolul este doar de a face tranziția mai ușoară - este important ca limba vorbită acasă să nu piardă teren. **Focusul trebuie să rămână pe limba vorbită acasă.**²⁷
- Atunci când îți lași copilul la creșă, vei vedea probabil alți copii de vârstă sa, vorbitori monolingvi sau bilingvi. Rezistă tentației de a compara dezvoltarea limbajului său cu cea a altor copii, deoarece fiecare copil este diferit din nenumărate puncte de vedere.
- Este posibil ca micuțul tău să înceapă să gângurească sau să pronunțe cuvinte în limba auzită la creșă. Nu te îngrijora; este o **etapă de dezvoltare normală** și nu înseamnă că va vorbi doar limba de la creșă de acum înainte. Limba dominantă a unui copil se poate schimba rapid, în funcție de variația contribuției pe care o primesc în fiecare limbă. Continuă să îi vorbești limba și oferă **contribuție consecventă și oportunități de exersare a limbii vorbite acasă**. Poți încerca să consolidezi poziția limbii vorbite

²⁷ Interview with Annick De Houwer (see Contributors)

acasă făcându-ți copilul să simtă că ceea ce împărtășești cu el este ceva unic, de care ești mândră²⁸, sau jucându-te cu marionete sau animăluțe de pluș care «vorbesc» limba casei²⁹.

Activități

- În situația în care copilul tău spune cuvinte în limba de la creșă, arată-ți entuziasmul față de noul cuvânt, apoi repetă-l în limba vorbită acasă. În acest fel îl ajuți să facă asocieri și îl înveți vocabular nou în limba ta.
- Continuă **să îți descrii activitățile cu voce tare**. *Vom citi o poveste împreună și apoi vom mânca un măr.* La această vârstă, copiii sunt capabili să anticipeze situații, astfel că vor înțelege acțiunea care urmează.
- Simplu, dar atât de valoros: citiți **cărți pentru copii** cu micuții voștri. Nu vor putea citi cuvintele, însă vor adora să privească imaginile. Fă din citit o activitate **interactivă** spunând lucruri precum *Ce vezi? sau Unde este iepurele?*. Poți folosi cărți cu imagini, denumind, descriind și arătând cu

²⁸ Interview with Monica Granström (see Contributors)

²⁹ Interview with Annabelle Humanes (see Contributors)

degetul obiectele din imagini: *Acest este un câine. Câinele face ham-ham!* Odată ce copilul cunoaște câteva cuvinte, vă puteți juca «**caută și găsește**»: numește un obiect și roagă-l să arate imaginea corectă: *Unde este câinele? Ham-ham!* Memorarea cuvintelor necesită timp și repetiție. Fii așadar pregătită să citești aceleași cărți iarăși și iarăși. Oricum copiii nu se plictisesc niciodată de cărțile lor preferate!

- Tipărește imagini și decupează-le în patru pentru a crea **mini-puzzle-uri** (vezi resursa PEaCH 1). Roagă-ți copilul să asambleze puzzle-ul și să facă imaginea întreagă din nou. În timp ce se joacă, poți repeta numele obiectelor pentru a-i ajuta să le memoreze.
- Joacă **jocuri de memorie**. Tipărește câteva perechi identice de imagini (vezi resursa PEaCH 2) și aranjează-le cu fața în jos pe o masă. Întoarce pe rând câte o imagine și cere-i copilului să o găsească pe cea identică. Repetă cuvintele în timp ce vă jucați: *Aceasta este o carte! Unde este cealaltă carte? Oh, aceasta nu este o carte - este o pisică. Hai să găsim cartea, mai întâi. Da, uite-o! Ai găsit cartea! și așa mai departe.*
- O ocazie minunată prin care copilul tău poate dobândi vocabular tematic este să îl implici în **activitățile casnice**, precum gătitul, spălatul rufelor sau grădinaritul. În timp ce copilul vă privește dați-i **mici sarcini**, cum ar fi să țină ceva sau să vă dea o anumită ustensilă, în timp ce denumiți obiectele în moduri diferite (numărând, categorisind, etc.). De exemplu: *Acum vom aranja masa. Avem nevoie de trei furculițe. Una, două, trei. O furculiță pentru tine, o furculiță pentru mine și o furculiță pentru mami. Acum haide să le punem pe masă.*
- **Jucați-vă cu mingea** pentru a exersa număratul. Numără de fiecare dată când arunci sau lovești mingea cu piciorul.
- **Desenatul sau coloratul** sunt bune ocazii de îmbogățire a vocabularului copilului tău. Descrie părțile pe care le colorează și numește culorile.
- Încurajează-ți copilul să facă un **joc de rol** despre experiența lor de la creșă. Poți implica și frații, folosind totodată și jucării sau păpuși. Ajută-ți copilul să găsească cuvintele în limba ta.
- Jucați-vă **de-a v-ați ascunselea**. La această vârstă, copiii încep să înțeleagă că obiectele continuă să existe chiar și după ce nu le mai văd. Copilul tău va înțelege propoziții mai lungi precum *Unde ești? Ești după canapea,*

după draperie, sub masă? În acest mod, copilul învață cuvinte scurte sau expresii ce indică **locația** (sub, în spatele, pe, în fața) și cuvinte privind mobilierul sau interiorul locuinței.

cultură și patrimoniu

Alege o păpușă sau o altă figurină căreia să îi dai un nume specific culturii tale. Dacă este posibil, îmbrac-o în portul național. Implică jucăria în joaca cu copilul și asigură-te că aceasta vorbește întotdeauna limba ta. Când gătiți împreună, pregătește ocazional ceva gustos, reprezentativ pentru cultura ta.

Și dacă încep acum?

Copilul tău a început să spună câteva cuvinte și propoziții scurte. Nu ai vorbit cu copilul limba ta de la început deoarece ai continuat, probabil, să folosești fie limba pe care o vorbești cu partenerul tău, fie limba pe care o folosești cel mai frecvent. Poți face încă trecerea spre limba nativă? Da, poți. Va fi, evident, o schimbare majoră atât pentru tine, cât și pentru copilul tău. Va trebui să te obișnuiești să vorbești într-o altă limbă și copilul va trebui să se obișnuiască să audă o altă limbă. Asigură-te că trecerea este lină. Ai clădit o relație în prima limbă și o schimbare bruscă ar putea cauza reacții negative din partea copilului. Alege un proces treptat. Începe cu situații de zi cu zi în care reiese din context ceea ce spui, ca de pildă în timpul micului dejun sau îmbrăcatului. Cântă cântece familiare în limba ta. Nu uita să faci totul cât mai distractiv posibil. Apoi introdu situații noi în limba ta. O metodă prin care poți aduce un alt «vorbitor» în dialog este să alegi jucării care vorbesc doar limba ta, marionetele fiind ideale în acest scop.³⁰ Pe toată perioada de tranziție, acceptă ceea ce spune copilul în cealaltă limbă, nu pretinde că nu îl înțelege. În schimb, răspunde-i cu cuvintele de care copilul are nevoie. De exemplu, *O, vrei să porți bluza albastră? Unde este bluza albastră? Și mie îmi place bluza albastră!*

³⁰ Interviu cu Annabelle Humanes (vezi Contribuții)

Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Fiul meu merge la creșă și spune câteva cuvinte în limba majoritară, însă nu spune niciun cuvânt în limba vorbită acasă. Unde greșesc?*

Răspuns *Fiecare copil are propriul ritm de dezvoltare a limbajului. Spui că fiul tău spune câteva cuvinte în limba vorbită la creșă. Acesta este un indicator bun al faptului că începe să vorbească. Dacă (încă) nu pronunță cuvinte pe care să le recunoașteți într-una sau ambele limbi vorbite acasă, acordă-i timp și exemplifică-i răspunsurile pe care le aștepti de la el. Atâta timp cât continuați să îi vorbiți și citiți și îl implicați în conversații care determină anumite reacții din partea lui, faceți totul așa cum trebuie. Folosind cuvintele pe care le cunoaște deja în limba de la creșă și în limba casei, îl puteți ajuta să stabilească punți între limba de la creșă și limba de acasă. Evitați să punți prea multă presiune asupra copilului (și asupra voastră) și aveți răbdare.*

4.4 2 - 4 ani

Ce se întâmplă?

Conversații și povestit

Până la vârsta de doi ani, mulți copii pot combina cuvinte în propoziții simple de 2 sau 3 cuvinte în limba dominantă. Începând cu vârsta de doi ani sau doi ani și jumătate, copiii pot începe să lege mai multe cuvinte în propozițiile lor și să spună lucruri precum *câinele mănâncă mâncare sau mami merge acum la cumpărături*. În acest moment, ar trebui să înțelegi ce spune și să purtați **conversații simple**, în care voi puneți întrebări de genul *unde sunt papucii?* sau îi rugați să îndeplinească o rugămintă simplă³¹. În cel de-al treilea și al patrulea an de viață, creierul copilului explorează și mai mult provocarea gramaticii. Copiii sunt acum capabili să spună **propoziții** mai lungi și **mai complicate**, folosind fraze. *Mami, am mâncat o banană care a fost stricată sau am mers la magazin și am cumpărat creioane pentru tati* sunt genul de propoziții pe care le puteți auzi în intervalul dintre trei și patru ani. În curând vor putea să vă povestească povești care abundă în imaginație despre tot felul de aventuri nebunești! În mod interesant, limbile pe care le vorbește un copil bilingv se dezvoltă independent una de cealaltă. Acest lucru înseamnă că copilul tău își va structura propozițiile conform «regulilor» limbii pe care o vorbește³². Este posibil să folosească cuvinte din ambele limbi în una și aceeași propoziție, însă, chiar și atunci, propoziția sa rămâne corectă. **Amestecul** spontan **de limbi** tipic copiilor este normal și nu reprezintă niciun motiv de îngrijorare. Amestecarea neintenționată a cuvintelor va deveni în curând utilizare ocazională conștientă a mai multor limbi atunci când vorbește cu alte persoane bilingve care cunosc aceleași limbi. Acest fenomen se numește **schimbare de cod**. Atunci când un copil bilingv folosește un cuvânt în germană într-o propoziție în italiană, se va asigura că respectivul cuvânt se potrivește în structura respectivei propoziții. Acest lucru dovedește faptul că, în ciuda combinării celor două limbi, creierul său poate face diferența între ele. Totodată, demonstrează bogăția de resurse pe care o are copilul: dacă nu cunoaște un cuvânt într-o limbă, creierul său încearcă să găsească o soluție și îi oferă respectivul cuvânt într-o cealaltă

³¹ Language Development Milestones: Ages 1 to 4

³² De Houwer, A. (2009). An Introduction to Bilingual Development. *Multilingual Matters*.

limbă!

În această etapă a vieții lor, anumiți copii sunt pregătiți să meargă la **grădiniță**. Pentru copiii care au auzit acasă doar limbi minoritare, acest pas reprezintă o schimbare majoră. Dintr-odată se afundă într-o limbă nouă, și mai mult, nici nu mai aud limba de acasă la fel de des. Vestea bună este că copiii mici învață o **limbă nouă** cu ușurință - și nu există nicio limită pentru numărul de limbi pe care le pot învăța. Este posibil să dureze o vreme pentru a se adapta, însă vor recupera rapid ajungând la nivelul limbii majoritare. **Sprijinul continuu în limba casei** este important pentru menținerea echilibrului în aportul de limbă.

În jurul acestei vârste, mulți copii devin mai interesați de reprezentările vizuale și încep să deseneze mai mult. Chiar și înainte de a începe școala, anumiți copii încep să își arate interesul pentru **litere și numere**. Majoritatea copiilor învață să recunoască litere între vârsta de 3 și 4 ani - acest proces începând frecvent cu literele din numele lor. Acest lucru nu înseamnă însă că înțeleg legătura dintre o literă și un sunet. În majoritatea țărilor, școala începe la aproximativ șase ani. Până la această vârstă, copiii au dobândit capacitatea cognitivă de a asocia litere cu cuvinte și sens. Dacă copilului tău îi place să se joace cu litere încă de la o vârstă mică, joacă-te cu el, însă nu te aștepta ca cel mic să le învețe.

³³ Întrebări frecvente: Your Reading Child

Recomandare

- Dacă copilul îți spune ceva în limba de la grădiniță sau creșă și dorești să îl stimulezi să vorbească în limba vorbită acasă, există câteva **strategii** pe care le poți aplica. Este important să primești comunicarea cu copilul, indiferent de limba în care vorbește. Pretinzând că nu îl înțelegi nu este o abordare eficientă, deoarece întrerupe fluxul comunicării și îi neagă abilitatea grozavă pe care o are, aceea de a cunoaște un cuvânt în două limbi diferite. Mai mult, îl înveți să fie nesincer atunci când pretinzi că nu înțelegi ce spune, când de fapt înțelegi. Arată-i că înțelegi, încurajându-l totodată să treacă la limba casei (*Da, aceea este o furculiță! Și cum îi spune mami la furculiță?*) O altă posibilitate este să repeți ceea ce a spus în limba casei, în timp ce menții conversația (*Am luat autobusul - Ah, tu as pris le bus. À quelle heure?*)
- O cale prin care poți introduce limba vorbită la școală sau la grădiniță este să angajezi o **bonă** care vorbește respectiva limbă. În acest mod, nu iei prea mult din timpul de expunere la limba vorbită în casă (asta dacă nu angajezi bonă în fiecare seară), însă copilul tău se va familiariza cu sonoritatea limbii majoritare și chiar va învăța câteva cuvinte astfel încât nu va fi complet copleșit când va merge la creșă sau la grădiniță.
- Explică-le strategia voastră de limbă și angajaților de la grădinița sau creșă copilului, astfel încât aceștia să fie conștienți de limbile pe care le învață copilul tău.

Activități

Multe dintre activitățile din etapele de vârstă anterioare pot fi **adaptate** la o etapă ulterioară pentru a corespunde vârstei, capacităților și intereselor copilului tău. În plus față de anumite **idei de activități** noi pentru copii cu vârsta între doi și patru ani, vei găsi mai jos exemple de adaptare a **activităților precedente** astfel încât acestea să fie distractive și utile pentru copilul tău.

Activități adaptate

- Jucați «**caută și găsește**» cu imagini sau cărți cu imagini care sunt mai complexe și au mai multe elemente.
- Implică-ți copilul în **treburi casnice** mai provocatoare, adecvate vârstei, precum aranjarea cumpărăturilor, grădinarit, golirea cutiei poștale, gătitul, etc. Continuă să discuți și să descrii aceste activități cu copilul.
- Atunci când copilul se joacă cu **jucării de exemplificare**, pune întrebări mai complexe. În plus față de susținerea vocabularului de bază al copilului prin denumirea obiectelor, culorilor și caracteristicilor, încurajează-l și să construiască propoziții. Poți face acest lucru stimulându-l să inventeze povești sau provocându-l să explice ce face și de ce face ceva într-un anumit fel. Exemple:
 - *Ce construiești?*
 - *Ce vei face apoi?*
 - *De ce ai ales culoarea roșu?*
 - *Așadar, în castelul tău locuiește o prințesă? Ce se întâmplă cu ea?*

Activități noi

- În cazul în care copilul tău merge la **creșă** în limba majoritară, întreabă-i pe angajații de acolo ce cuvinte a învățat copilul acolo și încearcă să incluzi acel vocabular în limba vorbită acasă. Citește-i cărți despre aceleași teme sau roagă-l să explice în limba casei ce au făcut și ce au învățat la creșă.
 - Afișează desenele copilului (pe frigider, de pildă) și roagă-l să le descrie altor membri ai familiei și prietenilor în limba vorbită acasă.
- Copiii de această vârstă sunt încântați de **jocurile de rol**: de-a doctorul, de-a petrecerea, de-a restaurantul, etc. Aceasta este o ocazie minunată în care copilul își poate exersa limba vorbită acasă - este stimulat să se

gândească la modul în care să își formuleze și exprime ideile. Dă-i ocazia să interacționeze și să poarte conversații jucând un anumit rol în joc, punând întrebări sau implicând în activitate și frații.

- Dacă și cât timp petrec copiii în fața ecranului este o alegere pedagogică a părinților. **Emisiunile TV, filmele și jocurile video** în limba casei pot fi o resursă valoroasă pentru aportul de limbă (dacă limbajul este adecvat vârstei). Cu toate acestea, acest aport nu va fi foarte eficient pentru învățarea limbii decât atunci când este însoțit de o anumită formă de **interacțiune**. Stimulează-ți copilul să vorbească. Dacă vizionați împreună o emisiune pentru copii în limba casei, discutați cu el despre emisiune. Rugați-l să vă explice despre ce este vorba, ce crede că se va întâmpla în continuare, vorbiți despre ceea ce cred personajele, etc.
- Tipăriți **un desen cu o casă deschisă** cu toate camerele sale (vezi resursa PEaCH 3) și puneți-l pe masă. Tipăriți imagini ale unor obiecte casnice și de mobilier (vezi resursa PEaCH 4 și 5) și decupați-le. Jucăți un joc în care copilul trebuie să așeze toate obiectele în camerele potrivite. Întrebă-l de ce crede că un anumit obiect aparține unei anumite camere, roagă-l să spună locul exact în care dorește să îl așeze în cameră. În acest fel, copilul va asimila vocabularul și va învăța să folosească noțiuni spațiale: în baie, lângă dulap, în spatele mesei, etc. Încearcă să faci o conversație cât mai variată punând tot felul de întrebări, cum ar fi *De ce avem acest lucru în casă? Le ce îl putem folosi? sau Ce culoare are?*

cultură și patrimoniu

Include-ți cultura nativă în activități. Dacă îți amintești jocuri din copilărie tipice culturii în care ai crescut, joacă-le cu copilul tău. Găsește cărți care au fost scrise în limba ta. Pentru jocurile de memorie, alege imagini cu obiecte tipice culturii tale, precum haine, mâncăruri, jucării, instrumente, clădiri, etc.

Și dacă încep acum?

Vești bune – **da, poți începe să vorbești limba ta maternă cu copilul tău**, dacă nu ai făcut-o încă. Întrucât pot exista diferențe mari de nivel de limbă în această categorie de vârstă, ar trebui să îți adaptezi abordarea în consecință. În secțiunea „Și dacă încep acum?” din capitolul precedent vei găsi sfaturi pentru un bun început. La această vârstă, distracția este cu atât mai importantă pentru a menține motivația copilului. Caută situații în care există o nevoie reală ca micuțul tău să vorbească limba ta. Poate fi vorba despre o rudă sau un prieten care nu vorbește cealaltă limbă. Dacă poți găsi un grup de copii care îți vorbesc limba, aceștia vor fi cei mai buni factori motivanți în această etapă. Dacă sunteți de acord cu expunerea copilului la ecran, puteți viziona împreună programe pentru copii sau desene animate. Alegeți-le pe acelea cu un limbaj clar și simplu și interacționează cu copilul pentru a-l ajuta să înțeleagă. În cazul în care copilul nu este deloc obișnuit să te audă vorbindu-ți limba, așteaptă-te la o oarecare reticență inițială. Dacă observi acest lucru încearcă să afli motivul și adaptează-ți abordarea. Tu îți cunoști cel mai bine copilul. Prin urmare, găsește un aspect interesant și apoi găsește o cale de a introduce limba ta maternă într-o activitate clădită în jurul acestui punct de interes. Opțiunile sunt nelimitate, de la mersul la grădina zoologică, la jocuri creative cu plastilină, sau orice altă activitate care antrenează utilizarea limbii tale maternă.

Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Fiul meu învață rapid limba majoritară deoarece a fost la creșă de la vârsta de un an. Cunoaște foarte multe cuvinte în limba mea, însă le folosește foarte rar. Cum îl pot încuraja să folosească limba mea maternă mai mult?*

Răspuns

Primele săptămâni și luni de grădiniță sunt esențiale în menținerea limbilor vorbite acasă. Încearcă să găsești moduri de a maximiza utilizarea limbii casei. Este posibil ca după câteva săptămâni de program prelungit la grădiniță copilul să vină acasă și să vorbească în limba de la grădiniță - nu este ușor să treci la limba vorbită acasă.³⁴ Există numeroase motive pentru care fiul tău nu răspunde în limba așteptată. Este posibil să fie încă într-o fază de adaptare la limba de la grădiniță și vrea să o folosească și acasă, sau este obosit și preferă să vorbească limba folosită în timpul zilei. Îl poți ajuta să facă trecerea de la limba de la grădiniță la limba/limbile de acasă implicându-l într-o activitate și conversație, precum pregătirea unei gustări, a cinei sau un joc în limba casei. Angajează-l într-o conversație mai lungă cu câteva schimburi de replici și pune întrebări deschise (ex. Ce te-ai jucat azi cu prietenii tăi?). Dacă nu face trecerea la limba casei după câteva schimburi de replici, arată-i ceea ce aștepti de la el, dar evită să îi ceri să repete și nu îi atrage atenția asupra greșelilor. În orice caz, acceptă și apreciază întotdeauna toate limbile pe care le vorbește copilul tău.

³⁴ Interviu cu Annick De Houwer (vezi Contribuții)

4.5 4 - 6 ani

Ce se întâmplă?

Începând cu vârsta de patru ani, copiii au deja un vocabular suficient pentru a se **exprima cu claritate**. Este posibil să pronunțe încă greșit anumite cuvinte (*paghetti* fiind un exemplu clasic), însă, în general, pot să se facă înțeleși nu doar de către părinții lor, ci și de către persoane din afara familiei. Între patru și șase ani, copiii învață să lege propozițiile într-o **vorbire** destul de **coerentă** și încep să exploreze arta povestitului. Aceasta este o abilitate minunată deoarece, pe lângă faptul că sunt foarte distractivi, copiii sunt capabili să gândească și vorbească mai mult decât despre realitatea prezentă. Pot face referire la trecut și la viitor, își pot exprima imaginația și înțelege concepte abstracte precum timpul sau iubirea.

Un alt concept pe care copiii învață să îl înțeleagă la această vârstă este ... limbajul în sine! Copilul a atins un nivel de **maturitate cognitivă** care îi permite să se gândească la limbaj și să reflecteze asupra lui. Acest fenomen se numește **conștiință metalingvistică**. Copilul tău bilingv este acum conștient că cunoaște mai mult de o singură limbă, că poate trece de la o limbă la alta și că alte persoane pot sau nu pot să le înțeleagă. Copiii bilingvi gestionează bine utilizarea limbilor în funcție de situațiile sociale³⁵. Atunci când cineva li se adresează într-una din limbile pe care le vorbesc, vor răspunde cel mai probabil în acea limbă, atâta timp cât se simt confortabil și suficient de competenți. Anumiți copii bilingvi fac deja acest lucru în mod automat la o vârstă mai mică, însă abia acum încep să fie conștienți de propria lor utilizare a limbii și de controlul pe care îl au asupra ei. Această conștiință metalingvistică poate face minuni în comunicarea dintre părinți și copii. În cazul în care copilul tău vorbește doar una dintre limbile sale, acum este momentul să vorbești despre acest lucru și să afli motivele care îi justifică alegerea.

În această etapă de dezvoltare, copiii învață să asocieze sunetele cu literele și înțeleg alfabetul. Cu toate că cititul formal nu va începe decât în învățământul primar, majoritatea copiilor au **descoperit** deja **lumea scrisă** într-o oarecare măsură, fiind înconjurați în casă de reviste, broșuri, ambalaje de alimente sau liste de cumpărături.³⁶ Întrucât aceste materiale sunt autentice și contextualizate, pot familiariza copilul cu limba scrisă

³⁵ Nicoladis, E. & Genesee, F. (1997). Language development in preschool bilingual children. *Journal of Speech-Language Pathology and Audiology*. 21. 258-270.

și corelarea conceptelor cu cuvintele. În situația în care acele materiale sunt disponibile atât în limba minoritară, cât și în cea majoritară, copiii bilingvi pot începe să identifice deosebiri și asemănări dintre formele ambelor limbi. Aceste experiențe inițiale sau **abilități de citire și scriere emergente** sunt o etapă pregătitoare importantă pentru dezvoltarea ulterioară a abilităților de scriere și citire la școală. Reține însă că unii copii sunt mai verbali decât alții. În timp ce anumiți copii fac progrese uriașe în dezvoltarea limbii la această vârstă, alții se descurcă mai bine în alte domenii, precum abilitățile motorii fine și mișcarea corpului. Nu te îngrijora și nu uita regula de bază: **nu îți compara copilul cu alți copii.**

Pe măsură ce copiii cresc, merg la grădiniță și experimentează din ce în ce mai multe situații sociale, **influența limbii majoritare va crește**. Pentru mulți copii mici durează doar câteva luni până când încep să spună cuvinte sau chiar propoziții în limba de la școală. Când revin acasă după o zi întreagă la grădiniță, este posibil să le fie dificil să treacă la limba de acasă. Din fericire, copilul tău este acum suficient de mare pentru a se angaja în conversații despre limbile vorbite acasă, astfel că poți să vorbești cu el despre trecerea la limba casei.

³⁶ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (page 64)

Vei observa că o parte din recomandările și activitățile de mai jos sunt despre citit și/sau scris în limba vorbită acasă. Manualul PEaCH împarte abilitățile de citire și scriere în trei categorii de vârstă: explorarea abilităților emergente de la 4 la 6 ani, învățarea cititului de la 6 la 9 ani și învățarea scrisului de la 9 la 12 ani. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să urmezi cui strictete indicațiile legate de vârstă. Îți cunoști copilul mai bine decât noi. Cea mai potrivită abordare este întotdeauna cea care ține seama de interesele și capacitățile copilului și care îi permite să stabilească el ritmul.

Recomandările și activitățile de mai jos pentru încurajarea abilităților de scriere și citire emergente sunt sugestii pentru pragul inferior pe care să le consulți în cazul în care copilul tău este nerăbdător să exploreze limba scrisă.

Recomandare

- Când copilul tău este la grădiniță, **vorbește cu educatorul** despre limbile vorbite acasă. Explică-i că copilul tău vorbește una mai multe limbi diferite acasă. Spune-i că vrei să îl susții în învățarea limbii de la școală, însă și că este important pentru tine ca acesta să vorbească și să își dezvolte limba / limbile familiei. Pune întrebări despre modul în care educatorul sau grădinița poate sprijini limbile copilului vorbite acasă. Există posibilitatea să vorbești despre limba ta maternă și cultura ta la grădiniță sau în clasă? Astfel, copilul poate împărtăși cu ceilalți colegi această parte importantă a identității sale. Poți să le prezinți felurile de mâncare și muzica tradițională, obiceiurile și anumite cuvinte din limba ta, să îi rogi să deseneze un steag, etc. Este important pentru copil să experimenteze cultura ta și să vorbească despre ea în afara casei voastre.
- Când copiii sunt școlarizați într-o limbă diferită de limba vorbită acasă, aceștia tind să prefere limba școlii și acasă. Pentru a **încuraja utilizarea limbii vorbite acasă**, ar trebui să continui să o vorbești cu el. Dacă nu răspunde în limba pe care o dorești, poți aborda două strategii:
 - a) **exemplifică răspunsul** pe care îl aștepti și repetă cuvinte de care copilul tău are nevoie pentru a formula propoziții în limba dorită,
 - b) **încearcă să ghicești** ce a dorit să spună copilul: *Deci, ceea ce spui este*

că vrei să mănânci paste cu sos de roșii? **Evită să îl corectezi** (nu, vorbește franceză) sau să pretinzi că nu îl înțelegi, deoarece vei întrerupe fluxul comunicării și sugerezi că copilul face o «greșeală», ceea ce nu este cazul.

- În cazul în care copilul încearcă să scrie, **încurajează-l să experimenteze**. Nu te pierde în detalii și laudă-i încercările. Nu contează dacă sunt mâzgăleli sau desene; este posibil ca abilitățile motorii fine ale copilului să nu fie suficient de dezvoltate pentru a scrie. În această etapă, este important să descopere principiile scrisului, conceptul de tipar și funcțiile comunicării scrise³⁷. Îl poți lăsa să îți citească ce a scris sau să te ajute să faci lista de cumpărături dacă este nerăbdător să scrie.
- După cum am arătat mai sus, în «Ce se întâmplă», copilul tău își dezvoltă **conștiința metalingvistică**: începe să înțeleagă că nu există o singură limbă în viața sa, că oamenii vorbesc limbi diferite. Poți iniția acum treptat conversații metalingvistice cu copilul, vorbind explicit despre limbi. Pentru a consolida utilizarea limbii vorbite în casă, poți spune lucruri precum *Mami vorbește franceza și eu vorbesc poloneza, în limba lui tati îi spune ... sau Cum îi spunem în franceză?*.

Activități

Pentru a ajuta la dezvoltarea abilităților lingvistice și a vocabularului copilului tău, poți consulta lista de **activități generale** de mai jos.

La final vei găsi activități special concepute pentru sprijinirea **abilităților de scriere și citire emergente** ale copilului. Reține că este încă devreme pentru citit și scris efectiv. Aceste activități sunt menite doar pentru copii care se arată interesați și tu dorești să valorifici acel interes.

De asemenea, verifică **chenarul despre cultură și patrimoniu** pentru idei despre modul de integrare a aspectelor din cultura ta în activitățile lingvistice.

³⁷ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (page 65)

Abilități generale

- Fă-ți un obicei din a citi regulat cu copilul tău și din a explora povestiri pentru a le îmbogăți vocabularul și pentru a le dezvolta fluența în limba vorbită acasă. În cazul în care copilul merge la școală sau grădiniță într-o altă limbă, alege cărți cu teme despre care învață acolo. În acest fel, **creezi o punte** între limbi și îl ajuți să transfere cunoștințele dintr-una în alta.
- Jucați-vă **jocuri de cuvinte** sau **caută și găsește** pentru a-l ajuta să recunoască și să compare sunete. Roagă-l să spună cuvinte care încep cu *p* sau se termină cu *ar*, etc. Un exemplu este jocul «*Spionez cu ochișorul meu*» în care tu spui *Spionez cu ochișorul meu ... ceva din living care începe cu «t»*.
- Jocul «**Spionez cu ochișorul meu**» poate fi folosit și pentru a dezvolta vocabularul copilului. În acest sens, te poți concentra pe forme, culori, materiale sau alte caracteristici ale obiectelor. Fii creativ! Pentru a spori competitivitatea, joacă contra cronometru (un minut pentru a identifica cât mai multe obiecte posibile). De exemplu, *Spionez cu ochișorul meu ... obiecte din bucătărie care sunt rotunde/albastre/din lemn*, etc.
- Joacă jocuri de memorie (vezi resursa PEaCH 2).
Aranjarea cuvintelor pe categorii ajută la memorarea vocabularului.

- Poți decupa imagini de produse din broșurile supermarketurilor pe care să i le dai copilului să le lipească pe foi, pe categorii (fructe, legume, produse lactate). De asemenea, poți aduna jucării sau obiecte casnice pe care să le sorteze pe categorii (animale, mașini, creioane, cuburi, etc.).
- Jucați **mimă** pentru a dezvolta înțelegerea verbelor. Fă cartonașe cu verbe care exprimă acțiuni fizice (a înota, a dansa, a face cu mâna, vezi resursa PEaCH 6). Fiecare jucător trage o carte și trebuie să mimeze acțiunea. Echipa sau jucătorul care ghicește cele mai multe acțiuni câștigă jocul!
- **Exprimarea emoțiilor** reprezintă una dintre funcțiile frumoase ale limbii și este important ca toți copiii să se simtă confortabil să facă acest lucru în limba de acasă. Poți stimula această funcție jucând un **joc despre vreme**. Tipărește imagini cu diferite condiții meteorologice (vezi resursa PEaCH 7). Arată o imagine care se potrivește cu emoțiile tale și explică de ce, dând exemple concrete (*Mă simt soare pentru că sunt fericită, tati mi-a adus flori azi sau Mă simt nori și ploaie deoarece mi-am spart ceașca preferată și acest lucru mă întristează*). Îndemnă-ți copilul să îți urmeze exemplul și pune întrebări ca să îl ghidezi.
- Ascultă **podcast-uri pentru copii**. Poți face acest lucru în mașină, în metrou sau ori de câte ori găsești puțin timp. În funcție de progresul copilului în limba de acasă, poți discuta despre conținutul podcast-ului.
- Pentru a exersa vocabularul tematic, antrenând totodată memoria copilului, puteți juca jocuri precum «**Merg la piață și cumpăr**». Fă cartonașe cu alimente (vezi resursa PEaCH 8). Primul jucător trage o carte (cu banane, de exemplu), o pune pe masă și spune *Merg la piață și cumpăr banane*. Al doilea jucător trage o altă carte, repetă propoziția anterioară și adaugă noul aliment (*Merg la piață și cumpăr banane și brânză*). De fiecare dată, jucătorii trebuie să își amintească întreaga listă de cumpărături. Pentru grade de dificultate diferite, poți pune cărțile cu fața în sus sau cu fața în jos. Cărțile cu alimente pot fi folosite și în scopuri mult mai creative. De exemplu, îi ceri copilului să compună un fel de mâncare!

Abilități de citire și scriere emergente

- Odată ce copilul a învățat alfabetul la școală sau grădiniță, cântă un **cântec al alfabetului** în limba ta care introduce literele și pe care copilul îl poate cânta cu tine, ca de exemplu *A, B, C, D, E, Sunt în junglă și culeg banane*. În acest mod, copilul va învăța cum să pronunțe literele alfabetului în limba ta.
- Această activitate presupune că limba de la școală și cea de acasă au același alfabet, ceea ce nu este întotdeauna valabil. În limbile UE se folosesc trei tipuri de alfabet: roman, grecesc și chirilic (vezi resursa PEaCH 9). În situația în care alfabetul limbii de acasă este diferit de cel al limbii de la școală și copilul dorește să îl exploreze, poți începe arătându-i alfabetul limbii de acasă de câteva ori (folosind poezioare sau cântece). Apoi, aloacă cinci minute de câteva ori pe săptămână pentru a scrie litere separate conectând puncte sau rugându-l să copieze cuvinte simple. Poți aștepta până când copilul a învățat alfabetul limbii de la școală, însă dacă se arată interesat înainte, poți începe mai devreme.
- Un pas important în dezvoltarea cititului și scrisului constă în descoperirea funcțiilor și **scopului** acestora. Creează în mod deliberat ocazii în care copilul să observe cum se folosește limba casei în scris, în contextul cotidian și asigură-te că există **materiale autentice** și tipărite la care să aibă acces atunci când va fi interesat.³⁸ Curiozitatea îi poate fi stârnită privindu-te cum scrii ceva (un bilet, o listă de cumpărături, o scrisoare, o rețetă, etc.). Implică-l într-o conversație despre ceea ce faci și arată-i ce scrii.
- Dacă ai la dispoziție ambalaje de alimente cu cuvinte în limba vorbită acasă (de exemplu, cereale sau o cutie de suc), citește-i-le copilului în timp ce urmărești cuvintele cu degetul pentru a-l familiariza cu limba scrisă. Dacă nu ai astfel de materiale, poți lipi sau scrie pe ambalaj (cereale pe o cutie de cereale). De asemenea, poți eticheta obiecte casnice în limba vorbită acasă.³⁹
- Cumpără un set de **litere magnetice** și formează cuvinte simple împreună cu copilul.

³⁸ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (page 73)

³⁹ Ibid. (page 66)

cultură și patrimoniu

Folosește în jocurile tale imagini interesante cu elemente din cultura ta. Vorbește despre ceea ce au special aceste articole și despre cum se deosebesc de cele cu care este obișnuit copilul.

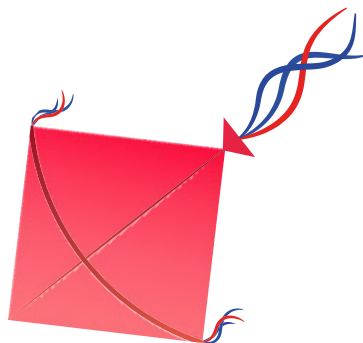
Și dacă încep acum?

Dacă ai vorbit cu copilul tău o limbă diferită timp de patru sau cinci ani, poți începe să introduci acum limba maternă? **Absolut!** Ca orice schimbare de rutină, nici această trecere nu va fi rapidă și vei avea nevoie de răbdare și perseverență. În secțiunea „Și dacă încep acum?” din capitolul precedent vei găsi idei privind abordarea potrivită și începutul tranziției. La această vârstă, importanța prietenilor crește, astfel încât este recomandat să profiți de orice ocazie în care copilul tău poate socializa cu copii care vorbesc limba ta. La fel, dacă aveți posibilitatea, vizitează locuri în care se vorbește limba ta în cadrul unei comunități. Prin **expunerea** la limba nou introdusă, în contexte și cadre diferite, ex. media, magazine, evenimente sportive, petreceri, etc., copilul tău va percepe limba ca parte a vieții de zi cu zi. Nu mai este limba «pe care o vorbește doar tati». Dacă poți găsi o tabără de weekend în limba ta, poți lua în considerare o astfel de experiență. Solicită să participi și tu la primele ore pentru a te asigura că sunt adecvate pentru copilul tău și că nu îți sabotează propriile eforturi, fiind prea solicitanți sau lipsiți de entuziasm.

Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Limba predominantă a fiicei noastre este limba majoritară pe care o vorbesc și eu. Înțelege perfect ce îi spun în limba mea, însă nu mi-a răspuns niciodată în limba aceasta. Spune că e prea dificil pentru ea. Ce pot face pentru a-i spori încrederea în folosirea limbii mele?*

Răspuns *Fiica ta știe că tu vorbești limba majoritară astfel că nu există nimic care să o preseze să îți vorbească limba cu tine. Copiii aleg în mod natural calea cea mai ușoară, care cere cel mai mic efort din partea lor. Încearcă să creezi o situație în care să fie nevoită să vorbească în limba ta, așa cum dorește ea să o vorbească și cum îi place. Apreciază orice încercare de a vorbi în limba ta. Nu corecta greșelile pe care le face, însă folosește o variantă corectă tu însăși. Spui că limba ta i se pare dificilă. Pentru a o face mai atractivă pentru ea, alege o temă care îi place și vorbește despre această temă în limba ta. Găsește cărți care îi fac plăcere și citește-le cu ea. Ajut-o să înțeleagă cuvintele noi. În timpul conversațiilor, o poți stimula să folosească aceste cuvinte în alte contexte pentru a dobândi încredere.*

4.6 6 - 9 ani

Ce se întâmplă?

Pe măsură ce cresc, după vârsta de aproximativ trei ani, copiii continuă să își rafineze abilitățile lingvistice. Vocabularul lor devine mai bogat și propozițiile mai complexe. Au acum suficientă conștiință lingvistică pentru a aborda limba în mod analitic și pentru a înțelege că este un **sistem cu reguli și caracteristici**. În cazul în care copilul tău vorbește engleza vei observa că acum știe că majoritatea substantivelor au nevoie de un «s» la plural și că poate folosi forma corectă a verbului la timpul trecut. Aceasta este o schimbare majoră în dezvoltarea lingvistică a copilului, care acum nu mai învață prin imitație, ci prin descoperirea și **aplicarea regulilor**, fapt care îl deschide spre o plajă largă de oportunități. Excepțiile rămân încă o provocare, însă, din fericire, copiii își dezvoltă din ce în ce mai multe strategii de memorare eficiente.⁴⁰ Nu există nimic mai bun pentru antrenarea memoriei decât excepțiile gramaticale!

Pentru copiii bilingvi care merg la școală în **limba majoritară**, cea mai mare parte a zilei se desfășoară în jurul unei singure limbi. Se joacă cu colegii, citesc și scriu, învață matematică și alte materii în limba majoritară. Mulți părinți se îngrijorează crezând că această dominanță va avea urmări asupra stabilității limbii vorbite acasă. Cu toate că acest fapt poate fi o problemă reală, există întotdeauna soluții și metode de consolidare a

⁴⁰ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (page 88)

limbii vorbite acasă. Consultă secțiunea cu recomandări pentru ponturi utile de abordare a acestei situații.

În jurul vârstei de șase ani, mulți copii sunt pregătiți să înceapă școala și învață să citească și să scrie. Abilitățile emergente de scriere și citire pe care mulți dintre ei le dobândesc acasă în etapa timpurie a copilăriei, precum înțelegerea alfabetului sau a legăturii dintre sunete și litere (vezi categoria de vârstă precedentă), se vor dezvolta acum în continuare la școală și vor deveni treptat **abilități de scriere și citire formale**. Povestea copiilor bilingvi poate fi ușor diferită. Este posibil ca acei copii care au învățat o limbă minoritară acasă să nu poată trece prin această transformare în limba de acasă, deoarece mulți nu au ocazia de a fi școlarizați în respectiva limbă. Cu toate acestea, există căi prin care părinții își pot ajuta copiii să își dezvolte abilitățile de citire și scriere în limba vorbită acasă. Este important să înțelegem că abilitățile de scriere și citire nu sunt la fel de intuitive și naturale precum înțelegerea și vorbirea; acestea nu se bazează pe imitație și reclamă o abordare mai sistematică. În ciuda faptului că scrisul și cititul sunt abilități interconectate care se consolidează reciproc (copiii care citesc mult devin scriitori mai buni, însă și exersarea scrisul poate îmbunătăți abilitățile de citire), îți recomandăm să **începi cu cititul** pentru a nu îți suprasolicita copilul.

*Vei observa că o mare parte din recomandările și activitățile de mai jos sunt despre **citit și/sau scris** în limba vorbită acasă. Manualul PEaCH împarte abilitățile de citire și scriere în trei categorii de vârstă: explorarea abilităților emergente de la 4 la 6 ani, învățarea cititului de la 6 la 9 ani și învățarea scrisului de la 9 la 12 ani. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să urmezi cu strictețe indicațiile legate de vârstă. Îți cunoști copilul mai bine decât noi. Cea mai potrivită abordare este întotdeauna cea care ține seama de interesele și capacitățile copilului și care îi permite să definească el ritmul.*

*Recomandările și activitățile de mai jos se concentrează asupra **abilităților de citire**.*

*De asemenea, verifică **chenarul despre cultură și patrimoniu** pentru idei despre modul de integrare a aspectelor din cultura ta în activitățile lingvistice.*

Recomandare

Recomandări generale

- La această vârstă copiii petrec mult timp la școală, adânciți în limba școlii. Prietenii devin mai importanți și numărul **interacțiunilor sociale** în afara căminului crește. În majoritatea sau chiar în toate aceste noi relații copilul nu folosește limba vorbită acasă, ceea ce înseamnă că expunerea la limba casei este mai redusă. Din acest motiv, consecvența ta în **vorbirea limbii tale** devine mai importantă ca niciodată.
- Pentru a susține păstrarea limbii vorbite acasă, poți încerca să vezi dacă folosirea limbii școlii în cadrul familiei poate fi redusă. Dacă nu faci deja acest lucru, ai putea începe să folosești limba casei ca limbă comună atunci când sunteți împreună, în familie? Acest lucru poate necesita schimbarea strategiei de limbă a familiei.
- Un alt factor important este găsirea **altor persoane care vorbesc limba casei** și cu care copilul să poată interacționa. Dacă nu poți organiza întâlniri în persoană, încearcă să organizezi convorbiri online cu alți copii vorbitori ai limbii tale. Interesele comune pot ajuta la menținerea fluentei conversațiilor.
- Poate apărea o schimbare a preferințelor de limbă ale copilului, în special atunci când se întoarce de la școală și este deseori încă în modul limbii de la școală, gândindu-se la ceea ce a învățat și experimentat în limba școlii. Este recomandat să îi acorzi puțin timp pentru a face trecerea și să îi permiți să vorbească despre ziua sa în ce limbă preferă. Părinții pot continua să răspundă în limba casei.
- Stabilirea unor reguli precum acasă *vorbim doar limba casei* poate funcționa pentru unele familii. Cu toate acestea, pentru a evita frustrarea cauzată de obligația de a folosi o limbă mai puțin confortabilă, este mai util să lăsați copiii să proceseze ceea ce au trăit și învățat în limba de la școală. Părinții pot face trecerea mai ușoară oferind feedbackul în limba casei și folosind vocabularul de care copilul are nevoie pentru a vorbi despre ziua sa.

Recomandări despre citire

- Înainte de toate, reține că îți poți seta propriul obiectiv și că acel obiectiv poate fi, la fel de bine, să nu investești în abilitățile de scriere și citire. Punându-ți următoarele întrebări îți vei putea **clarifica obiectivele**:
 - Ce aștept de la această creștere bilingvă?
 - Sunt cititul și scrisul bilingv un obiectiv pe care îl am pentru copilul meu?
 - Cât de departe sunt dispus să merg pentru a-mi ajuta copilul să devină scriitor și vorbitor bilingv?
 - Am timp pentru a-mi ajuta copilul să învețe să scrie și să citească?
 - Este suficient dacă va putea citi texte simple precum meniuri sau indicatoare rutiere sau vreau să citească texte academice dificile în limba casei?
 - Și nu în ultimul rând: ce este fezabil pentru copilul meu, ținând seama de preferințele și abilitățile sale?
- Învățarea cititului este un proces în care provocările se țin lanț (silabe, cuvinte, propoziții și texte - de la cele de bază până la cele mai complexe). Păstrează un ritm de învățare lent, **urmează ritmul copilului** și nu te grăbi spre nivelul următor ca într-un joc video. Pentru a transforma cititul într-o experiență copil-părinte agreabilă și pozitivă, permite-i copilului să se bucure citind texte care devin ușoare după o vreme. Schimbă textul după ce a fost citit de câteva ori, păstrând însă același grad de dificultate, altfel copilul ar putea să recite un text pe care acum îl știe pe de rost.
- Reține că nu este întotdeauna necesar sau realist ca părinții să își asume rolul de profesor. Căminul este un mediu de învățare diferit de școală și mulți părinți găsesc cu greutate timp pentru activități educative printre serviciu, treburile casnice și parenting în general. În cazul în care timpul și energia pe care le investești în învățarea scrisului și cititului în limba casei este o bătaie de cap prea mare, alege activități fezabile pentru tine și copilul tău. Orice progres este o contribuție valoroasă și poți obține foarte mult cu doar câteva activități.

“

Reține că cititul și scrisul nu sunt chestiuni de genul acum ori niciodată. Poți începe oricând.

”

- Majoritatea experților sunt de acord că poate fi mai simplu să aștepți până când copilul tău a dobândit aptitudini de citire de bază în limba de la școală (alfabet, fonetică, etc.), astfel încât să poată folosi acea experiență. Cu toate acestea, nu subestima puterea interesului ca factor motivațional. În situația în care copilul este nerăbdător să citească în limba casei la o vârstă mai mică și **dacă simți că este pregătit, atunci nu mai sta pe gânduri**. Asigură-te că dispui de materiale de citit astfel încât copilul să aibă acces la ele dacă se arată interesat. Oricând vei decide să începi, nu îți presa copilul dacă nu este pregătit și nu proiecta așteptări prea mari asupra sa.
- La această vârstă, anumiți copii pot atinge un nivel ridicat de citire și scriere în limba casei, în timp ce alții pot atinge nivelul clasei întâi și să fie foarte mândri de această realizare. Doar **laudă fiecare mic pas și ai răbdare**.
- Să fim realiști - copilul nu este întotdeauna încântat de aceste activități, iar munca la acestea, seară de seară, după o zi de școală, poate fi obositoare pentru copil. Totodată, copiii își amintesc informațiile noi mai bine dacă exersează cu regularitate. Din acest motiv, este mai indicat să împarți activitățile de citire și scriere

“

Consecvența și repetiția sunt mai importante decât cantitatea.

”

în **calupuri mici** în loc să lucrezi timp de câteva ore consecutiv. Cititul în limba casei timp de **5 până la 10 minute de câteva ori pe săptămână** poate fi un obiectiv realist atât pentru tine, cât și pentru copil. Planifică aceste activități înaintea altor activități care îi fac plăcere copilului (desene animate sau joacă în aer liber) astfel încât să fie motivat să termine activitățile.

- Un alt factor important în păstrarea motivației copilului este **alegerea materialelor de citit**. Poți să îi arăți copilul utilitatea cititului în limba casei oferindu-i materiale cu care **rezonează** și care fac parte din **viața de zi cu zi**, precum meniuri de restaurant, mesaje despre vacanțe, rețete culinare sau e-mail-uri. Ia în considerare hobbyurile și **interesele** sale: alege articole online despre un muzician pe care îl admiră, recenzii ale

unor evenimente sportive pe care le-a urmărit, un text despre animalul preferat, etc.⁴¹

- **Vorbește cu profesorii** la începutul anului școlar și explică-le că îți înveți copilul să citească într-o altă limbă. Spune-le care este abordarea ta, ce fel de activități de citire faci și progresul pe care îl obții. S-ar putea să te sfătuiască și, cine știe, poate reușesc să ofere resurse sau materiale valoroase. Totodată, profesorii ar trebui să aibă o idee despre progresul copilului la școală, despre eventualele dificultăți cu cititul în limba școlii de care ar trebui să ții seama.
- Poți lua în considerare posibilitatea înscrierii copilului la cursuri de weekend sau o școală a comunității unde orele de citire și scriere se predau în limba vorbită acasă. Verifică la ambasada țării tale natale dacă organizează cursuri de limbă în limba ta maternă.

Activități

Abilități generale

- Joacă diferite **jocuri** în limba ta (jocuri de societate, cărți, etc.) și stimulează-ți copilul să exploreze limbajul aferent. Roagă-l să îți explice regulile, să fie moderatorul jocului și să îți explice strategia (*Prima dată doresc să ... apoi voi ... și apoi voi...*). Astfel, va avea ocazia să exerseze cuvinte noi, precum *a arunca cu zarul, a muta pionii, a clădi cu cuburi sau a-și aștepta rândul*.
- Joacă **Nu spune**, un joc în care jucătorii descriu pe rând cuvinte sau obiecte fără a folosi anumite cuvinte «interzise». Ceilalți jucători trebuie să ghicească cuvântul descris. De exemplu, descrie o *minge* fără a folosi cuvintele *rotund și săltăreț*. Poți crește gradul de dificultate adăugând noi reguli, precum interzicerea cuvintelor cu anumite litere sau sunete. Acest joc îți va ajuta copilul să își dezvolte vocabularul și să găsească sinonime

⁴¹ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (pages 90-96)

și căi alternative pentru a descrie un anumit obiect.

- Când copilul știe legătura dintre litere și sunete, poți juca **Fazan**, un joc oral în care un jucător începe prin a spune un cuvânt (ex. *măr*) și jucătorul următor trebuie să găsească un cuvânt care să înceapă cu ultima literă din respectivul cuvânt (ex. *roșie*). Următorul cuvânt va începe cu e, și așa mai departe. Atenție, copiii pot continua așa ore în șir!
- Joacă un joc în care îți rogi copilul să spună ceva fără să își arate dinții sau fără să își miște limba. Provoacă-l cerându-i să spună cuvinte sau propoziții tot mai lungi. Jucătorul care reușește să nu rădă cel mai mult câștigă. Acesta este un mod distractiv prin care copilul poate explora **articularea sunetelor**. Poți alege variații ale acestui joc, spunându-i să pronunțe un cuvânt din care să omită una sau două litere (Exemplu: *spune-mi unde locuiești fără a folosi litera A - Locuiesc în Orde!*).
- Joacă un joc în care copilul tău trebuie să găsească cuvinte care să se termine cu același sunet, ex. *carte, uite, multe, frumos, miros*.

Competențe lingvistice: abilități de citire

- Înțelegerea modului în care cuvintele se despart în silabe este primul pas în învățarea cititului. Odată ce copilul a învățat să identifice silabele și să citească cuvinte simple la școală, poți începe să faci exerciții similare în limba vorbită acasă. Ai în vedere faptul că modul în care cuvintele se despart în silabe și în care sună combinațiile de litere în limba casei poate fi diferit de limba școlii. În colecția PEaCH de materiale lingvistice, poți găsi liste de cuvinte care conțin sunete similare (tare, tată, tabără). Dacă începi cu cuvinte care sună asemănător, îi va fi mai ușor copilului să citească silabele și să învețe că diferite combinații de litere pot genera același sunet (precum mănășă și păpușă). Citește cuvintele cu copilul, începând prin a pronunța fiecare silabă separat și apoi întregul cuvânt. Folosirea cuvintelor este mai utilă decât cea a silabelor izolate care nu înseamnă nimic. Aceste liste sunt frecvent cuplate cu exerciții în care copiilor li se cere să **potrivească cuvintele cu imaginile corespunzătoare**. Următorul pas constă în exerciții care **combină diferite silabe**, iar când copilul s-a familiarizat cu acestea, poate citi propoziții simple. Vezi colecția noastră de materiale lingvistice pentru documente și exerciții puse la dispoziție de profesori. Pentru mai multe materiale poți utiliza și caiete de lucru sau site-uri web pentru învățământ online în limba ta.
- Încearcă «**cititul repetitiv**». Acesta presupune ca tu să îi citești copilului o poveste sau o carte, cu scopul de a da un exemplu de limbă fluentă. Citește aceleași cărți de câteva ori, concentrându-te de fiecare dată pe un aspect în plus⁴². De exemplu, la prima citire, focusul poate fi pe plăcerea cititului și înțelegere. Ulterior, arată literele cu degetul și roagă copilul să le pronunțe. Apoi, arată-i cum se despart cuvintele întregi în silabe.
- Pentru a urmări dezvoltarea abilităților de citire și scriere în limba școlii, poți căuta sau poți lucra cu materiale similare în limba vorbită acasă pentru a **te alinia cu materialele de citire de la școală** (aceleași teme sau genuri literare). Conceptele dobândite într-o limbă pot ajuta copilul să le înțeleagă în cealaltă limbă. Mai mult, relevanța cunoștințelor asimilate la școală îl poate motiva să citească texte în limba vorbită acasă.⁴³
- În cazul în care copilul tău nu înțelege o parte din textul pe care îl citește, există câteva **strategii** pe care le poți aplica⁴⁴:

⁴² Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (page 107)

⁴³ Ibid. (page 94)

⁴⁴ Ibid. (page 105)

- încurajează-l să caute informații care pot clarifica textul (ex. imagini)
 - recitește informații care îl pot ajuta să înțeleagă textul (ex. propoziții precedente, titlul, un rezumat, ...)
 - ajută-l să anticipeze conținutul textului pe baza cunoștințelor pe care le are deja despre respectiva temă
 - ajută-l să reflecteze asupra textului făcând rezumate despre ceea ce tocmai a citit
- Când copilul citește o carte în limba casei împreună cu tine, oprește-te din când în când pentru a pune întrebări precum: *Ce crezi că se va întâmpla acum?* (apoi lasă-l să vadă dacă presupunerile lui au fost corecte), *Ce a făcut *personajul*?*, *Cum a continuat povestea?* sau *Care erau personajele și întâmplările importante din acest capitol?* (pentru a verifica dacă a înțeles textul) și *Ți-a plăcut povestea? De ce (nu)?* (pentru a reflecta asupra experienței cititului). În acest mod, copilul se implică activ în poveste, ceea ce îl va motiva să continue să o citească⁴⁵.
 - Cumpără un set de **cuvinte magnetice** în limba vorbită acasă și implică-ți copilul în alcătuirea de propoziții amuzante.⁴⁶
 - Fă din citit o **parte din experiența familiei voastre**. Încurajează-ți copilul să își folosească abilitățile de citire în limba casei pentru a rezolva **probleme din viața reală** (ex. să caute ceva în limba casei, etc.), scrie mesaje în limba casei și pune-i-le în cutia cu gustarea pentru școală, etc.⁴⁷
 - Gândește-te la **jocuri care implică citire**. Ascunde o comoară în casă și scrie o descriere a traseului pe care să îl urmeze pentru a o găsi (ex. *bomboana este ascunsă sub perna roșie de pe patul lui mami*), sau scrie instrucțiuni pentru un desen pe care să îl facă copilul (ex. o casă albastră cu două ferestre, o ușă roșie, un copac și un câine).⁴⁸
 - De îndată ce copilul poate citi propoziții simple în limba vorbită acasă, ar putea să le citească cu voce tare membrilor familiei cu condiția să se simtă confortabil cu acest lucru. Arătându-și abilitățile și primind laude de la ceilalți îi poate crește încrederea.

⁴⁵ Ibid. (pages 106-107)

⁴⁶ Ibid. (page 116)

⁴⁷ Ibid. (page 76)

⁴⁸ Jaspaert, K. & Frijns, C. (2017). Taal leren. Uitgeverij Lannoo. (page 115)

cultură și patrimoniu

Pentru exercițiile de citire caută texte legate de cultura ta: rețete culinare tradiționale și povești simple din copilăria ta. Când copilul poate citi texte mai complexe, caută descrieri ale obiceiurilor tradiționale din patrimoniul tău cultural.

Și dacă încep acum?

Copilul tău a crescut monolingv și acum dorești să îl fi învățat limba ta. Poate recupera copilul tău școlar? Da, poate! **Nu este niciodată târziu să înveți o limbă.** La această vârstă, este esențial să cădeți de acord asupra modului de a începe. Discută de ce este importantă limba ta pentru tine și familie. Abordează întotdeauna discuția din **punctul de vedere al copilului** și ascultă cu atenție orice obiecții și lămurește-le. Copiii sunt pragmatici. Fii așadar creativ și găsește acel «de ce» care să îl inspire să recupereze limba. *Pentru că spun eu!* nu este o motivație eficientă. Îți poți determina copilul să învețe puțin cu forța, însă o astfel de atmosferă nu este propice pentru învățare și nici nu poate fi susținută pe termen lung. Un școlar este obișnuit cu predarea formală, astfel că poți găsi un profesor sau un curs pentru întregirea eforturilor tale. Există aplicații online pentru multe limbi, special adaptate pe categorii de vârstă. Secțiunile anterioare „Și dacă încep acum?” vă vor oferi idei practice despre modul în care poți introduce limba ta acasă. Adaptează-le conform vârstei și intereselor copilului. Încurajează convorbirile video cu alți vorbitori ai limbii tale. Poți conveni un orar prin care să folosiți limba ta la masă sau duminică, de exemplu. Crește timpul de expunere treptat, pentru ca procesul să nu devină copleșitor. Contactul cu limba prin vizite sau activități de grup poate fi un stimulent puternic pentru procesul de învățare a limbii de către copil. Fă experiența distractivă și plină de satisfacții, încurajând și arătându-ți aprecierea. Cheia succesului constă în răbdare și perseverență.

Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Fiica este preocupată de faptul că vorbim limba mea maternă când sunt în preajmă prietenii ei de la școală. Întotdeauna am vorbit limba mea maternă cu ea și mi se pare ciudat să trec la o altă limbă. Cum pot gestiona situația?*

Răspuns *Există câteva motive pentru acest comportament care este foarte frecvent în rândul persoanelor bilingve. La această vârstă copiii sunt mai conștienți de normele sociale și este posibil ca fiica ta să își adapteze limbajul situației, fapt ce îi impune să aleagă o altă limbă. Când prietenii ei care nu cunosc limba ta maternă sunt împreună cu voi, nu dorește să îi excludă din conversație sau să îi facă să se simtă stingheriți sau să creadă că aveți ceva de ascuns. Este perfect normal și probabil că și tu faci la fel în anumite situații. Dacă ai avea ceva de discutat cu fiica ta și cu profesorul ei, nu vei trece la limba ta maternă, deoarece dorești ca profesorul să înțeleagă ceea ce îi spui fiicei tale. Vrei ca respectiva conversație să curgă și să eviți interpretările greșite. Atunci când folosim o altă limbă într-un mediu social, oamenii au tendința naturală de a deveni suspicioși și de a se simți excluși.*

Desigur că poți să vorbești limba ta cu ea în mediul familial sau când vă plimbați, însă când vă întâlniți cu prieteni sau vorbiți cu alte persoane care nu înțeleg limba ta, ar fi indicat să folosiți limba care să permită o conversație fluentă și cu care să se simtă confortabil toți cei prezenți. Dacă trecerea de la o limbă la alta este prea dificilă pentru tine la voi acasă, le poți explica prietenilor ei că folosiți limba ta maternă în mod natural acasă și să îi rogi să nu se simtă ofensați, sau, dacă dorești să știe ce discutați, să îndrăznească să te întrebe.

Mai mult, este posibil ca fiica ta să dorească să se simtă și să «sune» la fel ca prietenii ei. Ceea ce fac prietenii și modul în

Răspuns *care vorbesc ei va deveni din ce în ce mai important. Vorbește despre aceste aspecte cu fiica ta și întreab-o în ce situații s-ar simți confortabil să vorbești limba ta maternă când sunt în preajmă prieteni sau alte persoane. Este important să agreeți situațiile în care folosești limba ta maternă și în care treci la limba majoritară pentru ca fiica ta să se simtă mai confortabil și tu să te simți confortabil la rândul tău. Folosind limba majoritară cu membrii familiei în contexte sociale nu înseamnă că limba maternă este mai puțin importantă, ci este o alegere conștientă de a respecta norme sociale și nu ar trebui să facă pe nimeni să se simtă inconfortabil.*

Întrebare *Fiul nostru tocmai a fost ținta unor comentarii răutăcioase și a bullying-ului la școală și spune că totul este din cauza faptului că vorbește o altă limbă. Spune că nu vrea să mai vorbească limba mea maternă. Acest lucru mă doare și nu știu ce să fac. Aveți vreun sfat?*

Răspuns

Te rugăm să discuți această problemă cu profesorii și dirigintele pentru a afla care este partea de bullying care îl afectează pe fiul tău. Motivul pentru care oamenii reacționează astfel este, de obicei, faptul că nu înțeleg limba, se simt judecați sau criticați sau au idei preconcepute despre acest lucru. Să fii judecat și exclus pe criterii de limbă este o problemă gravă și ar trebui tratată cu seriozitate întrucât poate avea un impact semnificativ asupra simțului identității. Roagă-i pe profesori să aducă aceste aspecte în discuție în clasă și în școală și să transmită clar mesajul că a cunoaște o altă limbă este un beneficiu. Anumite școli organizează zile sau activități în care apreciază și includ alte limbi în cadrul școlii. În școlile în care varietatea lingvistică este privită ca un atu, copiii cu alte limbi materne se simt mai bine primiți și există mai puține ocazii de bullying. La această vârstă, copiii doresc să aparțină grupurilor de prieteni și să se adapteze acestora. Roagă comunitatea ta lingvistică - familia ta extinsă și prietenii - să îi arate fiului tău cât de importantă este limba ta maternă și de ce este util să o poată vorbi și să fie mândru de ea. De asemenea, este esențial să îi spui copilului că limba ta maternă este limba familiei voastre și că refuzul lui de a o vorbi te întristează. Poți avea o conversație serioasă cu fiul tău despre beneficiile vorbirii limbii tale native, nu doar pentru a o vorbi cu familia și prietenii, ci și pentru a învăța alte limbi străine în viitor. Concentrează-te pe avantaje și pe aspectele distractive ale vorbirii limbii și lasă-l să decidă el ce dorește să facă. Dacă alege să nu vorbească limba ta cu tine o vreme, acordă-i timp (o săptămână sau două) să se gândească, însă cădeți de acord că tu vei continua să îi vorbești limba cu el în tot acest timp.

4.7 9 - 12 ani

Ce se întâmplă?

Copiii sunt acum pregătiți să își folosească cunoștințele de limbă combinate pentru a discuta o anumită temă, a negocia și a-și forma păreri personale. La școală continuă să își dezvolte abilitățile de citire și scriere. Pot scrie acum propoziții și citi texte mai lungi și cărți.

Din moment ce copiii învață despre numeroase subiecte la școală, vocabularul lor în limba majoritară se poate dezvolta mai variat decât cel în limba casei, cu toate că este posibil să știe mai multe cuvinte despre obiecte și activități casnice sau legate de familie în limba vorbită acasă. Principiul din spatele acestui fapt este unul simplu, **cu cât aud mai multe cuvinte în oricare dintre limbi, cu atât își vor aminti mai multe.**

Copilul tău a ajuns acum în etapa finală înainte de **pubertate** și aceasta se poate face deja simțită. În mod normal, în perioada pre-pubertății copiii încep să se întrebe cine sunt și să își dezvolte un set de **valori și conexiuni sociale mai puternice**. Pentru copiii bilingvi, limba este o parte importantă a identității lor. Anumiți copii se simt perfect confortabil cu situația lor lingvistică, în timp ce alții pot avea îndoieli și întrebări. În care dintre limbi pot fi eu însumi? Cărei culturi îi aparțin? În situația în care copilul trece la limba majoritară, este posibil să nu fie doar o chestiune de aport lingvistic; poate fi o alegere pe care o face pentru a se ralia la prieteni și colegi de clasă, pentru a aparține unui grup sau societăți. Poate funcționa însă și invers. Copilul poate arăta un interes tot mai mare pentru cultura ta și să devină curios să descopere diferite părți ale identității sale. Consultă secțiunea cu recomandări pentru ponturi utile de gestionare a **acelui simț de apartenență și identitate în dezvoltare**.

Capacitatea de a scrie în limba casei îl poate face să se simtă mai confortabil și mai familiar. Chiar și exercițiile de scrie scurte, zilnice, precum scrierea unei liste de cumpărături, scrisori sau felicitări pot contribui la acest sentiment. Scrisul este un mijloc în plus prin care copiii se pot exprima în limba vorbită acasă. Este important să știi că **scrisul este mai ușor în unele limbi** decât în altele. În română, de pildă, cuvintele se pronunță așa cum se și scriu. În engleză, pe de altă parte, diferențele între limba scrisă și limba vorbită sunt enorme (ex. cuvântul «island»). Asemănarea dintre

limba casei și limbile învățate la școală (sau lipsa asemănărilor) joacă, de asemenea, un rol important. Dacă folosesc același alfabet, copilul va putea să transfere abilitățile de scriere pe care le-a dobândit la școală în limba vorbită acasă. Atunci când ambele limbi aparțin aceleiași familii de limbi, precum franceza și spaniola, copilul poate transfera și cunoștințe de vocabular sau gramatică. În situația în care limba casei și cea a școlii au puține asemănări, poate fi nevoie de un efort mai mare acasă pentru învățarea alfabetului și scrisului de mână.

Vestea bună este că toate limbile europene au o caracteristică comună importantă: toate sunt **limbi sintetice**, ceea ce înseamnă că cuvintele dintr-o propoziție se influențează reciproc. Forma lor se schimbă în funcție de alte cuvinte. Să luăm de exemplu propoziția *fratele meu scrie o carte*. Dacă folosim pluralul substantivului «frate», verbul «scrie» se schimbă și el («frații mei scriu o carte»). Așadar, când copiii învață să scrie la școală, prim dată învață să **recunoască tipurile de cuvinte** (substantive, verbe, adjective, etc.) și apoi învață modul în care forma acelor cuvinte se poate schimba (de la singular la plural, de la prezent la trecut, etc.).

Vei observa că o mare parte din recomandările și activitățile de mai jos sunt despre **citit și/sau scris** în limba vorbită acasă. Manualul PEaCH împarte abilitățile de citire și scriere în trei categorii de vârstă: explorarea abilităților emergente de la 4 la 6 ani, învățarea cititului de la 6 la 9 ani și învățarea scrisului de la 9 la 12 ani. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să urmezi cu strictețe indicațiile legate de vârstă. Îți cunoști copilul mai bine decât noi. Cea mai potrivită abordare este întotdeauna cea care ține seama de interesele și capacitățile copilului și care îi permite să stabilească el ritmul.

Recomandările și activitățile de mai jos se concentrează asupra **abilităților de scriere**.

De asemenea, verifică **chenarul despre cultură și patrimoniu** pentru idei despre modul de integrare a aspectelor din cultura ta în activitățile lingvistice.

Recomandare

Recomandări generale

- Dacă încă lucrezi activ cu copilul la învățarea limbii vorbite acasă, o retrospectivă a abordării avute până acum este oportună, întrebându-te ulterior dacă este necesar să treci la o **abordare mai matură**. Mulți copii, pe măsură ce se îndreaptă spre pubertate, simt o **nevoie** tot mai acută de **independentă**. Dacă dorești ca activitățile lingvistice de acasă să continue, poți decide să îi lași libertatea să aleagă ce vrea să vizioneze sau ce vrea să se joace și cum vrea să își mențină abilitățile în limba vorbită acasă.
- Este posibil ca fiul sau fiica ta să devină mai conștientă de faptul că este o persoană bilingvă. Anii pubertății bat la ușă și pentru mulți copii devine tot mai important să se adapteze și să aparțină grupurilor sociale. Faptul că este bilingv îl poate pune într-o poziție aparte, lucru deopotrivă minunat și confuz, făcându-l să se simtă diferit. Anumiți copii se pot simți nevoiți să aleagă între limbi și culturi pentru a-și stabili o identitate.

“

Indiferent de alegerile sale, capacitatea sa de a se identifica cu mai multe culturi este un dar incredibil de valoros și deschizător de noi orizonturi. Încearcă să nu te îngrijorezi, deoarece legătura cu părinții și familia este mai puternică decât o alegere lingvistică. Crearea sentimentului că este acceptat și înțeles reprezintă cea mai bună motivație pentru copil pentru a continua să îți aprecieze și să îți respecte limba și cultura.

”

Recomandări despre scriere

- Învățarea scrisului este un **proces sistematic** care presupune un efort cognitiv considerabil. Iată câteva lucruri pe care să le ai în vedere pentru un echilibru corect, pentru a te asigura că obiectivele sunt realiste și că nici copilul tău, nici tu nu sunteți supraîncărcați.
 - La fel ca și în cazul cititului, întreabă-te cât de departe vrei să mergi și care îți sunt așteptările. Eforturile necesare depind de **obiectivele pe care vrei să le atingi**. Vrei să ai un copil capabil să scrie mesaje informale și propoziții simple sau texte mai lungi, complexe? La fel de important, ce își dorește copilul tău? Dacă are o anumită reticență față de învățat, îi poți explica cât de important este pentru tine ca el să știe să scrie în limba ta sau încearcă să ajungi la un compromis cu el. Reține însă că nu este o idee bună să îl forțezi dacă într-adevăr nu este interesat de acest aspect. Este la fel de bine să decizi să nu îți înveți copilul să scrie în limba ta, dacă niciunul dintre voi nu are această ambiție.
 - Pentru început, este indicat să începi cu activități de scriere când copilul poate **citi** confortabil în limba vorbită acasă. Urmează ritmul copilului. Dacă se confruntă cu dificultăți în scrierea limbii de la școală, se recomandă să aștepti o vreme înainte de a-l învăța să scrie în limba vorbită acasă. Asemeni cititului, învățarea scrisului nu este un proces de genul acum ori niciodată. Este absolut în regulă să alegi momentul cel mai potrivit pentru tine și copilul tău.
 - Gândește-te la nevoile de scriere ale copilului sau la cum poți veni în întâmpinarea acelor nevoi. Scrisul ar trebui să fie **util și relevant** pentru viața de zi cu zi a copilului, nu doar un posibil plus pentru

cariera sa profesională. Există ocazii de viață reale în care să scrie (scrisori către membrii ai familiei, un jurnal, schimb de mesaje în cadrul familiei, etc.)? Dacă nu, procesul de învățare ar putea să îi pară artificial.

“

Asemeni vorbitului, comunicarea autentică este cea mai bună motivație pentru învățarea scrisului.⁴⁹

”

- Dacă decizi să îi dai scrisului o șansă, reține că este recomandat să îi oferi copilul **libertatea să experimenteze**. Pentru copii ocaziile de scriere naturale și distractive, în care le este permis să facă greșeli, sunt mai benefice decât urmărirea perfecțiunii. Dă dovadă de răbdare. Copilul are încă multe alte lucruri de învățat la școală, astfel că aveți în față un proces îndelungat. Dacă dorești progres și rezultate rapide, cursurile de limbă sunt mai potrivite.

⁴⁹ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters.

⁵⁰ Ibid. (pages 112-113)

- **Vorbește cu profesorii** la începutul fiecărui an școlar și explică-le că îți înveți copilul să scrie într-o altă limbă. Spune-le care este abordarea ta, ce fel de activități de scriere faci și progresul pe care îl obții. S-ar putea să te sfătuiască și, cine știe, poate reușesc să ofere resurse sau materiale valoroase. Totodată, profesorii vor avea o idee despre progresul copilului la școală, despre eventualele dificultăți cu scrisul în limba școlii de care ar trebui să ții seama.
- Cu toate că gramatica nu se numără printre materiile preferate ale lumii, înțelegerea sistemului unei limbi este esențială pentru a învăța să scriem în respectiva limbă. Dacă intenționezi să îți înveți copilul să scrie în limba ta, **actualizarea cunoștințelor tale de gramatică** este o bună idee pentru început. Pentru a scrie propoziții corecte, este important să cunoaștem diferitele părți de vorbire (substantive, verbe, adjective, etc.) și modul în care acestea se leagă în propoziție. Vezi colecția PEaCH de resurse online care te pot ajuta în acest sens: Totodată, poți întreba profesorii dacă copilul a învățat părțile de vorbire la școală și dacă există exemple pe care să le poți transfera din limba școlii în limba casei.
- Poți lua în considerare posibilitatea înscrierii copilului la cursuri de weekend sau o școală a comunității unde orele de citire și scriere se predau în limba vorbită acasă. Verifică la ambasada țării tale natale dacă organizează cursuri de limbă în limba ta maternă.

Activități

Abilități generale

- Oamenii continuă să își dezvolte vocabularul pe tot parcursul vieții. Prin urmare, pentru copiii de această vârstă există încă, cu siguranță, multe de învățat! **Jocurile de cuvinte** sunt atemporale și întotdeauna distractive. Le puteți juca oriunde și oricând și le poți adapta la orice nivel dorești. De exemplu, gândește-te la un cuvânt oarecare sau găsește unul în dicționar, apoi roagă-ți copilul să alcătuiască cuvinte compuse. Dacă alegi *a cânta*, *posibilele cuvinte compuse sunt cântec, cântăreț, cântecel, cântător, des-cântec, etc.*

- Explorează **cuvinte cu sens multiplu** din limba ta, precum roșie care poate fi o culoare sau o legumă, sau *ochi*, care poate fi un fel de mâncare sau o parte a corpului. Jucătorul care spune cele mai multe cuvinte cu sens multiplu câștigă.
- Atunci când copilul se simte confortabil să spună pe litere cuvinte din limba ta, poți juca **Fazan** (vezi categoria de vârstă precedentă). Fă reguli noi cu noi provocări, cum ar fi să găsești cuvinte care încep cu a doua sau a treia literă a cuvântului anterior. Dacă cuvântul ales este «mașină», următorul cuvânt va trebui să înceapă cu «a». Dacă dorești, jucătorii pot folosi un dicționar.
- Jucați un joc în care îi ceri copilului să alcătuiască propoziții în care toate substantivele și verbele să înceapă cu aceeași literă, ca de exemplu **A***na a aruncat arcul a*fară sau **B***ogdan b*lochează **b**ariera **b**locului. De asemenea, poți alege să te axezi pe nume, feluri de mâncare sau orașe care trebuie să înceapă toate cu aceeași literă: *Numele meu este Maria, îmi plac merele și locuiesc în Mangalia.*

Competențe lingvistice: abilități de scriere

- Așteaptă până când copilul înțelege și poate identifica părțile de vorbire în limba de la școală înainte de a introduce **părțile de vorbire** în limba vorbită acasă, fapt ce poate necesita un timp îndelungat. De fapt, pentru mulți copii, durează cel puțin un an pentru a stăpâni aceste noțiuni în limba școlii. Cu toate acestea, așteptatul are avantajele sale. Abilitățile motorii fine ale copilului vor fi mai dezvoltate. Între 9 și 12 ani, scrisul a devenit un exercițiu fizic ce reclamă mai puțin efort motor decât pentru începători, astfel că ați mai depășit un obstacol!
- Pentru a-ți familiariza copilul cu părțile de vorbire, cea mai bună metodă este să le identificați în **propoziții simple, din viața reală** (precum propozițiile dintr-o carte pe care o îndrăgește). Poți începe cu **substantive și verbe**, deoarece acestea exprimă cel mai adesea un obiect sau o acțiune care sunt concrete și tangibile pentru un copil. Dacă este valabil în cazul limbii tale, roagă-ți copilul să găsească substantive la singular în propozi-

ții simple, iar apoi să le indice pe cele la plural (*Deci scaun este la singular deoarece este un singur scaun. Vezi un cuvânt la plural care să se refere la mai mult de un singur obiect?*). Ajută-l să înțeleagă cum își modifică cuvintele forma de la singular la plural (*Care este diferența dintre acest cuvânt la singular și acest cuvânt la plural? Se modifică vreo literă?*). Roagă-l apoi să găsească alte substantive la plural care să se formeze după aceeași regulă. Odată ce au înțeles această regulă de formare, ajută-l să descopere alte reguli de formare a pluralului, pentru alte tipuri de substantive. Lasă-l să găsească regula observând. Această abordare este mult mai dinamică decât cea în care tu explici teoria și copilul ascultă. După această etapă, transformă abilitățile pasive în abilități active cu ajutorul exercițiilor scurte, arătându-i un obiect pentru care el să spună forma de plural. Totodată, colecția PEaCH de materiale lingvistice sau caietele de lucru pentru vacanță îți pun la dispoziție astfel de activități.

- Urmează verbele. Roagă-ți copilul să aleagă dintr-o propoziție un verb la timpul prezent și repetă acest exercițiu până când poate identifica aceste verbe cu ușurință. Nu te îngrijora dacă durează. Odată ce poate identifica verbe, întreabă-l dacă, când și cum se modifică verbele. Lasă-l să găsească forme de verbe similare, apoi treci la alte tipuri de verbe (dacă există tipuri diferite în limba ta). Odată ce poate face acest lucru, poți proceda la fel și pentru alte părți de vorbire.
- Pentru a exersa părțile de vorbire în general, poți indica un cuvânt dintr-o propoziție întrebând ce tip de cuvânt este (de exemplu, arată cuvântul frumos din propoziția acesta este un tablou frumos - acest exercițiu are un grad de dificultate mai mare). Este important să repeți acest exercițiu la intervale de timp din ce în ce mai mari: la început mai des și apoi mai rar. De exemplu, exersează o parte de vorbire timp de două zile consecutive, apoi lasă câteva zile libere între exerciții, apoi o săptămână, apoi două săptămâni și așa mai departe. Această metodă este menită să ajute copilul să **consolideze ceea ce a învățat**. Ca și în cazul cititului, regularitatea este cheia. Analizarea părților de vorbire timp de cinci până la zece minute pe zi, de câteva ori pe săptămână, este suficientă.
- Concentrează-te doar pe părțile de vorbire de bază și **omite-le** deocamdată **pe cele mai complexe** (adverbe, conjuncții, cuvinte de legătură, etc.). Substantivele, verbele, adjectivele, pronumele și articolele (în funcție de părțile de vorbire folosite în limba ta) sunt suficiente. Nu este obligatoriu pentru copil să cunoască denumirile părților de vorbire în limba vorbită acasă; poate folosi termenii pe care i-a învățat în limba școlii dacă îi este mai ușor astfel (cu condiția de a avea același sens în ambele limbi).
- Odată ce copilul s-a familiarizat cu o parte de vorbire (ex, substantivul), poți face deja activități de scriere pentru respectiva parte de vorbire în

timp ce le introduci pe celelalte. **Combinarea diferitelor tipuri de activități** sau exerciții păstrează lucrurile interesante și variate pentru copil.

- Pentru exersarea scrisului efectiv, cel mai indicat este să **începi cu cuvinte separate**, însă asigură-te că aceste cuvinte sunt **integrate în propoziții**, existând așadar un context. Nu se recomandă copierea unor cuvinte izolate deoarece acestea nu înseamnă nimic. Un exemplu de exercițiu constă în completarea unei propoziții din care lipsește un cuvânt. Inițial, poți descărca de pe internet sau îi poți oferi o **fișă cu teoria** care explică regulile de conjugare a verbelor sau cele de formare a pluralului substantivelor, în funcție de partea de vorbire la care dorești să lucrezi. Pentru primele exerciții se poate folosi această fișă, iar de îndată ce lucrurile devine mai simple, puteți încerca să le rezolvați fără ea. Este important să abordezi **câte un aspect al scrisului pe rând** și să îi acorzi copilului suficient timp să îl stăpânească. Începutul cu scrierea propozițiilor întregi poate fi copleșitor pentru copil deoarece trebuie să se confrunte cu mai multe dificultăți simultan. Păstrează exercițiile într-o notă de joacă ori de câte ori este posibil. Exercițiile online sunt deseori mai atractive decât cele pe hârtie. Pe site-ul PEaCH vei găsi activități, exerciții și fișe de teorie puse la dispoziție de profesori pentru exersarea scrisului.
- După ce copilul a exersat suficient cu cuvinte, puteți începe să lucrezi cu **propoziții simple**. Asigură ocazii reale de scriere în limba casei, ex. mesaje, e-mail trimis unui prieten, o scrisoare bunicilor, invitații la petreceri, bilețele pentru membrii familiei, titluri în albumul foto al familiei, etc. Fă din scris o parte din experiența familiei voastre⁵¹. Pentru a-i menține motivația, asigură-te că activitățile de scriere sunt conforme cu abilitățile copilului și fii oricând gata să îl ajuți la nevoie.
- În completarea exercițiilor tradiționale poți încerca și **exerciții de experimentare a limbii**⁵², în care copilul spune o poveste pe care tu o notezi pentru a o folosi la alte activități (ex. citi, scris sau ortografie). Discută cu copilul despre ceea ce dorești să scrii și reflectați asupra conținutului, apoi scrie povestea spusă de copil folosind cuvintele lui. Ulterior, citește textul împreună cu el, parcurge elementele specifice și pune întrebări (despre cuvintele alese, ortografie, părți de vorbire, etc.). Pentru ca exercițiul să se desfășoare fără dificultăți, încearcă să scrii textul într-un mod care să nu depășească cunoștințele actuale ale copilului despre limbă. De pildă, nu îi cere să spună o poveste despre weekend-ul trecut dacă acest lucru presupune folosirea timpului trecut în timp ce el încă învață să scrie la timpul prezent. Acesta este avantajul culegerilor de exerciții tradiționale

⁵¹ Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual matters. (page 116)

⁵² Ibid. (pages 110-111)

- acestea sunt concepute în acord cu nivelul copilului. Dacă alegi acest tip de exercițiu de experiență lingvistică, asigură-te că povestea copilului nu conține elemente pe care nu le-a învățat încă.

cultură și patrimoniu

Caută și discută împreună cu copilul tradiții tipice culturii tale și apoi compară modul în care se sărbătoresc diferitele sărbători. Introdu textele despre acestea în exercițiile de scriere. Dacă este posibil, organizează vizite astfel încât copilul să aibă o experiență autentică.

Și dacă încep acum?

Ai un copil preadolescent și îți dai seama că ți-ar plăcea ca acesta să poată vorbi limba ta maternă. Poate deveni acest vis realitate? Da, poate! Este important însă ca acesta să fie un **vis comun**. Nu este suficient să îți dorești tu; trebuie să își dorească și el acest lucru. Așadar, înainte de a te gândi la moduri practice despre cum să începi, trebuie să ajungi la o înțelegere cu el prin care să vă asumați angajamentul de a face acest lucru împreună. S-ar putea ca argumentele privind utilitatea și eventualele beneficii financiare în viitor să nu fie atât de relevante. Vorbește-i despre posibilitatea de a intra în legătură cu familia extinsă și despre alte aspecte care să fie în concordanță cu interesele actuale ale copilului. Ține seama cu atenție de părerea sa și întreabă-l ce metode crede că pot funcționa. Ce i s-ar părea interesant? Să vorbească cu tine acasă, să învețe prin activități împreună cu alții, să fie expus limbii prin contactul cu rudele, studiu individual, online sau meditații cu un profesor? Poate ar prefera să înceapă citind ceva simplu, dar interesant cu ajutorul tău sau folosind un dicționar? Încearcă abordări diferite și nu te teme să schimbi direcția dacă ceva nu funcționează. Dacă există posibilitatea, la această vârstă copilul poate beneficia de predare formală, în plus față de învățarea limbii cu tine. Reține că vorbim despre un proces de durată, în care copilul va avea nevoie de **încurajare și susținere** din partea ta pe tot parcursul. Ai răbdare și

dă dovadă de sensibilitate în timpul învățării. Nu îi cere niciodată să își etaleze abilitățile în fața altora și permite-i să progreseze în ritmul său. Atenție! Nu avea așteptări nerealiste. Nu presupune că va putea purta în curând conversații profunde în limba ta maternă. Apreciază-i întotdeauna eforturile depuse și nu uita că orice cunoștințe suplimentare în limba ta sunt un beneficiu în plus.

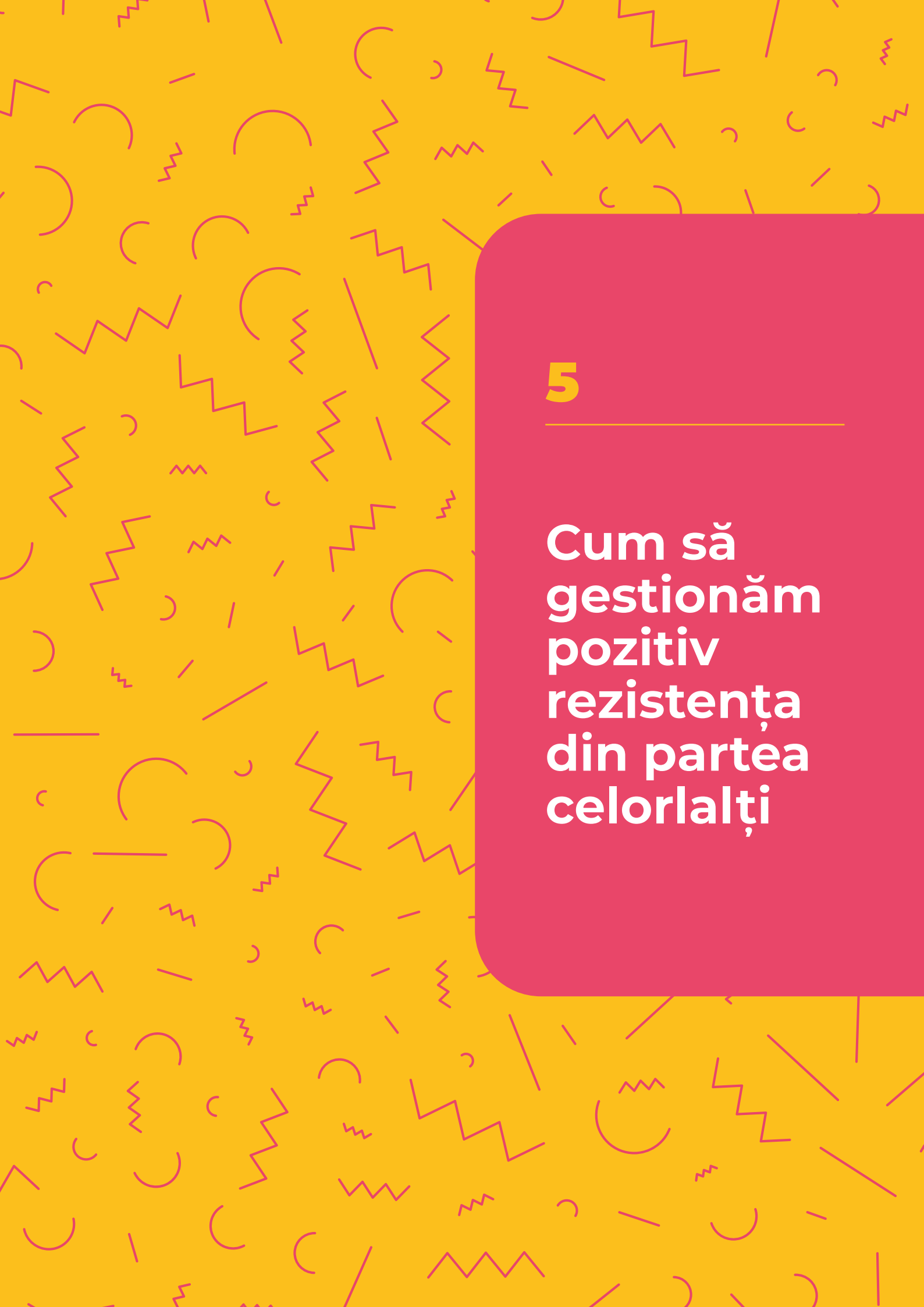

Întrebări și răspunsuri

Întrebare Când era mai mic, fiul meu îmi răspundea întotdeauna în limba mea. După ce a început școala, lucrurile s-au schimbat încet astfel că acum folosește acasă doar limba școlii. Eu vorbesc cu el doar limba mea maternă și știu că și el o poate vorbi încă deoarece o vorbește cu părinții mei când ne vizitează. Cu toate acestea, observ că abilitățile sale lingvistice se deteriorează. Cum pot gestiona situația astfel încât să își păstreze fluența în limba mea?

Răspuns Vorbitul unei limbi este similar oricărei alte abilități. Cu cât exersezi mai puțin, cu atât mai mult se pierde din spontaneitate. Însă, similar oricărei alte aptitudini, și vorbitul unei limbi poate fi readus la nivelul anterior. La această vârstă, în pragul adolescenței, copiii devin deseori mai preocupați și preferă să rămână în zonele lor de confort. În cazul în care fiului tău îi lipsește încrederea în capacitatea sa de a vorbi limba ta, atunci va alege să vorbească limba școlii deoarece știe că o înțelege. Indiferent de vârsta copilului, pentru ca acesta să învețe și să păstreze activă o limbă, ar trebui să existe o nevoie și o dorință în acest sens. Gândește-te la toate situațiile în care dorești ca fiul tău să folosească limba ta. În câte dintre acestea există o nevoie reală să o vorbească? Dacă limba ta îi este necesară doar în timpul vizitelor bunicilor, încearcă să găsești și alte situații în care s-ar putea crea o astfel de nevoie. De exemplu, ar putea petrece o parte din vacanțe la rude sau prieteni din țara ta natală? Se știe că timpul petrecut printre vorbitorii nativi este o modalitate excelentă de a reînvia și întreține o limbă. Ar putea beneficia de convorbiri online cu alți vorbitori ai acelei limbi? Dacă știe să citească, asigură-te că aveți în casă cărți și reviste interesante în limba ta. Reține că trebuie să existe atât nevoia, cât și dorința. Indiferent de decizie, luați-o de comun acord. Este important ca fiul tău să fie de acord cu planul tău.

5

**Cum să
gestionăm
pozitiv
rezistența
din partea
celorlalți**

Te încântă ideea de a-ți crește copilul bilingv (și pe noi!), însă, așa cum se întâmplă cu orice decizie în viață, te poți confrunta cu persoane care nu sunt de acord cu alegerea ta. În cazul în care copilul este împreună cu tine într-o astfel de situație, nu uita să fii un model bun și să îți susții limba și moștenirea. Dacă acest lucru nu este posibil sau nu este indicat, explică-i copilului ulterior de ce respectiva persoană a greșit. Iată câteva ponturi care să te ajute să te descurci cu «negativiștii».

5.1 5 ponturi

1 Fii cu temele făcute

Informează-te despre bilingvism pentru a avea încredere că faci ceea ce este bine pentru familia ta. (Citind această carte ești deja departe pe acest drum!) Cunoscând realitățile și miturile despre bilingvism, poți contracara atacurile celor care se îndoiesc de alegerea ta, de pildă cu *cercetările au arătat că bilingvismul nu cauzează probleme lingvistice. Pot să îți trimit materiale în acest sens, dacă dorești.*

2 Reține că de obicei intențiile sunt bune

Vrei ceea ce este cel mai bine pentru copilul tău. Ținând minte acest lucru vei putea să îți păstrezi calmul în orice situație în care decizia ta de a crește un copil bilingv este pusă sub semnul întrebării. De exemplu, partenerul tău poate fi îngrijorat că vor apărea probleme de comunicare în familie sau bunicii își fac griji că nu vor putea vorbi cu nepotul lor. Un profesionist neinformați poate crede într-adevăr că renunțarea la o limbă este cea mai bună soluție. Din fericire, ai avantajul de a fi citit acest ghid!

3 Răspunde doar cu strictul necesar

Dacă te copleșesc observațiile celor din jur sau dacă nu este necesar să reacționezi la comentariile interlocutorului, poți alege să nu spui nimic. Ai în vedere faptul că anumite culturi nu tolerează ușor tăcerea, așa că ține seama de acest aspect. Dacă este oportun, ai putea spune îhî - un răspuns minim care înseamnă că ți-ai asumat rândul în conversație. Sau ai putea să le mulțumești pentru părere și apoi să schimbi tema conversației.

4 Dacă este nevoie de o discuție, cere mai multe informații, expune-ți perspectiva și faptele

Arată un interes sincer în găsirea justificărilor din spatele părerii unei persoane. Pune întrebări și cere clarificări. Admite îngrijorările interlocutorului. Caută un punct de pornire comun. Apoi concentrează-te pe perspectiva ta, ceea ce va dezamorsa conflictul în timp ce rămâi fidel/fidelă punctului tău de vedere. Citește capitolele Beneficii și Mituri și împărtășește informații relevante cu cealaltă persoană.

5 Caută un alt specialist

În cazul în care te confrunți cu un specialist (medic, asistent, logoped) și îți dai seama că nu poți lucra cu acea persoană, caută un alt specialist sau vezi dacă poți obține de la un prieten o recomandare de specialist deschis spre multilingvism.

5.2 Întrebări și răspunsuri

Întrebare *Partenerul meu nu agreează faptul că eu vorbesc limba mea maternă cu copilul nostru. Crede că nu îi va fi de niciun folos fiului nostru și că ar trebui să vorbesc cu el doar limba majoritară. Vreau ca fiul nostru să învețe limba mea maternă - ce pot face?*

Răspuns *Situația în care partenerul nu apreciază limba ta maternă sau nu dorește să fie vorbită în casa voastră este una delicată. Această problemă are implicații mai mari decât limba în sine. Are de-a face cu valorile pe care le asociem cu limbile și modul în care le aplicăm în familiile noastre. Fiecare limbă este utilă. Cunoașterea limbii fondului său cultural este importantă pentru dezvoltarea identității copilului vostru, deoarece îi permite să fie în legătură cu familia extinsă și cu siguranță va fi un atu în cariera sa. Este totodată și o problemă de relaționare. Cel mai important este să vorbiți despre acest lucru. Află motivele pentru care partenerul tău se opune dorinței tale de a-ți vorbi limba cu fiul vostru. Încearcă să îl convingi că este important pentru tine și că ar trebui să-ți respecte această dorință. Este posibil ca partenerul tău să se teamă că va fi exclus când vei vorbi cu fiul tău în limba ta, caz în care există câteva lucruri pe care le poți face: Îl poți ajuta să se familiarizeze cu limba (învățându-l câteva expresii sau chiar sugerându-i cursuri). Poți face un compromis și să vorbești cu fiul tău în limba ta maternă doar atunci când partenerul tău nu este de față. De asemenea, puteți conveni ca tu să traduci ori de câte ori este necesar, iar partenerul tău să solicite acest lucru ori de câte ori dorește.⁵³*

⁵³ Interviu cu Una Cunningham (vezi Contribuții)

Întrebare *Socrii mei nu doresc să ne creștem copiii ca vorbitori bilingvi. Se îngrijorează că nu vor putea comunica cu ei dacă copiii vor învăța prima dată limba mea. Socrii consideră că este mai bine să adoptăm o singură limbă.*

Răspuns *Primul pas este să vorbești cu ei despre această situație și să încerci să le explici că doar pentru că copiii îți pot vorbi limba ta nu înseamnă că nu va fi loc și pentru limba maternă a partenerului tău. Le poți spune că s-a dovedit științific că toți copiii pot învăța două limbi de la o vârstă foarte mică, fără niciun fel de probleme, și că nu există niciun risc în ceea ce privește limba majoritară - copilul va avea suficient timp să o învețe la școală și cu bunicii.*

Dacă i-ai atras de partea ta, poți urma recomandările de mai jos adresate bunicilor care pot vorbi limba majoritară: Aceștia pot juca un rol important în sporirea încrederii copilului cu privire la limba minoritară, transmițându-i ideea că aceasta este valoroasă. Bunicii pot face observații pozitive despre abilitățile lingvistice ale copilului în limba minoritară, laudându-l explicit și admirându-l pentru faptul că este bilingv. Pot chiar învăța un salut sau o expresie de bază în limba minoritară a copilului. În acest mod, își arată și acceptarea limbii minoritare, ceea ce este extrem de important pentru părinți.⁵⁴

⁵⁴ Interviu cu Una Cunningham (vezi Contribuții)

Întrebare *Profesorul copilului ne-a spus să nu vorbim limba noastră maternă cu fiul nostru acasă, deoarece va fi în detrimentul învățării limbii școlii și în dezavantajul succesului său academic. Ar trebui să începem să vorbim limba școlii acasă?*

Răspuns *Opinia învățătorului nu se bazează pe fapte. Studiile recente sunt foarte clare în această privință. Vorbitorii a două sau mai multor limbi nu interferează cu dezvoltarea limbajului. Copiii care au o bază solidă în limba casei învață mai ușor să citească în alte limbi și au rezultate academice în general mai bune decât copiii care vorbesc doar o singură limbă. Este bine să susțineți limba vorbită acasă astfel încât copilul să poată transfera abilitățile dobândite în limba școlii.*

Întrebare *Medicul nostru ne-a spus să vorbim doar o singură limbă cu fiica noastră și să nu o derutăm introducând o altă limbă înainte de a fi perfect fluentă în prima limbă. Intenționăm să vorbim amândoi limbile noastre materne cu ea și niciunul dintre noi nu dorește să renunțe la limba sa. Ce ar trebui să facem?*

Răspuns *Medicul tău nu este expert în bilingvismul precoce și nu are suficiente cunoștințe despre acest subiect. În acest caz, nu îl credeți pe cuvânt. Copiii pot avea probleme de vorbire, însă cauza nu este niciodată bilingvismul. Există o credință răspândită, dar eronată conform căreia, eliminând o limbă, se face loc pentru îmbunătățirea celeilalte. Acest lucru nu este adevărat. Este ca și când am compara tenisul cu badmintonul. Nu devii un jucător de badminton mai bun dacă încetezi să joci tenis.*⁵⁵

Întrebare *Fiul nostru a fost diagnosticat cu întârziere de dezvoltare a limbajului (DLD, engl. Developmental Language Disorder), iar logopedul nostru ne-a spus să vorbim doar o singură limbă cu el. A fost bilingv de când a început să vorbească - este sfatul primit corect în cazul nostru?*

Răspuns *Această recomandare contrazice cele mai bune practici adoptate de asociațiile profesionale din întreaga lume. Dacă fiul tău are nevoie să vorbească două limbi pentru a participa complet în toate contextele vieții lui, atunci ar trebui să fie sprijinit să facă tocmai acest lucru. Diagnosticul de întârziere de dezvoltare a limbajului nu schimbă cu nimic situația. Copiii cu întârziere de dezvoltare a limbajului au dificultăți cu limbajul, dar acest lucru nu înseamnă că trebuie să folosească doar o singură limbă. Logopedul vostru trebuie să lucreze cu voi pentru a identifica acele obiective de vorbire, limbă și comunicare care să faciliteze participarea fiului vostru în toate aspectele vieții sale, în toate limbile sale. În acest sens, nu este necesar ca logopedul să înțeleagă sau să vorbească limbile voastre, însă trebuie să se informeze despre sunetele și gramatica diferitelor limbi pentru a avea o imagine clară asupra provocărilor cu care se confruntă fiul vostru.*⁵⁶

⁵⁵ Interview with Annick De Houwer (see Contributors)

⁵⁶ Interview with Mary-Pat O'Malley (see Contributors)

Întrebare

Alte persoane se uită frecvent ciudat la noi când vorbim limba noastră în afara casei. Uneori îi auzim șușotind în spatele nostru (deseori în așa fel încât să îi auzim). Chiar ni s-a spus că ar trebui să vorbim doar limba majoritară din moment ce trăim în această țară. Deși nu ne încântă ideea, ne-am gândit că ar fi mai bine pentru copiii noștri dacă nu am mai vorbi limba noastră în public. Ar trebui să ne vorbim limba doar acasă?

Răspuns

*Această situație este despre ceea ce este considerat oportun atât de către părinți, cât și de către copil. Dacă oamenii vă critică în public pentru că vorbiți o altă limbă dau dovadă de un model de gândire limitativ. Reacționează la o expresie sonoră a etnicității voastre. Evaluați gravitatea situației, iar dacă respectivele persoane pot cauza o situație periculoasă, poate ar fi mai bine să schimbați limba sau să fiți cât mai discreți posibil până când nu mai sunteți în câmpul lor auditiv. În situațiile fără riscuri, continuați să vă vorbiți limba așa cum faceți de obicei.*⁵⁷

⁵⁷ Interviu cu Una Cunningham (vezi Contribuții)

The background of the entire page is a dense, abstract pattern of thin, hand-drawn lines in yellow and pink. These lines form various geometric shapes, including circles, arcs, zigzags, and straight lines, creating a vibrant, textured effect. On the right side of the page, there is a large, rounded rectangular area with a solid pink background. Inside this pink area, at the top, is a large yellow number '6' followed by a horizontal yellow line. Below this line, the text 'Copiii care vorbesc târziu' is written in a bold, white, sans-serif font.

6

Copiii care vorbesc târziu

“

Motivul pentru care am inclus aici un capitol despre vorbitul târziu este acela că mulți părinți au întrebări legate de acest subiect. Bilingvismul nu cauzează confuzie lingvistică sau întârzieri de vorbire, însă acest lucru nu înseamnă că copiii bilingvi sunt imuni la problemele de vorbire. Este important ca fiecare părinte să știe ce să facă și când să se adreseze unui specialist dacă este îngrijorat de dezvoltarea vorbirii copilului său. Similar oricăror alte simptome legate de sănătate, este mai indicat să solicităm o opinie mai devreme decât prea târziu. Dacă totul este în regulă, nu mai există motive de îngrijorare, iar dacă este nevoie de o anumită intervenție, este recomandat ca aceasta să înceapă cât mai devreme.

”

Când citiți despre dezvoltarea vorbirii copiilor voștri, veți întâlni termeni precum *întârzierea vorbirii și tulburări de vorbire sau întârziere de dezvoltare a limbajului*. Întârziere înseamnă că copilul nu este la nivelul copiilor fără întârzieri de vorbire. Cuvântul tulburare sugerează ceva mai persistent și cu un impact mai mare asupra vieții de zi cu zi și a performanțelor școlare. Capitolul de față se concentrează în special pe **întârzierea de vorbire**, adică pe copiii care vorbesc mai târziu sau mai greu, denumiți și «vorbitori târzii».

«Vorbitorii târzii» pot avea doar întârzieri de vorbire (de pildă, nu folosesc multe cuvinte sau nu le combină). Totodată, aceștia pot avea atât întârzieri de vorbire, cât și de înțelegere a limbii (întârziere mixtă).

Cel mai probabil deznodământ pentru vorbitorii târzii este acela că vor recupera și îi vor ajunge din urmă pe cei fără probleme de vorbire. Pentru aceasta este posibil să fie nevoie de intervenția unui **logoped**. Logopezii pot evalua vorbirea, limbajul și comunicarea copiilor chiar și înainte de împlinirea vârstei de un an.

6.1 Câteva aspecte importante de reținut

- #1** Vorbitul a două sau mai multor limbi nu cauzează întârzieri sau deficiențe de vorbire, nici măcar temporare. **Dacă copilul tău are o problemă de vorbire, aceasta nu este cauzată de bilingvism.** Dezvoltarea limbajului copilului depinde de cantitatea și calitatea aportului pe care îl primește în fiecare limbă și de ocaziile pe care le are să folosească respectiva limbă.
- #2** Multilingvismul nu agravează problemele de vorbire și limbaj. Copiii care sunt incluși în spectrul autist sau care au sindromul Down pot și într-adevăr devin vorbitori multilingvi. Dacă familia ta are nevoie de două sau mai multe limbi pentru a stabili și păstra relații prin comunicare, atunci de acesta are nevoie.
- #3** Nu urma niciodată sfatul de a renunța la o limbă crezând că astfel vei simplifica lucrurile. Nu există nicio dovadă științifică care să vină în sprijinul acestui sfat.
- #4** Marea majoritate a copiilor își dezvoltă limbile vorbite fără dificultăți majore. În funcție de sursa de informare, numărul copiilor monolingvi cu tulburări de vorbire și limbaj variază între 2% și 19%. Putem presupune că cifrele sunt similare și pentru copiii care vorbesc mai multe limbi.
- #5** Gândește-te la situația familiei tale și la vârstele la care copiii sunt expuși la diferitele lor limbi. Există două «**tipuri**» de **persoane bilingve**. Dacă

copilul este expus la toate limbile voastre înaintea vârstei de trei sau cinci ani, în funcție de ceea ce citești, este considerat a fi un **copil bilingv simultan**. În acest caz, te poți aștepta ca fiul sau fiica ta să treacă prin etapele de dezvoltare expuse în capitolele precedente ale acestui manual, în secțiunile „Ce se întâmplă?” aferente fiecărei categorii de vârstă. Copiii care sunt expuși la limba secundară sau la alte limbi ulterior consolidării primei limbi, ex. atunci când merg la grădiniță sau școală, se consideră a fi **copii bilingvi consecutivi**. Modelul de dezvoltare a limbii este destul de diferit în acest caz, deoarece copilul este mai mare și nu va gănguri în limba secundară. Printre lucrurile pe care le poți observa se numără: verbe de uz general care nu sunt foarte specifice (*a lua, a face, a merge, a avea, a privi, a se juca, a pune, a vedea, a vrea*), propoziții din care lipsesc elemente gramaticale importante precum terminațiile verbelor sau cuvinte de legătură (*dacă, când, deoarece, pentru, la*), sau faptul că copilul repetă ceea ce spune altcineva. Reține că dezvoltarea limbajului este un proces complex care durează ani. **Cheia este să observi progres în timp.**

- #6** Dezvoltarea lingvistică a copilului tău bilingv este distribuită în toate limbile pe care le asimilează. Uneori va cunoaște cuvinte într-o limbă, dar nu și în cealaltă.

“

Folosim limbaje diferite în scopuri diferite cu persoane diferite în locuri diferite, iar abilitățile lingvistice ale copiilor noștri reflectă acest fapt.

”

Copilul tău bilingv nu devine un vorbitor monolingv în fiecare dintre limbile sale. Vocabularul său poate acoperi, în limba casei, teme diferite față de cele în limba școlii. Este important să te gândești la vocabularul copilului ca sumă a tuturor cuvintelor pe care le cunoaște în toate limbile la un loc. Acest lucru înseamnă că un consult logopedic trebuie să testeze toate limbile sale. Nu este neobișnuit ca un copil bilingv să se descurce mai bine cu anumite aspecte lingvistice dintr-o limbă comparativ cu cealaltă. Poate fi bun la vocabular și povestit în limba vorbită acasă, însă nu la fel de bun în limba comunității, în special atunci când începe școala în respectiva limbă.

- #7** Limbile interacționează una cu cealaltă. Copiii bilingvi pot face diferența dintre limbi, însă limbile interacționează una cu cealaltă și acestea sunt permanent activate în creier. Persoanele bilingve au tendința de a amesteca limbile și de a pendula între ele, mai mult sau mai puțin. Află mai multe despre amestecul de limbi aici.
- #8** Fiecare persoană este diferită și fiecare caz bilingv este unic. Pot exista diferențe majore în rândul copiilor bilingvi în ceea ce privește modul în care se dezvoltă limbile lor⁵⁸. Variația depinde de o serie de factori care afectează dezvoltarea limbajului, cum ar fi numărul de limbi vorbite, vârsta la care copiii sunt expuși la fiecare dintre acestea, ocaziile de exersare pe care le au, propria lor motivație care se poate schimba în timp, gradul de asemănare sau deosebire dintre limbi, valoarea socială asociată limbilor, etc. Evaluarea vorbirii și a abilităților lingvistice ale copiilor multilingvi trebuie să țină seama de acești factori.

6.2 Ce este întârzierea de vorbire?

Se consideră că un copil este «vorbitor târziu» atunci când, între 18 și 35 de luni, înțelege ceea ce i se spune, **dar** are ceea ce numim un **vocabular expresiv limitat**. Altfel spus, nu folosește multe cuvinte sau diferite tipuri de cuvinte (substantive, verbe, adjective și prepoziții) și combinații de cuvinte. Reține că în cazul copiilor bilingvi trebuie să luăm în considerare întregul lor vocabular, adică toate cuvintele pe care le cunosc în toate limbile la un loc. Dacă doar una dintre limbile lor are un vocabular restrâns, cauza cea mai probabilă este lipsa de expunere la respectiva limbă și nu o reală întârziere. Pentru a fi considerat un vorbitor târziu, toate celelalte sfere de dezvoltare trebuie să fie «tipice» - precum jocul, mersul, auzul, etc. În general, perspectivele vorbitorilor târzii sunt bune, majoritatea dintre ei ajungând la un nivel mediu la testele de vorbire înainte de vârsta preșcolară⁵⁹.

⁵⁸ La vârsta de doi ani, vocabularul expresiv al unui băiat poate varia de la 79 la 511 și totuși să se încadreze în limitele normale!

⁵⁹ La 24 de luni, 50 -70% dintre copii au recuperat decalajul față de ceilalți copii de vârsta lor. Un singur studiu a demonstrat însă că 82% dintre copiii mai mari de 3 ani, care au picat la testele de screening de la 30 de luni, nu au reușit să recupereze până la 6 ani. În general, copiii care au vorbit târziu continuă să se descurce mai slab la testele de limbă de la școală, ceea ce arată un risc de tulburări de limbaj. (Acestea sunt cunoscute sub denumirea de insuficiență specifică a limbajului (SLI, engl. Specific Language Impairment) sau întârziere de dezvoltare a limbajului (DLD, engl. Developmental Language Disorders). Aceste probleme sunt probleme de limbaj persistente ce tind să fie diagnosticate după vârsta de 4 ani).

Cum pot identifica întârzierea de vorbire la copilul meu?

Dacă copilul tău are 24 de luni și nu folosește încă 50 de cuvinte sau combinații de două cuvinte, numărate în toate limbile sale, va fi considerat **vorbitor târziu**. În intervalul de vârstă 18-20 de luni, copilul ar trebui să folosească cel puțin 10 cuvinte (cumulat în toate limbile)⁶⁰. Este posibil să știe mai multe cuvinte într-o limbă decât în cealaltă, însă ne interesează numărul total de cuvinte.

Primele cuvinte apar, de regulă, oricând între 8 și 15 luni. Imitarea sunetelor animalelor sau vehiculelor (precum *miau* pentru *pisică* sau *brum* pentru *mașină*) se consideră cuvinte. Tot cuvinte se consideră și cele inventate, atâta timp cât copilul folosește aceeași secvență de sunete de fiecare dată când se referă la același obiect. Dacă spune întotdeauna abi când vede un avion, atunci acesta este cuvântul lui pentru avion și se numără ca atare. Nu este obligatoriu ca primele sale cuvinte să fie inteligibile pentru cei dinafara familiei, atâta timp cât copilul folosește consecvent aceleași cuvinte sau silabe pentru a se referi la un anumit lucru. La 18 luni copiii învață aproximativ 10 cuvinte noi pe lună, iar între 17 și 20 de luni are loc de regulă o explozie a vocabularului pe măsură ce se apropie de pragul de 50 de cuvinte și învață câteva cuvinte noi pe zi.

“

Nu te concentra prea mult pe numere - acestea sunt doar orientative. Copiii fac progrese în ritmuri diferite, însă este important să vedem un progres consecvent.

”

Vor depăși decalajul odată cu vârsta?

Aproximativ 50% dintre vorbitorii târzii ajung în limitele normalului până la vârsta de trei ani în ceea ce privește bogăția vocabularului și în limitele normale pentru gramatică și abilități conversaționale până la vârsta șco-

⁶⁰ Elizabeth Peña, Professor in the School of Education at the University of California, Irvine.

lară. **Boboci târzii** este numele dat copiilor care recuperează în intervalul de la 3 la 5 ani. Deoarece este imposibil de anticipat dacă copilul va fi un boboc târziu, se recomandă o examinare la un logoped. Reține că, în ciuda faptului că vorbitul târziu este un factor de risc pentru tulburări de vorbire sau învățare, el nu reprezintă în sine nici o afecțiune clinică și nici un indicator al unei deficiențe viitoare. Este dificil să anticipăm care vorbitori târzii sunt mai predispuși la probleme pe termen lung. Perspectivile sunt mai puțin optimiste pentru copiii care au probleme de înțelegere⁶¹ și de vorbire, care nu comunică prin gesturi și care nu imită mișcările corpului. Dacă copilul tău are încă probleme de limbaj după vârsta de cinci ani, lacunele au tendința de a nu se rezolva în timp.

⁶¹ Rhea Paul recomandă ca vorbitorii târzii care se confruntă totodată și cu probleme de înțelegere să beneficieze de intervenție, în timp ce copiii cu un nivel de înțelegere normal să fie doar monitorizați regulat din punctul de vedere al dezvoltării lingvistice.

6.3 Când ar trebui să mă adresez unui logoped?

Centrul Hanen din Canada⁶² recomandă consultul logopedic dacă

- la 18 luni nu folosește cel puțin 20 de cuvinte, în total, în toate limbile sale, aici fiind incluse tipuri diferite de cuvinte, precum *substantive* sau denumiri de obiecte (*cană, bicu* pentru biscuite), verbe sau cuvinte care redau acțiunea (*mănâncă, merge*), prepoziții sau cuvinte care redau locația (*sus, jos*), adjective sau cuvinte descriptive (*fierbinte, al meu*) și cuvinte sociale (*salut, pa*). Are nevoie de diferite tipuri de cuvinte pentru a putea să le combine în expresii precum *vreau bici*.

Sau

- la 24 de luni nu folosește cel puțin 100 de cuvinte însumate în toate limbile sale și nu combină câte două cuvinte. Combinațiile de cuvinte trebuie să fie originale. Expresii precum *Te rog. Eu vreau, ce-i aia?* nu sunt tocmai combinații de două cuvinte. Sunt secvențe învățate ca o singură unitate lingvistică. Exemple de combinații adevărate de cuvinte sunt cele pe care copilul le spune și nu le-a mai auzit înainte. Lucruri precum «pisi plecat» sau «rochiță murdară».

Studiile sugerează că **întârzierea de vorbire poate fi identificată cu acuratețe la 24 de luni**. Nu este niciodată prea târziu să soliciți o trimitere la un logoped (în special dacă există liste de așteptare). Cu cât mai devreme este identificată problema, cu atât mai repede poate interveni un logoped și cu atât mai mari sunt șansele copilului tău de a progresa și de a recupera.⁶³

6.4 Cum pot ajuta?⁶⁴

- #1 Obține o trimitere la logoped** și, de preferat, la unul care are experiență cu familiile bilingve. Nu accepta sfatul de a renunța la limba vorbită în

⁶² The Hanen Centre is a not-for-profit registered charitable organisation, based in Toronto, Canada. It defines its mission as, "providing the important people in a child's life with the knowledge and training they need to help the child develop the best possible language, social and literacy skills".

⁶³ A recent multinational study involving 59 professionals from psychology, education, SLT, paediatrics and child psychiatry says that healthcare professionals should rely on concerns expressed by the people who know the child well.

⁶⁴ Laura Mize is an American paediatric speech and language therapist with loads of great free resources on her website [Teach Me To Talk](https://www.teachmetotalk.com/).

casă. De asemenea, nu te lăsa presat de aplicarea strategiei O Persoană O Limbă (OPOL), deoarece aceasta nu este singura prin care poți asigura dezvoltarea multilingvă. Pentru mai multe informații despre modul în care decurge o evaluare cu un logoped, citește [acest articol](#).

#2 Solicită examinarea auzului doar pentru a te asigura că nu există probleme.

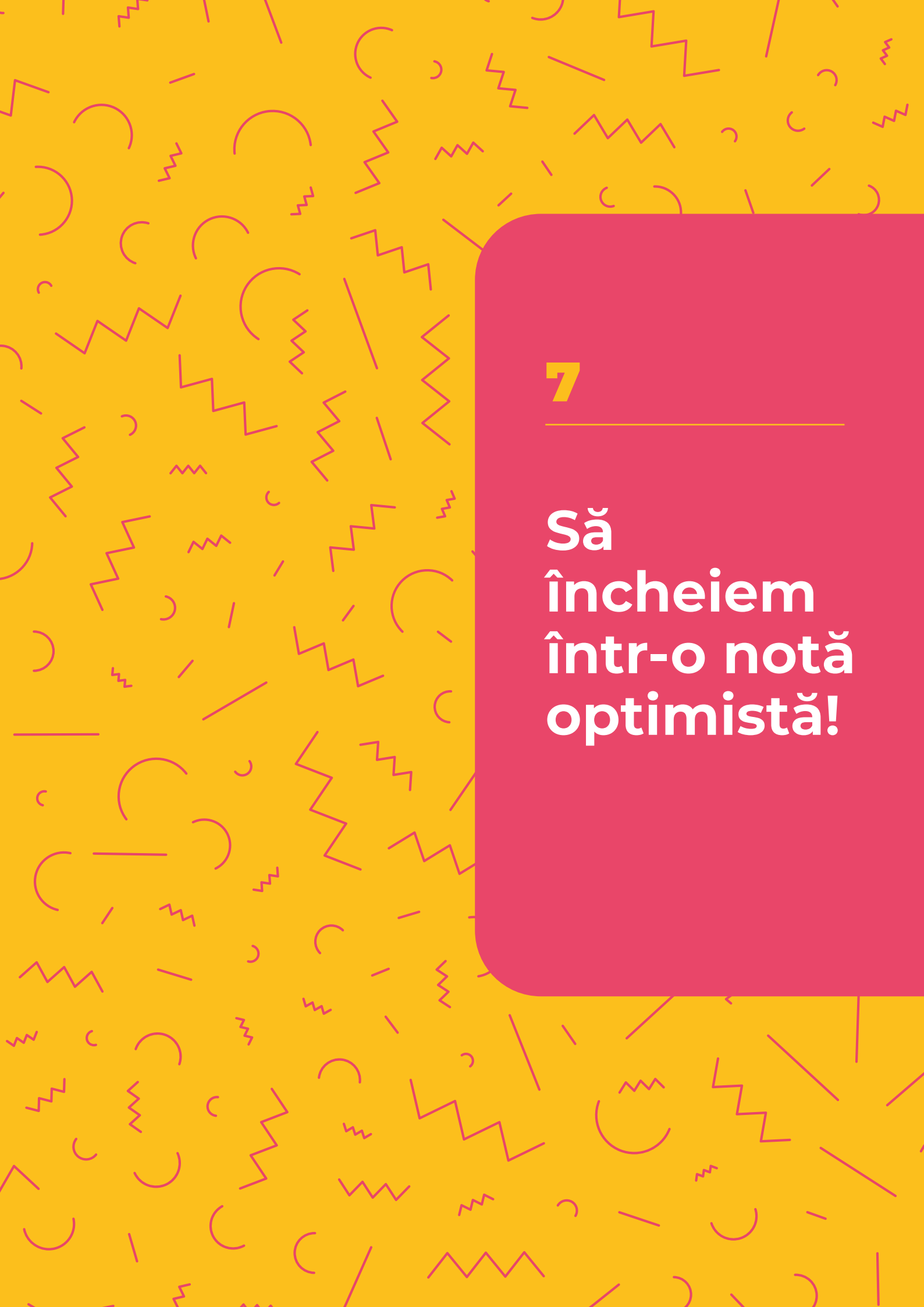
#3 Dacă te preocupă faptul că vorbirea copilului nu avansează, alocă **30 de minute pe zi pentru interacțiunea cu el**. În acest timp îl poți observa atent și poți înțelege care sunt interesele sale. La ce se uită? Cu ce se joacă? Limbajul copiilor se dezvoltă mai bine când descriem ce fac ei mai degrabă decât să le distragem atenția la ce ne interesează pe noi. Astfel lucrurile ar trebui să meargă în direcția O, mergi la canapea. Buf! Te-ai așezat! În loc de Uite, George, o carte! Uite cartea! Această acțiune simplă aplicată consecvent va face diferența.

#4 Ține un jurnal de comunicare. Poate fi un caiet în care să notezi cum comunică copilul tău. Își folosește tot corpul, ca de exemplu atunci când se îndepărtează pentru a spune Nu vreau? Sunt cuvintele sale însoțite de gesturi, de pildă dă din cap pentru a spune nu? Poți identifica de ce comunică? Progresul general este un indicator mai bun decât numărul cuvintelor în fiecare zi. Trebuie să apară cuvinte noi pe parcursul unei luni. Copiii au nevoie să descopere diferite moduri de a comunica și felul în care acestea se pot completa unul pe celălalt. Vorbim aici de lucruri precum salutul, făcutul cu mâna la plecare, solicitarea unor acțiuni precum ridicarea brațelor pentru a spune ia-mă în brațe, respingerea unui lucru, etc. Toate acestea sunt posibile folosind cuvinte sau gesturi sau mișcarea întregului corp. O resursă minunată în acest sens este [First Words Project](#) - poți găsi aici o listă de 16 gesturi pe care copilul ar trebui să le folosească până la vârsta de 16 luni. Reține că aceste gesturi diferă de la o cultură la alta.

#5 Înregistrează diferitele tipuri de cuvinte pe care le folosește copilul. Ce [substantive](#)⁶⁵, [verbe](#)⁶⁶, adjective, prepoziții, etc. Un copil are nevoie de substantive și de verbe pentru a combina cuvintele. Ține evidența diferitelor tipuri de cuvinte pe care copilul le folosește în toate limbile sale. Reține că este normal pentru copii să cunoască un cuvânt într-o limbă și un altul în cealaltă limbă

⁶⁵ Pentru ponturi privind modul în care poți dezvolta baza de substantive a vocabularului copilului citește aici.

⁶⁶ Există studii care arată că copiii care folosesc o gamă de verbe diferite se dezvoltă mai bine din punctul de vedere al gramaticii decât copiii care au un număr mai restrâns de verbe în vocabular. Trebuie să te gândești la verbele din toate limbile copilului tău. Pentru mai multe detalii despre verbe și posibilitățile de dezvoltare a vocabularului din această perspectivă, citește aici.

7

**Să
încheiem
într-o notă
optimistă!**

Sperăm că ghidul nostru este bun tovarăș de drum în călătoria bilingvă a copilului tău și că îți oferă sprijin, perspective, idei inspirate și siguranță acolo unde este nevoie pentru a crește un vorbitor bilingv de succes. Desigur, meritul nu ne aparține. Totul este rodul abilităților și determinării tale, în calitate de părinte. Fiecare copil este unic, fiecare situație familială este diferită, la fel și fiecare proces de învățare. Cu toate că ghidul nostru oferă ponturi și activități personalizate, tu, părintele, ești cel care transformă cuvintele în acțiuni și adaptează sugestiile noastre la situația familiei tale și la nevoile copilului tău. Avem încredere în tine! Indiferent cât de departe vei merge, te poți mândri cu eforturile și realizările tale.

Copilul tău este incredibil de norocos să fie crescut într-o familie multilingvă și - deși nu o arată încă - îți va fi recunoscător pentru acest dar prețios toată viața sa, pentru oportunitățile și sentimentul de apropiere de moștenirea sa pe care i le-ai transmis. Sperăm că vei continua cu mândrie această călătorie și îți dorim succes în orice vei întreprinde în viitor ca familie bilingvă!

Nu uita să consulți regulat site-ul nostru web pentru materiale video și resurse interesante!

8

Glosar

2P2L	Doi părinți - Două Limbi: O strategie de limbă a familiei în care părinții vorbesc fiecare două limbi și fiecare vorbește ambele limbi cu copilul lor.
Schimbare de cod	Un fenomen în care vorbitorii bilingvi alternează între mai multe limbi în același enunț, propoziție sau conversație. Spre deosebire de amestecul de limbi, schimbarea de cod nu este la întâmplare, ci servește obiectivelor de comunicare ale vorbitorului.
Avantaj cognitiv	Un avantaj care are legătură cu procesele mentale de percepție, memorie, gândire și raționament.
DLD (întârziere de dezvoltare a limbajului, engl. Developmental Language Disorder)	O afecțiune în care copiii au probleme în înțelegerea și/sau utilizarea limbii vorbite.
Limba familiei	Limba/limbile vorbită/vorbite de membrii familiei tale, în cadrul și/sau în afara căminului.
Strategie de limbă a familiei	Un plan în care părinții stabilesc modul în care pot maximiza expunerea la fiecare dintre limbile pe care doresc să le învețe copilul lor
Limba casei	Un alt termen pentru «limba familiei» - limba/limbile pe care o/le vorbești acasă cu partenerul și/sau copiii tăi

Expunere la limbă	Timpul în care o persoană aude sau este înconjurată de o anumită limbă.
Amestec de limbi	Un fenomen care apare în procesul de învățare a unei limbi, în care vorbitorul amestecă două sau mai multe limbi, trecând frecvent de la o limbă la alta atunci când nu își găsește cuvintele într-una dintre ele.
Limba majoritară	O limbă care este vorbită de majoritatea populației - în cele mai multe cazuri aceasta fiind o limbă oficială.
Conștiință metalingvistică	Capacitatea de a reflecta conștient asupra propriei/propriilor limbi sau asupra utilizării limbajului.
Limba minoritară	O limbă care este vorbită de o minoritate a populației - în cele mai multe cazuri aceasta nu este o limbă oficială.
LMA	Limba Minoritară Acasă: o strategie de limbă a familiei în care acasă se vorbește una sau mai multe limbi minoritare (așadar, nu limba vorbită de majoritatea populației).
Limbă maternă = limbă nativă	Limba/limbile pe care o/le înveți în copilărie și în care ai o cunoaștere intuitivă.
OPOL	O Persoană - O Limbă: o strategie de limbă a familiei în care fiecare dintre părinți aderă la vorbirea unei singure limbi cu copilul, de regulă la vorbirea limbii sale materne.

Limba școlii	Limba care este folosită la școala pe care o frecventează copilul tău. În majoritatea cazurilor, aceasta este limba oficială sau limba majoritară, cu excepția cazului în care copilul participă la o școală internațională sau o școală specială unde (o parte) din programa școlară se predă într-o limbă minoritară.
SLT (logoped/terapeut specializat în logopedie și tulburări de limbaj).	Medic specialist care tratează pacienți cu dificultăți de comunicare, precum întârzieri sau deficiențe de vorbire și limbaj.
Limba oficială	Limba/limbile naționale vorbită/vorbite în țara ta de rezidență.
T&L	Timp și Loc: o strategie de limbă a familiei în care limba vorbită depinde de timp sau loc (ex. engleza se vorbește la masă sau în weekend, italiana se vorbește în sufragerie, etc.)

9

Index de întrebări și răspunsuri

De câtă expunere la limbă are nevoie un copil?

- Cap. 3.4

Ce limbă ar trebui să vorbești cu copilul tău?

- Cap. 3.4
- Cap. 4.1.4
- Cap. 4.6.5

Cum să te obișnuiești să vorbești limba ta maternă cu bebelușul tău?

- Cap. 4.2.5

Cum să îți motivezi copilul să îți vorbească limba?

- Cap. 4.3.5
- Cap. 4.4.5
- Cap. 4.5.5
- Cap. 4.6.5
- Cap. 4.7.5

Cum să le răspunzi celor care se opun deciziei tale de a crește un copil bilingv?

- Cap. 5

The background is a vibrant yellow field filled with a dense pattern of small, hand-drawn geometric shapes in a light pink color. These shapes include various line segments, zig-zags, semi-circles, and small 'u' or 'c' shaped curves. On the right side of the image, there is a large, solid pink rounded rectangle that serves as a container for text.

10

Resurse

Cărți pentru familia bilingvă

- *Bilingual. Life and reality* by François Grosjean
- *Bringing up a bilingual child* by Rita Rosenback
- *Raising a bilingual child* by Barbara Zurer Pearson
- *Learning to Read and Write in the Multilingual Family* by Xiao-lei Wang
- *Growing up with two languages* by Una Cunningham
- *Language strategies for bilingual families* by Suzanne Barron-Hauwaert
- *An Introduction to Bilingual Development* by Annick De Houwer
- *Bilingual First Language Acquisition* by Annick De Houwer
- *A Parents' and Teachers' Guide to Bilingualism* by Colin Baker
- *Bilingual children: a guide for parents* by Jürgen Meisel

Site-uri web

> pentru recomandări și sfaturi

<https://bilingualkidsrock.com/>
<https://bilingualkidspot.com/>
<https://multilingualparenting.com/>
<https://www.thepiripirilexicon.com/>

> pentru cercetare

<https://www.multilingual-matters.com/>
<https://www.bilingualism-matters.ppls.ed.ac.uk/>
<https://www.multilingualmind.eu/>

Alte resurse

Există numeroase forumuri online, grupuri de discuții și pagini de social media pentru părinți care cresc copii bilingvi, atât în contexte internaționale, cât și specifice. Dacă dorești să fii parte a unei comunități de părinți care cresc copii bilingvi, caută în mediile de socializare sau pe Internet grupuri în limba ta maternă.

The background of the page is a vibrant yellow, densely decorated with a repeating pattern of thin, dark pink geometric shapes. These shapes include various line styles: straight lines of different lengths and orientations, semi-circles, and zigzag lines. The pattern is scattered across the entire page, creating a dynamic and modern aesthetic. On the right side, there is a large, rounded rectangular block in a solid pink color, which serves as a container for the page's title and number.

11

Autori și contribuții

Autori

Julie Carton

Julie Carton lucrează ca membru științific în Departamentul de Traduceri, Interpretariat și Comunicare al Universității Ghent (Universiteit Gent, Belgia). Este specializată în comunicare multilingvă și lucrează ca și colaborator la proiecte finanțate de UE în cadrul universității.

Catherine Bouko

Catherine Bouko este Asistent Universitar de Comunicare și Limba Franceză la Universitatea Ghent (Universiteit Gent, Belgia). Este membru al Research Centre for Multilingual Practices and Language Learning in Society (MULTIPLES).

Rita Rosenback

Rita Rosenback este Coach de Limbă a Familiei, îndrumând familii pentru a obține maximum de beneficii din limba lor. Este autoarea lucrării *Bringing up a Bilingual Child*. Pe site-ul ei web multilingualparenting.com găsești sute de articole și întrebări și răspunsuri despre tema copiilor bilingvi și multilingvi. Totodată, Rita Rosenback conduce un mare Grup Facebook care se axează pe creșterea copiilor ca vorbitori de mai multe limbi.

Ute Limacher-Riebold

Prof. Dr. Ute Limacher-Riebold este Consultant de Limbă a Familiei și Trainer de Comunicare Interculturală la Ute's International Lounge. În calitate de lingvist și persoană internațională, oferă sfaturi personalizate și soluții practice în cursurile sale pentru părinți care doresc să își crească copiii în direcția multilingvismului și multiculturalismului. Ajută familiile multilingve să găsească cele mai potrivite strategii și resurse pentru păstrarea culturii și limbilor lor materne în timp ce învață altele.

Mary-Pat O'Malley

Dr. Mary-Pat O'Malley este logoped și conferențiar cu peste 25 de ani de experiență în munca cu familia. Pune multă pasiune în ajutarea logopezilor să găsească cele mai eficiente practici pentru familiile multilingve și în sprijinirea acestor familii pentru a dezvolta toate limbile copilului lor folosind strategii bazate pe dovezi. Totodată, Mary-Pat O'Malley este implicată într-o serie de proiecte de cercetare ce au drept scop îmbunătățirea vorbirii și a serviciilor de terapie a limbajului pentru familiile multilingve. Site-ul său web se numește [Talk Nua](#).

Contribuții

Annick De Houwer

Annick De Houwer este Profesor de Achiziție a Limbajului și Multilingvism la Universitatea Erfurt din Germania, și administrator al [HaBiNet](#), sau «Harmonious Bilingual Network», o asociație ce are drept scop sprijinirea și stimularea cercetării științifice în bilingvism echilibrat. Este considerată un pionier în domeniul achiziției limbajului bilingv.

Una Cunningham

[Una Cunningham](#) este Profesor de Pedagogie în Limba Engleză la Departamentul de Predare a Limbilor Străine al Universității Stockholm și editor șef la Journal of Home Language Research. Este autoarea bestseller-ului «Growing up with two languages», iar în prezent lucrează la cea de a patra ediție.

Annabelle Humanes

Annabelle este cercetător lingvistic care își crește propriii copii în patru limbi. Este fondatoarea blogului '[The piri-piri lexicon](#)', în care scrie despre familia sa multilingvă.

Monica Bravo Granström

Monica Bravo Granström lucrează în prezent la Universitatea de Științe ale Educației din Weingarten, Germania. Conduce cercetări privind diversitatea lingvistică și își crește copiii bilingvi.

Casey Lew-Williams

Casey Lew-Williams este profesor de Psihologie la Universitatea Princeton și administrator al Princeton '[Baby Lab](#)', un grup de cercetare din cadrul Departamentului de Psihologie al Princeton care studiază modul în care copiii învață și modul în care capacitatea lor de a învăța le sprijină dezvoltarea.

The background is a bright yellow color covered with a dense, repeating pattern of small, hand-drawn geometric shapes in a darker yellow or gold color. These shapes include various line segments, zig-zags, semi-circles, and small 'u' or 'n' shaped curves. Overlaid on the right side of the image is a large, solid pink rounded rectangle. Inside this rectangle, the number '12' is printed in a bold, yellow, sans-serif font. Below the number is a thin horizontal yellow line. Further down, the word 'Bibliografie' is written in a bold, white, sans-serif font.

12

Bibliografie

Alladi, S., Bak, T. H., Duggirala, V., Surampudi, B., Shailaja, M., Shukla, A. K., Chaudhuri, J. R., & Kaul, S. (2013). Bilingualism delays age at onset of dementia, independent of education and immigration status. *Neurology*, 81(22), 1938.

Barron-Hauwert, S. (2011). *Bilingual siblings. Language use in families*. Multilingual Matters.

Callahan, R. M. (2009). Latino Language-Minority College Going: Adolescent Boys' Language Use and Girls' Social Integration. *Bilingual Research Journal*, 31(1-2), 175-200.

Chamberlain, D. B. (1999). Life in the womb: Dangers and opportunities. *Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health*, 14(1-2), 31-43.

De Houwer, A. (2009). An Introduction to Bilingual Development. *Multilingual Matters*.

De Houwer, A. (2009). *Bilingual first language acquisition*. Multilingual Matters.

De Houwer, A. (2003). Trilingual input and children's language use in trilingual families in Flanders. In C. Hoffmann & J. Ytsma (Eds.). *Trilingualism in family, school and community*. Multilingual Matters, 118-135.

Feliciano, C. (2001). The Benefits of Biculturalism: Exposure to Immigrant Culture and Dropping out of School among Asian and Latino Youths. *Social Science Quarterly*, 82(4), 865-879.

Grosjean, F. (2010). *Bilingual. Life and Reality*. Harvard University Press.

Guiberson Mark. (2013). Bilingual Myth-Busters Series Language Confusion in Bilingual Children. *Perspectives on Communication Disorders and Sciences in Culturally and Linguistically Diverse (CLD) Populations*, 20(1), 5-14.

Jaspaert, K. & Frijns, C. (2017). *Taal leren*. Uitgeverij Lannoo.

Lanza, E. (2007). Multilingualism and the family, in P. Auer & Li Wei (Eds.). *Handbook of multilingualism and multilingual communication*. De Gruyter Mouton, 45-67.

Nakamura, J. (2020). Language regrets: Mixed-ethnic children's lost opportunity for minority language acquisition in Japan. *Multilingua*, 39(2), 213–237.

Nicoladis, E. & Genesee, F. (1997). Language development in preschool bilingual children. *Journal of Speech-Language Pathology and Audiology*. 21, 258-270.

Porras, D., & Gándara, P. (2014). Employer preferences: Do bilingual applicants and employees experience an advantage? In R. Callahan & P. Gándara (Eds.), *The bilingual advantage language, literacy and the US labor market*. Multilingual Matters, 236-262.

Rumbaut, R. G. (2014). English Plus: Exploring the Socioeconomic Benefits of Bilingualism in Southern California (SSRN Scholarly Paper ID 2440950). *Social Science Research Network*.

Tokuhamma-Espinosa, T. (Ed.) (2003). *The multilingual mind: Issues discussed by, for, and about people living with many languages*. Greenwood Publishing Group.

Wang, X. L. (2011). *Learning to read and write in the multilingual family*. Multilingual Matters.

